

Ivo Fencel

Pipi vypídí Šangri-La

Všestranný James Hilton

Nejněmečtější Karel May

Kuklíci se Jules Verne

Ještě víc se kuklíci Isaac Asimov

Naprosto neuvěřitelný John Dickson Carr

Sir Henry Rider Haggard, král vypravěčů

Edgar Rice Burroughs, další král vypravěčů

Magický Ludvík Souček

Krajně francouzský Maurice Leblanc

Sentimentální Ray Bradbury

Dětský Arthur Ransome

Mučitel Roald Dahl

Agaton Sax od pana Franzéna

Provokativní Astrid Lindgrenová

Všestranný James Hilton

Ivo Fencel: Knížky, články a jiné

Všestranný James Hilton

„Pokud opravdu velmi toužíte po manželce jiného muže, náleží ke slušným zvyklostem, že vám ji přenechá.“ Ze zvyklostí kláštera Šangri-La

Někde na severu Himálaje, v Tibetu za pohořím Karakóram, na západním konci řetězce vrcholů Kunlun leží podivuhodná lámaserie Šangri-La, máme-li tedy věřit románu *Ztracený obzor* (1933), jehož druhé vydání se kdysi stalo základním kamenem éry kapesních paperbacků. Jeho autor však není bůh komerce. Nepatřil ani mezi dědice řetězce hotelů Hilton. Bohatý byl duševně a (podobně jako Stevenson) tematicky se neopakoval. I knížka o skrytém klášteře u něj představuje výjimku. Sice se při psaní nechal ovlivnit i brakovými díly Talbota Mundyho (1879-1940), ale jde o mistrnou utopii. Ona enkláva zůstává jednou z nejvíc fascinujících fiktivních lokalit.

Anebo snad není jen fikčním světem? Kdož ví. Svým obyvatelům prý zajišťovala nedozírný poklid a harmonii. Jako na věčné časy je izolovala před světem, o kterém autor neměl iluze. Tušil válku, a když psal, stvořil ryzí příklad snu o úniku. Moderní mýtus. Šangri-La neexistovalo, ale je pravdou, že žila pověst o bájném tibetském království Šambala.

Uměl vyprávět; uhrane od první věty. *Doutníky byly téměř dokouřeny a my počínali zakoušet rozčarování, jaké obyčejně skličuje bývalé spolužáky, když se znovu setkají jako muži a shledají, že mají méně společného, než si myslívali.* Odsud pokračuje až po zdrcující pointu. Slávu té knihy utužil i film (1937), ale po ataku cenzury se nedochoval celý. Následovala i televizní verze *Cosi, proč se vyplatí žít* (1952) a divadelní muzikál (1956, zfilmováno 1973), který však Hiltonovi ctitelé považují za odpuzující. Jak vlastně chápat *Ztracený obzor*?

Možná také jako důsledek brutálního roztržštění filozofie Immanuela Kanta i zužitkování těch střepů. Mniši v horách přežili staletí „sami v sobě“ s vizí, že jsou intelektuálním potenciálem lidstva, zatímco impulzivní, mladý Mallinson se uvnitř téhož kláštera zamiluje. Chce s dívkou prchnout a není to samozřejmé. V klášteře se nežije asketicky, ale podle Buddhovy rady o zlaté střední cestě.

Autorovým alter egem je Hugh Conway. Má se stát lámovým nástupcem. K vlastnímu úžasu odhalí, že se pro takovou službu cítí vnitřně ustrojen. Anebo se mýlí? Rozhodně je rozpolcen. Tápe mezi introvertním a extrovertním pojetím života a teprve pod vlivem obou milenců se odhodlá k útěku. Opouštějí ve třech údolích klidu a sestupují pošetile vstříc tragédii stárnutí. Conway musel volit mezi zradou Velkého lámy a návratem do „světa bolesti“. Tušil, že bez něj by milenci cestou zahynuli, a ptal se, nakolik v izolaci Šangri-La odumřela lidskost.

Anebo mám zůstat v těch smírných útrobách skalního ideálu? ptal se. Pod sněhobílými štíty? Klášter nahrává jeho stoicismu, on se však zachová dle Kantem hlásaného práva a vrací se mezi nedokonalé lidi. Přece totiž nesmíme zůstat jen věčnými studenty v kláštorech, přece nesmíme utkvívát sami v sobě. Je třeba jednat, i to nás dělá lidmi.

Hilton nebyl zrovna optimista. Řada jeho hrdinů umírá, mnozí sebevraždou, a o našich osudech rozhodují detaily, které jsou i špičkami ledovců. Ne, autor neodpoví, zda je Šangri-La vězení či osvobození. Každý si musíme vybrat. Málo pak už záleží na tom, že byl předlohou hrdiny i britský milionář, horolezec a autor cestopisů Martin Conway, baron z Allingtonu (1856-1937), se kterým jednou setkal i Karel Čapek.

Sám Hilton se narodil středoškolskému pedagogovi, vystudoval Cambridge, miloval hudbu, psal do novin a měl smysl pro senzace i popisný realismus, který však uškodil jeho pozdnímu dílu. Od mládí cestoval, žil ve Vídni, po zfilmování *Ztraceného obzoru* se uchýlil v Hollywoodu. Roku 1939 pro film upravil vlastní román *Nejsme sami* (1937), tři roky nato získal Oscara za adaptaci protiválečné prózy Joyce Strutherové *Paní Miniverová*, jejíž hrdinka čelí bezpočtu hrůz, a přece stačí šlechtit výstavní růže. Ale ještě se vraťme. Hilton se uvedl již ve věku dvacet let knihou o nešťastné pianistce. Další román *Vášnivý rok* (1923) se obírá nepostřehnutelným vlivem otců na syny a podle Martina Hilského je to jedna z nejlepších Hiltonových prací. Ale uspěl teprve prózou o marném konfliktu s každodenní všedností *A nyní sbohem* (1931). Jde o příběh zodpovědného anglikánského faráře, potýkajícího se s pocitem zbytečnosti. Zamiluje se, chce opustit zaběhaný řád i ženu a odejít do Vídně, žít hudbou i svou láskou Elizabeth, ale ta hyne při srážce vlakům, farář najde její ohořelé tělo, když pomáhá raněným, a domů v něm vezou hrdinu a vzor kazatelům. Vždyť prokázal proklamovanou lásku k bližnímu prakticky. Městečko jej vítá v čele s jeho paní, kruh ironie se uzavírá, farář dobrovolně umírá.

Hilton ovšem uspěl i optimističtější, byť sentimentální novelou o učiteli, který se zamiluje do své studentky, *Sbohem, pane Chipsi* (1934). Inspirovaly ho zde osudy jeho vlastního otce, knihu sám zdramatizoval a připojil svazek *Vám, pane Chipsi* (1938).

A další hrdinové a další knihy?

Chorobně ctižádostivého, a přece neschopného potkáme v *Bouři na nebesích* (1925, zfilmováno 1941 s Ingrid Bergmanovou). Nápaditou detektivku *Byla to vražda?* (1931) přeložil do češtiny Eduard Fiker (1948, znovu 1992). James Hilton sepsal i nepravděpodobný dobrodružný román z ruské revoluce vnímané očima britského novináře *Rytíř beze zbraně*

(1933, zfilmováno 1942 opět s Bergmanovou) a vynikající, i když krátký válečný *Příběh doktora Wassella* (1944) o přepravě tuctu raněných z Jávy do Austrálie. Uměl i špionážní příběh *Nic podivnějšího* (1948) a před smrtí na Long Beach v Kalifornii dopsal biografii vévody z Edinburgu (1956). Ale do Himálaje.

Návrat do Šangri-La napsal Leslie Halliwell (1987); odehrává se po padesáti letech a expedice objeví Conweye v údolí živého. Jinými pokračováními jsou knihy *Posel* Franka DeMarco a *Šangri-La* Eleanor Cooneyové a Daniela Altieriho. Nu, a Hitler sice nic na to téma nenapsal, ale v rámci pátrání po árijcům „bratrské rase“ vyslal do Tibetu hned sedm expedic. Nejdůležitější z nich vyrazila jen rok po premiéře prvního slavného filmu o klášteře, ale má-li Šangri-La vzor, pak leží u pramenů Indu v údolí Hunza na severu Pákistánu a je to zelená kotlina, kterou Hilton navštívil pár let před napsáním románu. Izolována zůstala dodnes.

Inspiroval se ovšem i články botanika Josepha Rocka v *National Geographic*.

Kdo se - naopak - nechal ovlivnit Hiltonem? U nás bezpochyby legendární Ludvík Souček, který v onom požehnaném stavu stvořil svou možná nejlepší povídku *Desetioký*.

Nejněmečtější Karel May

Můj přítel, básník Josef Hrubý vnímá Julese Verne jako nezajímavého, zato Karla Maye (1842-1912) do značné míry uznává. Byl to svým způsobem básník chlapců, ale ani mě zprvu neoslovil. Ano, maminka mi *Vinnetoua* (ve třech svazcích a s Burianovými ilustracemi) vypůjčila a četl jsem jej poctivě od A do Z, nicméně jsem se místy nudil. To zmíněného Verne jsem louskal už dřív raději; tady mi scházela jeho rozmanitost. Vše se odehrává v Orientě či „kdesi“ v Americe a mně chyběly vynálezy a snad i důmyslnější fabulace.

Děj mi však nechyběl. Ten tam je. Vadilo mi ovšem, že je Santer loven tak dlouho, a jednou jsem se podíval asi o dvě knihy dál a běda; poslední *Vinnetouova* slova na tamní stránce zněla: „Za Santerem!“ Zas.

Tolik samoučelnosti Verne nezná.

Taky je však možné, že jsem jako člověk postrádal výraznější schopnost se přátelit, takže jsem ji nevyčítal ani z dotyčných příběhů. Ale Hawkensova výuku *Old Shatterhanda* mě koneckonců bavila a jako dárek jsem později obdržel také sbírku povídek *Pouští a prérii*, kterou jsem s velkým zájmem pročítal dokonce opakovaně. A přece mě bavit nepřestala, a přece jsem nikdy nepochopil, proč se k ní magnetizovaně vracím.

Na koních se na těch stránkách pohybují *Old Surehand*, *Old Firehand*, *Sama Hawkense*, *Kara ben Nems* a *Hadži Halef Omar* a jedno tušíme: jaký kdo má vztah k Mayovi, takový mívá i vztah ke světu.

Maně si ale rovněž vybavuji něco z poutavých úvah Aleše Knappa *Hitler jako čtenář Karla Maye* a to, že vůdci Třetí říše jeden čas říkali právě *Vinnetou*. Jeho smýšlení (anebo valná jeho část) přitom kdosi charakterizoval jako „neuvěřitelný substrát názorů dvou Karlů. Karla Marxe a Karla Maye“ a Hitler i May rozhodně byli podobně introvertními narcisy, fakticky nenávidícími realitu, která je bolela až natolik, že ji přechkávali uvnitř svých vysněných světů.

A nakolik že byli blázny – a chtěli-li bychom Karla Maye zažít osobně? Kdo ví. Ale znalec jeho díla Karel „Jordán“ Deniš přiznává, že by se s ním vlastně ani nechtěl setkat.

Karel May trpěl v letech 1862-1874 nesporně tzv. reaktivní psychózou co následkem krutých psychických ran v dětství. Dotyčná porucha je druhem *shell shocku*, nervového otřesu způsobovaného např. explozí granátu v naší bezprostřední blízkosti. Oficiálně se jí říká *dissociative identity disorder* a stejná diagnóza se pravidelně opakovala u frontových vojáků

poté, co nezvládli stres. Nicméně po roce 1874 už nebyly na Karlu Mayovi patrné známky dotyčného šoku a povětšinou ani znaky duševní nerovnováhy.

A jeho mocná obrazotvornost?

Mimo jiné se jednalo o důsledek dočasné slepoty v dětství. Karel May se narodil jako páté dítě ze čtrnácti nuznému tkalci a brzy se před jeho oči vevalila tma. Stalo se právě ve chvílích, kdy dítě bývá nejcitlivějším, a nelze než si představovat pouhopouhé hlasy jeho babičky a kmotra co pozadí zárodků pozdějších románů.

Jako by k němu ona jejich vyprávění spásně vstupovala z nicoty. Stávala se mu záchranou a to, co mu četli, se svižně vtavovalo do paměti slepce. Když mu bylo pět, lékaři jeho oči zase otevřeli.

Z jeho sourozenců přežily jen sestry; o nárocích jeho otce se všeobecně ví. Na Karla se upjal, toužil jej budovat, nutil ho slovo po slově opisovat sta suchopárných stran zeměpisu, jen aby zaplnil jeho dětskou paměť. Předčasně Karla poslal do školy; jejími ročníky se hoch sunul vzhůru bez ohledu na věk a kdesi vzadu mizející kamarády!

Tatínek mu paradoxně nezabránil v četbě loupežnických románů a různých rytíren, *Tajnosti Paříže* a Dumase. A potom se stal May zlodějem.

Skoro osm let si nicméně odkroutil spíš nezaslouženě; ony krádeže byly prkotiny. Izolace se ovšem měla stát pozitivem. Uvědomil si psychickou osvobodivost psaní a ztotožnil se s Old Shatterhandem.

A Vinnetou? Inu, stal se mu zosobněním snu o příteli.

Bezchybná mužná krása s temně sametovými očima zaujala každého, píše.

Jak často na mně později spočinuly ony oči s láskou a něžností a takové vnitřní světlo, jaké měly, nenajdete jinde, než v očích žen. A když ke mně můj přítel hovořil, zněl jeho hlas vábivým témbrem srovnatelným jen s libezným, tichým a zněžněným klokotáním kvočny, která pod sebe shromáždila kuřata. Zato v hněvu měl ten hlas sílu kladiva. Jindy můj rudý bratr uchopil mou ruku a podržel ji ve své, aniž by jedině slovo pronesl, a já nenašel jediný důvod k tomu, abych tak náhle vzniknuvší ticho přerušil.

Z podobných scén Mayových románů vsutku prýští až erotická energie, která však je především napojena na ideálně snové světy ještě nedospělého muže. A ač byl dvakrát ženatý, některé způsoby zralých osobností nikdy za své nepřijal; jako u nás Foglar. Na rozdíl od něj

mu ovšem bylo dětství zcela zcizeno. I Foglar přišel o rané skautování, ale jinak mu otec v ničem nebránil; neexistoval.

To, co May zpočátku psal pod rozličnými pseudonymy a co je dnes absurdně glorifikováno, zůstává škvárem, nicméně později stvořil odstavce i celé knihy, na které jen primitiv a děcko nestačí. Jen málo autorů dobrodružna se také nakonec dostalo pod tak mocnou lupu literárněvědného zájmu. Více či méně Maye vzývali Brecht, Einstein, Heinrich Mann, Albert Schweitzer, Franz Josef Strauss, Arbes, Nezval i Kisch. A také Seifert či Skácel, Hrubín i Wolker. Nacisté plánovali vzorné „zdokonalení“ jeho děl a Mayovu instinktivní nedůvěru k demokracii zneužili stejně jako jeho úděs z revolucí.

Pokud se někdo bojí lidí a pokud někoho davy dohánějí k panice, může své stavy odreagovávat na papíře, a to se zde dělo. A pokud snad matka v Mayovi kdysi odmítla slepce, byl to jen další z důvodů, pro které on se stáhl do ulity. Nu, a když jej skutečně zavřeli do vězení, vlastně jednu ulitu již měl a uměl si tedy „za katrem“ do jisté míry poradit.

Ale ztratil schopnost navazovat skutečné kontakty, uzavřel se jako do ledovce a navenek se občas choval až natolik podivně, že mu po právu říkají *první pop hvězda Německa*.

„Old Shatterhand jsem já!“ přesvědčoval May svět i na pohlednicích a v kostýmu, nicméně skutečnou Ameriku neznal, a když se tamo k stáru konečně podíval, následkem strašného rozčarování... se zhroutil. V dnešní době počítačů a internetu je to už méně šokující, ale i v časech jeho největší slávy překvapivě existovalo snad jen dvacet lidí, kteří se s ním pravidelněji setkávali. Frustrován nedostatkem lásky se kuklil a ve velikášství a kvůli lepší reklamě ze sebe činil na obálkách svých románů doktora. Psaní mu bylo bezpochyby terapií i voláním po lásce a není jen legendou, že vydržel i tři dni a tři noci neusnout, zatímco zaplňoval list za listem úhledným rukopisem. Jeho vyvrženectví, které lze brát jako hyperbolu k osudu *každého* spisovatele, však naštěstí v dějích těch dobrodružných epopéjí není patrné. Jen fanatické *vytržení* zde patrné bývá. A realita? „Neodpovídají-li fakta představám, tím hůř pro fakta,“ mínil už i jiný Němec jménem Hegel a Karel May jistě nefilozofoval tolik jako on, ale zas byl „zbožný jako katechismus a počestný jako občanský zákoník,“ jak se říkalo. „Němečtější než německá hymna.“ A je také *nejzářivějším zástupcem onoho typu básnění*, píše Hermann Hesse, *kterému říkáme básnictví splněných tužeb*.

Kuklíci se Jules Verne

Jako chlapce mě a mou mladší sestru Evu zásobovala maminka knížkami. Vozila je z městské knihovny, a když jsem jednou zase marodil, na bílé peřině se zjevilo i dílo líčící podobně sinavé kraje. *Zem kožešin*.

Než jsem ten svazek otevřel, ještě jsem Šrafovaný svět naprosto neznal; rozevřením knížky se tohle změnilo a zaujat já chvíli i déle žil s hrdiny románu. I nad úryvky pod obrázky.

Země kožešin není příběh, který vynáší do kosmu s Barbicanem, zato vtahuje mezi ledy, ba odtrhne se zde s vámi celý domnělý poloostrov. Od Kanady. Vždyť taky je krou. Nu, a chcete se zbavit chřipky jako tenkrát já? Mám radu. Hltejte v posteli *Zem kožešin*, svého autora charakterizuje nejlépe.

Jak to? Dojde na to.

Jen ještě pár vzpomínek! Jako verneovku číslo dvě jsem totiž potkal *Patnáctiletého kapitána* a jednalo se... taky o půjčku. Teprve díky ní já dospěl k povědomí o existenci Verna a nad portrétem potrhlého bratrance Benedikta jsem si nemohl nevzpomenout na astronoma Blacka ze *Země kožešin*. „Co? V každé najdu výstředníka v kůži vědce?“ Na náměstí v Rokycanech, kam jsme jezdili za babičkou, jsem pak občas míjel výklad s *Tajuplným ostrovem*: ne, já ještě jsem netušil, že to on se stane prvou verneovkou, kterou i dostanu. A již mi navíc (zaujatě) přečte táta. A... Zapůsobila. A opičil jsem se předčítaje pak před spaním Evě.

Jako později synovci. Jako ještě později synovi.

Býval jsem ovšem i poslušným vnukem a poté, co druhá z našich babiček jednoho krásného dne shledala, že je jedna z úvodních kapitol *Zemí šelem* kapánek brutálnějšího charakteru, směnil jsem rozečtený opus v knihkupectví za rohem pokorně za Týneckého *Kmotra ježka* (1931) v tehdy aktuálním vydání, doplněného nešrafovanými obrázky Heleny Zmatlíkové. Zrovna tak nezapomenu, jak jsme se spolužákem Vaškem soutěžili, kdo z nás „zvládne“ verneovek víc: závody dnes už u většiny dětí nemyslitelné; a to nemusí jít o děti hloupé.

Neexistoval internet, dosud nestála multikina, netáhly vás do sebe ani žádné velkoplošné obrazovky. A číst... mě prostě bavilo. Šlo o přirozenost. Samozřejmost. Názvy zatím nevstřebaných verneovek nás tajnosnubně lákaly a ani jsme netušili, nakolik se na nich podepsala česká tvořivost. A ne snad?

I kniha Vadima Horáka *Jules Verne v nakladatelství Jos. R. Vilímek* (Thyrusus, 2005) to dokládá, ale nejen tam se lze dočíst o chrabrych Vilímkových **inovacích** v oblasti titulů, které

buď krátil (*Do středu Země, Do Měsíce, Los č. 9672*) anebo upravoval (*Dva robinsoni místo Školy robinsonů, Tvrdohlavý Turek místo Paličatý Kéraban, Trampoty páně Thompsonovy místo Agentura Thmopson and Co.*).

Také ovšem názvy vymýšlel. I máme dnes právě *Zemí šelem* místo *Slona na páru, Hru o dědictví* místo *Výstředníkovy závěti, Zatopenou Saharu* místo *Zaplavení mořem, O život* místo *Číňanových trampot v Číně* (filmová adaptace se jmenuje *Muž z Honkongu*) a *Ocelové město* místo *Pěti set miliónů Bégumy*, i když tato „ocelová“ varianta názvu vznikla již ve Francii. Tak či tak, Vilímek prakticky odstřelil i každé **jméno** hrdiny v titulu a dosadil *Na kometě* za *Hectora Servadaca, Nového hrabě Monte Christo* za *Matyáše Sandorfa, Vzducholodí kolem světa* za *Robura Dobyvatele, Oceánem na kře ledové* za *Césara Cascabela, V pustinách australských* za *Paní Branicanovou* a *Milionáře na cestách* za *Clovis Dardentora*. Ani to však není vše, neboť i mlžit, a my dnes čteme *Tajemství pralesa* namísto *Jangady, Tajemný hrad v Karpatech* místo *Karpatského hradu* či *Vynález zkázy* místo *Tváří v tvář praporu vlasti*. Inovace se ujaly.

Počátkem let sedmdesátých pro mě lepší četba než Verne neexistovala, zrovna jako pro Ondřeje Neffa už počátkem let padesátých, a ponořoval jsem se do nových a nových svazků. Dodnes nedám dopustit na klasickou edici *Podivuhodné cesty* (Albatros 1952–96), navzdory tomu, že ji potkala ta smůla, že během čtyřadvaceti let nedokázala obsáhnout víc než **jedenatřicet** verneovek (rozmístěných jen v devětdvaceti svazcích). Co na tom? **Vizuálně** nás ona řada okouzila a navzájem si podobné přebaly já miloval, moc. A s jakou chutí jen jsem bádal, z kterých to verneovek editoři vybrali *osm* stále se vracejících ilustrací v rozích obálky!

Zajímá-li vás to taky, vězte, že se jedná o „výtažky“ z *Dvaceti tisíc mil pod mořem, Tajuplného ostrova* a *Robura Dobyvatele*.

A proměnlivé anotace na zadních záložkách? Stručně, ale zvučně nám naznačovaly děje pokaždé trochu jiných *Cest* a vzpomínám, jak jsem dotyčné slogany z per redaktorů Albatrosu pošetile opisoval do sešitu, i na to, nakolik horlivě jsem z pár článků objevených po časopisech kompiloval stále a ještě detailnější Vernův životopis. Čím toto naivně hektické období skončilo?

Setkáním s obdobně nadšeneckou Neffovou knihou *Podivuhodný svět Julese Verna*, vydanou roku 1979 s datem 1978, kdy mi bylo už čtrnáct, a přece či právě proto mě dostala. Do vytržení. Přebal má zlatý a zlatá je i pomyslně, voní a předsádky pokrývají trasy veškerých

Podivuhodných cest, což se bohužel už říct nedá o jejím druhém, rozšířeného vydání (2005). Ale za to Neff nemůže, v mezidobí došlo ke ztrátě oněch map a nově se jim ostatně vyrovnal skvělý **seznam všech vynálezů a fantaskních prvků z Verna**. Nu, a jaké u nás vlastně dosud vyšly Vernovy biografie?

***Neznámý Jules Verne* (Janatka 1959), *Podivuhodný svět Julese Verna* (Neff 1979), *Snílek Jules Verne* (Brandis 1981), *Náš přítel Jules* (Švihran, slovensky 1983), *Jules Verne* (Lottman 1998), *Jules Verne a jeho svět* (opět Neff, 2005).** Ale báječného snílka se dotýká třeba i publikace *Dvacet tisíc mil od Verna* (Hlinka a Vsetečka 1981) a mystifikací nadaného beletristy zůstává půvabný román Petera Glocka *Růže pro Jula Verna aneb Pět týdnů bez balónu* (1986). Přičtěme některé z doslovů včetně těch Neffových a v neposlední řadě skvělý seriál Lukáše Doubravy z Ikarie. A neboť tyto životopisy Verna propraly důkladně, spokojme se ve zbytku článku se zohledněním několika spíš dílčích aspektů, a to včetně *provázanosti* některých verneovek, mezi nimiž se vyskytují i trilogie. Tu prvou představují tituly *Ze Země na Měsíc* (1865), *Kolem měsíce* (1870) a *Zmatek nad zmatek* (1889), druhou romány *Děti kapitána Granta* (1868), *Dvacet tisíc mil pod mořem* (1871) a *Tajuplný ostrov* (1875). V druhé případě dala ovšem ty první dva tituly do souvislosti teprve kniha třetí, ve které je trosečníky Lincolnova ostrova objeven napravený Ayrton-Ben Joyce, zanechaný lordem Glenarvanem na ostrově Tabor, a také kapitán Nemo. Třetí Vernovou trilogií se mohla stát dvojice vzdušných románů *Robur Dobyvatel* (1886) - *Pán světa* (1904), kdyby Robur nezahynul. A co víc?

Jen tu poznámku, že jsem v případě trilogií samozřejmě neuvažoval o *jednotlivých částech* románů, a to i navzdory tomu, že si Verne právě je započítával jako regulérní svazky a překročil díky tomu magickou hranici *sta* vydaných „knih“.

Pokud bychom ovšem části vnímali takto, i třeba *Tajuplný ostrov* se vyjeví jako trilogie (*Vzdušní trosečníci*, *Opuštěný*, *Tajemství ostrova*) a *Děti kapitána Granta* jakbysmet. Nu, a rekordu dosáhne román *Matyáš Sandorf* (1885) alias napodobeninou Dumasova *Monte Crista* (1845–46), která má dokonce pět svazků, zatímco jeho dumasovský vzor se troufale, byť neúměrně nafoukl dokonce do svazků šesti. A to pomímám „nejrozsáhlejší verneovku“ *Historie velkých cest a velkých cestovatelů* (1878–1879, 6 svazků), kterou Verne ve skutečnosti napsal jen ze třetiny, aby zbytek jen dumasovsky podepsal. Což vydavatelům ani dnes nebrání, aby taktéž tuto rozsáhlou non-fiction nevydávali dál a dál čistě a pouze pod Vernovým jménem.

Dalším zajímavým aspektem věci jsou Vernem stvořená pokračování jeho oblíbených knih. I vítá nás v tomhle šrafovaném světě jeho *Druhá vlast* (1900) jako pokračování Wyssova

Švýcarského robinsona (vyšel 1812-27) i *Ledová sfinga* (1897) jako další díl *Příběhů Artura Gordona Pyma* (1836), přičemž Verne původní Poeovu knihu ve své čtivě převyprávěl hned v *páté kapitole*, aby jeho hrdinové posléze odhalili, že Poeův *Pym* vlastně není román, nýbrž záznam reality, jak ostatně i sám Edgar Allan tvrdí úvodem i v závěru. Dotyčná možnost, že se vše vskutku stalo, Verna nadchla, pomyslně se vydal po Pymových stopách a doplaval se až k jižnímu pólu (který ležel podle tehdejší představy na širém moři a styčném bodě tří oceánů). Poe měl ostatně na Verna daleko uhrančivější vliv, než si dnes uvědomujeme. Už *Pět neděl v balónu* (1863) v sobě nese dotek Poeových vzduchoplaveckých povídek a působivé sekvence z plavby po podzemním oceánu v *Cestě do středu Země* (1864) jsou odleskem *Příběhů Artura Gordona Pyma*. Střetnutí s pračlověkem pod zemí pak připomíná svým podáním líčení bílé postavy z finále Edgarova fantaskního románu a šifra na počátku *Cesty do středu Země* i její luštění jsou ozvukem povídky *Zlatý brouk* (1843). Kapitán Hatteras (1866) je pak taktéž trochu Pymem, byť u pólu severního, když tam objeví činnou sopku, a znáte-li nedětsky drsný román *Chancellor* (1875), víte, že také on je vzpomínkou na hrůzy líčené v *Pymovi*, i když tu šlo nepochybně také o vliv známého obrazu Théodora Géricaulta *Vor Medúzy* (1819). Tak mohu pokračovat a ostatně sám Jules věnoval Poeovi studii. Ta čest ve Vernově případě jiného autora nepotkala.

„Jsi ovšem autor **dětský**,“ slýchal od svého nakladatele a pod tím vlivem přestával cílit na dospělé. I on se musel uživit, i zkrotl do nížin jistě taky krásných, ale občas infantilních. Šel tím Hetzelovi na ruku, ale na „svého“ Poea nezapomínal a rovněž finále *Tajemství pralesa* (1881) je děsuplným ozvukem práce s šifrou ve *Zlatém broukovi*, přičemž působivá scéna s „oživlou“ mrtvolou, která se zvedne ze dna Amazonky je z Poea jak vystřížená (a vzpomeňme na povídku *Vrah jsi ty!* či vyličení věru že *smrtícího* vystrašení vzbouřenců v *Arthuru Gordonu Pymovi*).

Ale změňme téma, Verne byl přece i světoběžník, byť s prstem nad mapou, a někomu může připadat až zvláštní, že je nakonec jeho cest kol světa jen pět, a to v knihách *Děti kapitána Granta*, *Dvacet tisíc mil pod mořem*, *Cesta kolem světa za osmdesát dní*, *Robur Dobyvatel* (tady se ovšem jedná o oblet) a *Trosečník z Cynthie*, přičemž posledně zmíněnou vlastně sepsal André Laurie. Co se přitom týká té nejslavnější „okolosvětové“ verneovky, vezme, že už roku 1987 bylo spočítáno, že Foggova cesta podniknutá v moderních časech týmiž dopravními prostředky po téže trase by, považte, trvala 102 dní. Už totiž nejezdí poštovní parníky, změnily se i jízdní řády, Indové nevozí turisty víc na slonech a především by britská

imigrační služba prohlásila za neplatný sňatek s parskou princeznou a neposkytla by páru vstupní vízum. Fogg by dnes sázku prohrál.

Další a další podmnožiny verneovek vyděluje i Neff ve své monografii, ale mě osobně fascinuje hlavně to, nakolik měli Verne i Poe společnou zálibu v uzavřených prostorech. Ten druhý sice pokryl glóbus trasami *Podivuhodných cest*, když do něj zabodával i praporky, a vykonal pro zeměpis, co Dumas s Victorem Hugem a ještě i Walter Scottem dohromady pro dějepis, ale to jaksi nejsladší cestování pro Julia i tak znamenalo pohodlné a pomyslné vykukování z okýnek *útulných pokojků*. Jak to milují děti. Byť mne všechny. Jistě to neznamena, že trpěl přímo některou z forem *agorafobie*, hrůzy z otevřených prostranství, ale „kuklil se“ (o tom žádá). Kuklil se na té své podivuhodné pouti od jedné knihy k druhé a jen si všimněte.

Už v *Pěti nedělích v balónu* je středobodem světa a Afriky koš. K *Cestě do středu Země* netřeba ohledně kuklení komentářů, kuklou je zde Zem sama a dotyčný román (Ludvíku Součkovi sloužil za kadlub *Cesty slepých ptáků*) ostatně psychoanalytikům skýtá řadu podnětů. Ve verneovce *Černé indie* (1877, správně píšme s malým I) se necestujete do Indie, ale *obalíme se* místo toho vcelku útulnou dutinou důlní kolonie. A Nautilus? Také on jest svého druhu *kukla* - a pluje tiše a hluboko. Okolo světa. A přece se hrdinové mohou všude vracet do bezpečí ponorky a *dovnitř* a absolvují vše takřka jako v konzervě.

A Roburův Albatros? Jen vzdušná obdoba Nautila! A Fogg?

Tak tento muž a gentleman se kuklí alespoň sám do sebe, aby tak zůstal obrněn proti nesnázím. Jako to uměl také Verne, jak to zvládají mnozí z nás. A také já přece četl onu *Zemiu kožešin* zachumlán (a tedy zakuklen) v peřinách - a taky uvnitř té knihy dotyčné kuklení probíhá, když hrdinové přezimují v ledech a na severu Kanady budují dům, který by měl odolat strašlivým mrazům. A běda, chcete-li jen přeběhnout dvůr pro hrstku paliva! „Padl zasažen mrazem jako bleskem,“ píše Verne a taktéž krásný a pevný dům-kukla je posléze rozdrčen pod ledovými skalami a pohřben (další to kukla), abychom ve finále spolu s hloučkem hrdinů skončili uprostřed Beringova průlivu. A vprostřed napořád ubývající kry.

Je přitom asi symptomatickým, že tu knihu Verne psal roku 1870 v obležené Paříži. V mnoha směrech se skutečně jedná o dílo pro něj nejcharakterističtější, byť... Ano, kuklení se do niter iglů nalézáme už v jedné prvních jeho povídek *Černá vlajka* (1855) a také v *Hatterasovi*, kde si poutníci rovnou zbudují ledový dům.

A v *Chancelloru* spolu s trosečníky dokonáme na dně (čili uvnitř) od světa odkrojeného člunu.

A Lincolnův ostrov? Od zbytku povrchu zemského přece taktéž odkrojen.

Ale ani to Vernovi nestačilo, i opevnil Žulový dům, tu vodou vymletou jeskyni pod čarou jezerní hladiny, a teprve odsud si kolonisté *Tajuplného ostrova* pomocí nitroglycerinu vlastní výroby prorazili (jen) úzká okna a dveře nad propast, od nichž povlává pouhý provazový žebřík, zatímco nahoře, tam doma **a hlavně uvnitř** se trosečníci kryjí před střelami pirátů, ale po vernovsku i před celým širým světem.

Snad jenom v románu *Na kometě* (1877) osvědčený recept kukly poněkud „rupl“, i když taky tady se najde jeskyně a sama kometa je enklávou-kuklou, a to i s lodí pohupující se na jejím oceáně. Román *Zemí šelem*, v originále *Slon na páru*, pak vychází z kresby, kterou autor vytvořil už v dětství a zachovala se. Sice v něm procestujeme Indii, a to jistě s doširoka otevřenými očima, ale zase povětšinou bezpečně izolováni ve vlaku za slonem, aby autor mapoval další a další džungle už rovnou z bezpečných řek. A tak nás v *Tajemství pralesa* provede *Osm set mil po Amazonce*, jak zní podtitul, ale v originále se kniha jmenuje *Jangada*, jak se říká krytému člunu, v jehož nitru jsou hrdinové usazení. A zatímco po Orinoku (*Na vlnách Orinoka*) jsme pluli od pramene, Amazonkou postupujeme od jejího ústí a v *Oceánem na kře ledové* je kuklou pro změnu útulná maringotka kolébající se na další z cest takřka okolo světa. Do kategorie „kuklení“ by snad šlo přiřadit i *Plující ostrov* a v *Honbě za meteorem* můžeme alespoň mrknout do věže alias kukly, ve které se kuklil sám autor v Amiensu, tedy po většinu druhé části života. I když tady brzdíme, protože román je zčásti prací Vernova syna.

Tak či tak, doupata ve verneovkách nám poskytla nejrozmanitější úhly pohledů na pevninu, oceány, vesmír (to ze střely) i do podzemí a osobně věřím tomu, že čím méně kulantního kuklení ta která obsahuje, tím hůř pro ni, přičemž jednou jedinou výjimkou je *Carův kurýr* (1876), kterého ovšem pro změnu neměl rád Neruda.

A *Patnáctiletý kapitán* (1878)? Kategorizaci značky kukla uniká jen zdánlivě a taky zde se ocitáme uvěznění v dutém termišti, z něhož se stává za strašlivé povodně potápěčský zvon, zatímco vůkol a venku vše krutá, otrokářská Angola. Šlo by pokračovat.

Taky děti kapitána Granta přece mají solidní, bytelnu jachtu Duncan, která všim propluje a vše překoná a v níž se navíc do kabiny i sám do sebe kuklí další výstřední vědec Paganel, který pod šatem ukrývá potupné tetování. Nu, a nelze snad autorův sklon ke kuklení doložit i

celou *desítkou* robinsonád? „S Vernem celým světem povede vás edice Podivuhodné cesty,"
čítával jsem valnou část dětství, ale pokud by se autor na těch poutích nekuklil, nečetli
bychom ho podle mého názoru možná už vůbec. Kdo ví. William Butcher ve své knize *Jules
Verne: The Definitive Biography* ovšem míní, že nám poskytuje „dosud nevídaný
psychologický vhled" do Verna, nicméně o mnou naznačeném sklonu se uzavírat neví pranic.
Podotýká jen, že si Verne celý život pletl levou a pravou stranu a východ se západem.

Ještě víc se kuklíci Isaac Asimov

V životě hra pokračuje i po matu. Asimov

Zemřel 6. 4. 1992 na AIDS. I když o nemoci prý věděl od roku 1989, v autobiografii dělá, jako by nic, a jeho paní „kápla božskou“ teprve deset let po jeho smrti.

Popsal přitom dokonce osudnou operaci (1983), kdy se podrobil trojnásobnému bypassu srdce. Transfúze sice byly již monitorovány, ale nedůsledně. Po zákroku náhle nedokázal ovládat jeden z prstů, a tak se rozhlákal: „Vemte si zpátky přemostění a vraťte mi malíček.

To jsem ještě nevěděl,“ dodává, „že při napojení na přístroj udržující krevní oběh došlo k poškození ledvin.“

Jeho žena přitom byla sama lékařkou a osobně dohlížela, aby poté bral veškeré předepsané léky. „Vždycky stranila doktorům,“ durdil se Asimov na jedné ze svých stránek, „i když ji měla loajalita stavět na mou stranu. Bůh ví, proč je tak úzkostlivá? Stačí mráček, mám na sebou deštník. Ulice se orosí: nazují galoše. Přituhne, беру si čepici. O křížovém výsledku po každém mém zakašlání ani nemluvě a navíc mi můj doktor neustále vyhrožuje, že na mě podá žalobu za porušení patientského tajemství.“ A ještě zplihleji dodává:

„A pak přišly dny s pocitem vygumování. Třeba 17. listopad 1989 jsem celý strávil v posteli. Chyběla mi energie, ale to byl jen symptom něčeho, co bych si nepřipustil, ani kdybych to tenkrát věděl. Nicméně mě dojalo, když lékař přišel až k nám domů. Byl to důkaz, že je přítel? Určitě; a vím, že profesi naprosto oddán, takže mám dozajista obrovské štěstí být právě v jeho péči.“

Zároveň obdržel nabídku na souborné vydání svého beletrického díla. Ne, nemohl se zbavit pocitu, že něco podobného se dělává teprve po smrti. Během oslav svých sedmdesátin se pak rozpovídal o jistých vlastních fantaziích z dní osudné operace tepen a odměněn byl smíchem, nicméně jeho dcera slzela. „Vaše chlopeč možná dál selhává kvůli infekci,“ sdělili mu a pochopil, že ho tedy budou otvírat znovu, že se na přístroji udržujícím krevní oběh ocitne podruhé.

„Pusť se do životopisu,“ navrhla taky jeho paní. Což učinil. Sama zachovávala zdání optimismu, avšak tahle výzva ji přece usvědčila z pocitu, že chce-li Asimov biografii dopsat, musí si pospíšet.

Přesto jej něco pudilo ještě předtím sepsat poslední detektivku do svého cyklu o *Černých vdovicích* a ta kniha zpracovává jistý incident, k němuž došlo během jeho hospitalizace po přemostění tepen.

„Proč píšeš povídky?“ rozčílila se paní Asimovová a v epilogu jeho paměti později už jen dodá, že se manželovy srdeční a ledvinové potíže „stále zhoršovaly“. Autobiografii chtěl prý ještě před smrtí zkontrolovat, ale „to se už nemělo stát,“ ujišťuje nás jeho paní - a původní verzi té knihy tedy neznáme. Ne, Asimov nebyl zavražděn, podobná teorie je přesmoc konspirační; ale pokud by nás už ta teorie napadla, nešlo by rozhodně o první dotek smrti mu věnovaný. I vraťme se.

První tři roky Asimov vyrůstal v Rusku a jako jediný z vesnice přežil epidemii.

„Byl jste zázračné dítě?“ ptávali se ho později. „Byl,“ odpovídal, „a stále ještě jsem.“

Číst a psát se naučil bez cizí pomoci, ještě než šel v pěti letech do své první americké školy, ve které ovšem užasl. Užasl, jak se čtením a psaním ostatní zápolí. Neměl podobný problém, jemu vše stačilo vysvětlit jednou. Disponoval takřka fotografickou pamětí a učebnice zdolával za prvních pár dní, aby po zbytek pololetí každého vesele přesvědčoval o své chytrosti, za což byl šikanován.

„Přesto jsem se léta nesmířil s faktem, že bych měl svůj oslnivý intelekt tajit. Ale přece jsem se začal držet zpátky, a tak dnes mám i přátele. Ze školy však ani jediného.“ A ptá se, proč vlastně bývá dětský atlet předmětem obdivu, zatímco duševní schopnosti terčem nenávisti. „Chápu snad už děti podvědomě, že je to mozek a ne svaly, co lidi definuje, a že ty nešikovné děti prostě jenom nejsou sportovně založeny, ale ty hloupé ani nejsou hodny označení člověk?“

Asimovovi bylo šest, když tatínek koupil cukrárnu, a bylo mu devět, když k ní byl uvázán. Skoro totiž nezavírali a on se tou pracovní dobou pak vlastně řídil až do smrti. A protože byl maximalistou, nenudil se již ani v krámě plném čtiva, které jej smířilo se vším.

Ale čtivo samozřejmě prodávali, tak se musel naučit číst rychle, a štěstí jej potkalo také v tom, že zrovna zanikly tzv. nickcarterovky, aby je nahradila zlatá éra science fiction.

Matka brávala Asimova i do knihovny a ta se stala prvním místem, kam pak směl i sám. A poněkud osamělou bytostí doplněnou především knihami vlastně taky již zůstal. Zato...

Byl dítě – a znal už z paměti Illiadu a přečteného měl i Shakespeara.

„Jen si nepamatuji, kdy jsem poprvé četl Hamleta a kdy Krále Leara. Má hlava asi uvěřila, že je zná odjakživa.“

Dickensovy *Pickwicky* prý přelouskal šestadvacetkrát, ale úplně vynechal beletrii dvacátého století a nikdy se k ní nevrátil.

Zda taky něco vyvádět s dětmi? Ani nic vyvádět nechtěl. „Pomyšlení na něco takového mě plnilo odporem,“ píše. „Vzpomínám radši na letní odpoledne, kdy se obchod nehýbal a já sedával rodičům k ruce před krámem a četl. Z knihovny jsem chodil s knihami v podpaží, ale jednu jsem rovnou vždy hltal. Výstředník, říkali matce a ona mě peskovala, což jsem ignoroval. Život je přece báječný (chápal jsem) a dni tak bezstarostné, jste-li šťastni, a souhra myšlenek s představivostí dalece předčí souhru svalů a šlach. A tak se mi stala četba stavem až neuvěřitelné blaženosti, a chci-li si dnes vybavit chvíle klidu, vyrovnanosti a rozkoše, vzpomínám právě na ona líně se vlekoucí odpoledne, kdy jsem s knihou v klíně jen a jen tiše obracel stránky. Už nikdy nepřišlo nic, co by se dalo porovnat s těmito chvílemi pokojného štěstí.“

A dnes? Čtu po celých strukturách, takže mi unikají překlepy. Ideální korektor by asi měl být lehce dyslektický.“

V osmi letech se Asimov spřátelil s jedním chlapcem vyprávějícím příběhy, ale ten se bohužel odstěhoval. V jedenácti začal i proto psát. A co ještě je třeba mladému spisovateli?

Zlomené srdce? Podle Asimovových pamětí došlo i na to, a to jedinkrát. Bylo mu dvacet a „dospěl jsem k závěru, že život nemá smysl. Byl jsem si naprosto jist, že se už nikdy nedostanu z deprese,“ vzpomíná, „a zvláštní, že si nepamatuji, že bych se kdy vzpamatoval. Ale zlomené srdce vám dá imunitu a já jsem po té zkušenosti už vždycky pečlivě dbal na to, abych se nikdy nenechal unést emocemi a měl city k mladým ženám pod kontrolou.“

Zajímavé, že?

„Dnes je mi právě osmnáct,“ napsala mu po letech jedna čtenářka, „sedím u okna, dívám se do deště a přemýšlím o tom, jak moc Vás miluji.“

„A kde jste byla, když mi bylo dvacet a byl jsem sám?“ reagoval a dodává: „Je neuvěřitelné, jak se kolem mě teď, když jsem už starý, shlukují mladé dívky. Kde jste byly dřív?“

Zase taková záhada to však není, přiznává. „V prvních dvaadvaceti letech jsem totiž prakticky neopustil cukrárnu a své rodiče, tedy s výjimkou školní docházky.“

A později? Všude před ním vyvstávaly problémy s muži, kteří stáli hierarchicky nad ním.

„Vyšel jsem pouze s takovým šéfem, který mě neobtěžoval, a nikdy jsem nedospěl do stavu opravdového klidu, dokud jsem se neocítl na volné noze. Jednoduše nejsem stavěný na to, abych byl zaměstnancem, nicméně ne ani na to, abych byl zaměstnavatelem. Nikdy jsem třeba neměl sekretářku; interakce zdržují a lepší je vše si obstarat sám.“

„Obstaral“ si tak postupně patnáct doktorátů a ještě jedno je příznačné. Při pokusu studovat ekonomii se nedostal přes první stránku skript.

Regulérní věta to není, usoudil. A bylo to ještě horší; nezvládl ani šachy. Již od dětství si navíc natolik navykl vidět řešení hned, že krachoval také jako vědec. Neměl trpělivost, ale zato byl chodícím slovníkem. Ne, nikdy v ničem se nestanu specialistou, pochopil a v laboratoři v jeho přítomnosti samy padaly zkumavky a selhávala veškerá chemická činidla.

O to víc exceloval při přednáškách, kde řečnil spatra a tak skvěle, až by mohl slušně vydělávat jen tím. Bavilo jej to. A přece k stáru ignoroval pozvání z celého světa. „Kdybych chtěl být jen trochu něčím jiným, musel bych omezit psaní,“ a to nepřicházelo v úvahu. Ne že by ho nepřítahovala i jiná zaměstnání, ale... „Jedno je zvláštní. Nikdy jsem neviděl ani jediný pořad o lékařích, který by ve mně vzbudil sebemenší touhu být jedním z nich. To spíš naopak.“

Zato psaní se mu stalo dokonalým anestetikem a bavilo jej víc než co jiného. „Je to ta nejspokojivější práce na světě,“ říká. „A kdybyste si měl vybrat mezi psaním a ženami?“ „Můžu psát tučet hodin denně - a neunavím se.“

Jeho smysl pro humor byl pověstný. Mohlo být kýmkoli řečeno cokoli a vždycky se to stalo přihrávkou Asimovovi na smeč. „A kdyby vám už zbývalo jen šest měsíců?“ „Psal bych rychleji.“ Odjakživa prý toužil umřít uprostřed psaní „s nosem vklíněným mezi klávesy“.

A jak vlastně psal?

Občas čerpal z P. G. Wodehouse (1881-1975) a nechal se inspirovat jeho slavným Jeevesem. Něco vytěžil z Agathy Christie, jejíž detektivky měl za ty nejlepší. Ale jinak? Byl původní a stále ve střehu. Psaní se dokázal oddat kdykoli. Schéma každé své knihy měl navíc před očima dopředu, a přestože sám svou vůli označoval za slabou, pokaždé dílo dopsal. A bez problémů; ne, žádné vyrušení jej nikdy nemohlo rozhodit. A pokud ano, pokaždé hned klidně pokračoval. Uměl se dokonale soustředit a v pohodě pracoval třeba na tuctu projektů naráz.

A jeho stinné stránky?

„Je-li hezky a musím se ženou do zoo, stejně srdce nechám v klávesnici. Není nad plískanice.“

Asimov obvykle nevydržel spát víc než pět hodin a šlo o workoholika, jistě, ale je to v jeho případech slabé slovo. Litoval každé ztracené čtvrt hodiny, stále sledoval čas a nakonec napsal skoro pět set knih. Stal se tak neplodnějším americkým autorem.

„Ale já po tvém boku cítím depresi,“ vyhodnotila to vlašně jeho první žena a na dotaz, jaký byl táta, opáčila jeho krásná dcera: „Hrozně zaměstnaný.“

„A konverzace se mnou?“ „Poslouchám monolog.“

Asimov je tedy rekordmanem, avšak byl i mistrem recirkulace svých povídek v dalších a dalších antologiích. I tak nenapsal nikdo na světě víc knih na rozličnější témata a víc sbírek esejů. Nepromarnil nikdy nic, vše publikoval. *Public or perish!* cítil, i vzniklo postupně čtyřicet dílů edice *Jak jsme přišli na*, sedmdesát jeho publikací o astronomii a dvacet dalších z oblasti historie. Zde začal prací o vlivu Franklinových výzkumů blesku na americkou revoluci a nakonec dal dohromady celou *Asimovovu chronologii světa* (1991). Ale vydal i po dvaceti knížkách o biologii a fyzice, šestnáct z oblasti chemie, jedenáct na zeměpisná a geologická témata, sedm na témata z matematiky atd. *Chronologie vědy* (1989) má přitom rovných sedm set stran. Sestavil i *Slova vědy*, *Slova z mytologie* a *Slova na mapách* a dvě publikace o pojmech z Bible, kterou navíc anotoval! Nadšen obdobně anotovanou *Alenkou* matematika Martina Gardnera okomentoval i *Gullivera* a dokonce kompletního Shakespeara.

„Což nestojí ani za komentář,“ vyhodnotily onu práci svého času pohrdavě Timesy ústy jednoho profesora.

„Je dobrý tak pro teenagery,“ shazovali ho i jiní.

„Megaloman. Muž s nestvůrným egem.“

Hlavu si s těmi urážkami nelámal a nejvíce jej prý bavilo vymýšlení tzv. ušákových detektivek. Šlo mu to a jeden z jeho pátračů dokonce dle všeho inspiroval Stevena Spielberga, když pomáhal doladit „lidský“ profil poručíka Columbo! Jistý Asimovův robot se zase stal vzorem pro ušatého Spocka ze *Star Treku*. A cyklus románů *Nadace*? Ne, není úplně původní (ažto psán na podkladě dějin starého Říma), stal se však také dobrým modelem pro Lucasovy *Hvězdné války*.

S Arthurem Charlesem Clarkem a Robertem Ansonem Heinleinem tvořil Asimov po léta tzv. Velkou trojku a stal se příkladným monumentem sci-fi žánru. A přece zůstal i krajně

konzervativní. „Nejspokojenější jsem, dělám-li něco špatně, ale po svém,“ říkával a někdy ještě dodal: „Má kariéra se chýlí ke konci, tak mi dejte pokoj a nevsímejte si mě.“

V zacházení s technikou byl ovšem beznadějný. Neuměl ani jezdit na kole či nastavit řádkování na počítači. První verze delších textů psal „pro jistotu“ na stroji a byl „choulostín“ se sklonem odvracet se od všeho nepříjemného. „Zacpávám si uši, stočí-li se špatně hovor, anebo rovnou mizím,“ přiznává a onu úzkostnost svádí na vlastní obrazotvornost.

Co by pak šlo vytknout jeho knihám?

Až na souboje myšlenek jsou často bez napětí. A přece extrémně čtivá. Jednou to i vysvětlil. Svou vlastní teorií mozaiky a tabulového skla.

Barevná okna katedrál propouštějí světlo ve fragmentech, ale nevidíme skrz, a toť ekvivalentem neprůhledně poetické tvorby, která se špatně čte.

Oproti tomu tabulové sklo podle Asimova není ani krásné, ani vidět, nicméně skrz ně se můžeme volně dívat. „A i nápady plynou o ten typ skla volněji z autorovy mysli do vaší. Dostal jsem řadu dopisů od lidí, kteří četbu k smrti nenáviděli, ale jen do chvíle, kdy narazili na některou z mých knih,“ kasá se. „Poprvé v životě díky mně tito lidé odhalili, že čtení může být zábava.“

A že Asimov nemá styl? A že jediný jeho poetický odstavec (finále povídky *Soumrak*, 1941) připsal kdysi jeho redaktor? Inu, zkuste psát absolutně bez příkras. Je to nejtěžší. On to však uměl a stěží je napodobitelný.

„Pointa krátké povídky má být jako jehla vypálená z foukačky,“ vyjádřil se jen krátce před svou tragickou smrtí. „Bodne - a na dlouho ve vás zanechá účinek.“

Je fakt, že měl pro psaní i další dispozici, která ho zvýhodňovala. Nesnášel volný prostor. Až panicky se taky bál létat a disponoval i hlubokou averzí k cestování. Odmítal dokonce i propagační cesty, a když jedinkrát v životě přistál v Africe, nestála mu za vystoupení.

Ale v Jižní Americe se aspoň postavil na molo. Obecně ovšem býval sužován obavami, že zabloudí nebo přijde pozdě. Radši byl doma a vůbec nejradši za staženými žaluziemi. Psal, psal, nerad vycházel i jen z bytu a záviděl Neronu Wolfovi. Byl to muž pohroužený totálně sám do sebe.

„Mé absolutní zaujetí psaním okolo mě vytváří hřejivý, umělý svět, který mě chrání před oslepujícím sluncem drsného světa venku,“ napsal a v *Ocelových jeskyních* (1954) využil vlastní neurózy k líčení podzemního města bez oken. „Líbí se mi být sám, i když se umím

chovat i nesmírně družně a zábavně, je-li mi ve společnosti dovoleno obstarat všechno mluvení.“

Co ještě dodat?

„Je tu víc psychologie než v celém cyklu *Nadace* i s cyklem o *Robotech* dohromady,“ poznamenal za nás už Ivan Adamovič (Ikarié 8/96) na adresu Asimovovy autobiografie a srovnal ji s vlastním životopisem Kurta Vonneguta (1922-2007). „Asimov je chytrý, ale z Kurta cítíme moudrost,“ shrnul to lapidárně. Asi má pravdu. U Asimova má věda vždy přednost před psychologii i dějem a *Oxfordský slovník* ho dokonce uznává za tvůrce hned tří nových pojmů.

ROBOTIKA. POZITRONICKÝ. PSYCHOHISTORIE.

„Jak je známo,“ chlubil se, „první výzkumníci raket byli silně ovlivněni povídkami H. G. Wellse. A stejně jsou dnešní experimentátoři robotiky ovlivněni mnou.“

To, že se stal již zaživa klasikem, ovšem opět nahrávalo jeho ješitnosti. „Pro vězně, ať už provedli cokoli, si najdu vždycky špetku soucitu, zejména čtou-li mé knihy; což mě zároveň přesvědčuje, že možná byli odsouzeni neprávem,“ nechal se Asimov slyšet a jeden kritik o něm napsal: „Ano, je velmi neskromný, nicméně k tomu má zatraceně dobré důvody.“

A kdyby nic jiného, zformuloval (už v jedenadvaceti letech) pověstné zákony robotiky.

1. Robot nesmí ublížit člověku či nečinností dopustit, aby bylo člověku ublíženo.
2. Robot musí poslechnout příkazy člověka. Krom případů, kdy jsou v rozporu s prvním zákonem.
3. Robot musí chránit sebe. Krom situací, kdy to bude v rozporu s prvním anebo druhým zákonem.

Už méně se ví, že ony poučky aplikoval i na lidi. V tom případě je první ze zákonů obdobou zákona robotiky, ale druhý a třetí jsou jiné:

2. Pokud to neohrozí lidi, musíme jako lidé dávat robotovi příkazy, které chrání existenci robotů.
3. Pokud to neohrozí lidi, nesmíme ublížit robotovi anebo nečinností umožnit, aby byl poškozen.

„Jenže lidem - na rozdíl od robotů - zásady nevnutíte,“ uzavírá Asimov odevzdaně a robotické zákony už asi zůstanou jeho nejcitovanějšími slovy. Přesto mu to nestačilo a těch pět set knih možná taky ne.

„Často si kladu otázku,“ napsal totiž krátce před smrtí, „zda jsem od onoho definování těch zákonů udělal kdy něco, co by ospravedlnilo mou další existenci.“

Doporučená četba: Já, Asimov (česky 1996)

Naprosto neuvěřitelný John Dickson Carr

*Ve své nejlepší podobě povídka toho druhu předešle oslnivě chytré řešení, které převrátí pohled na události vzhůru nohama a naplní vás hřejivým pocitem uspokojení. Pokud se to povede jako třeba v **Jidášově oknu** Cartera Dicksona, člověku se naskytne výjimečný zážitek.*
David Renwick

Co obnáší vražda v hermeticky uzavřené prostoro? Učil nás tomu už spisovatel John Dickson Carr, ale také Asimov spolupodepsal antologii na dotyčné téma. Jmenuje se *Vraždy v uzavřeném pokoji, a čím nás trápí* (1982). A stejně tím směrem nikdo netrumpfne televizní seriál *Jonathan Creek*. Teď ale sestupme studnicí času.

Předchůdcem detektivek o uzavřené místnosti a mysteriózní vraždě uvnitř je už horor o strašidelné komnatě *Mademoiselle de Scuderi* (1819) z pera E. T. Amadea Hoffmanna, tedy muže, který postává ve stínu za mnohými. Za nejstarší ryzí detektivku o podobně spáchané vraždě bývají ovšem právem považovány až *Vraždy v Rue Morgue* z dubna 1841, a pokud jejich autor Poe stojí - podobně jako Hoffmann - za mnohým (a to je fascinující pravda), tady je to s výhradami.

Záležitost rozhodně disponuje překvapivým háčkem, a to jednoduše proto, že první detektivku tohoto závratného typu ve skutečnosti napsal už jiný klasik, a to irský snílek Joseph Sheridan Le Fanu, jehož zdařilý příběh se jmenuje *Průchod v tajuplné historii irské hraběnky*. A prvně byl zveřejněn již v listopadu 1838. Dodejme, že variantu pokojové záhady obsahuje i Sheridanův hororový román *Strýc Silas* (1864).

Le Fanu nicméně nevyužíval detektiva. Poe už ano. Co dál?

24. dubna 1852 otiskl Wilkie William Collins svou navždy nejznámější povídku *Cestovatelovo vyprávění o děsivě podivné posteli* (česky 2001 v antologii *Strašidla, duchové a spol.*) a je určitě krásné, že také jde o moderní verzi staré pohádky o obrovi, který leze do ložnic, aby záludně rozmašíroval na kaši vaši hlavu palicí (zatímco sníte). Anebo kyjem.

(Tady dodejme, že jednoho z dalších zpracování tohoto tématu se ujal sám Joseph Conrad v *Hostinci U dvou čarodějnic* a že jinou variantou zůstává detektivní horor se Sherlockem Holmesem *Inženýrův palec* z března 1892, který jeho autor Conan Doyle ne náhodou uveřejnil hned po obdobně „záhadopokojovém“ *Strakatém pásu*.)

„Pokud racionálně uvažující detektiv odhalí strašidelné a zdánlivě nadpřirozené jevy v závěru jako nekalé zločinecké rejdy, získá tím příběh na nebyvalé věrohodnosti, čehož Doyle hojně využíval v případech Sherlocka Holmese,“ napsal Ondřej Müller.

Za další z dřevních povídek onoho typu je považován až překvapivě kuriózní příběh *Podivín* (1862) od amerického básníka (a tvůrce sbírky *Zvony*, 1855) Thomase Bailey Aldriche (1836-1907). Původně jde o součást románu *Vně jeho hlavy* a Aldrich je rovněž autorem pověstné povídky *Marjorie Daw* (1973, česky 1901) o muži, který se zamiluje do smyšlené dívky, anebo senzačního příběhu *Boj o život* s tématem předčasného pohřbu, kde hrdina vnímá osmdesát minut uvnitř hrobky jako dva dni a v tomtéž časovém období v hrůzách pozře svíčku.

Avšak stěžejním Aldrichovým dílem se stal teprve detektivní román *Stillwaterská tragédie* (1880, česky 1898 a 1905), ve kterém velmi sebevědomě představil schopného soukromého detektiva už sedm roků před zrozením Sherlockovým. Dílko je zajímavé dodnes, a to i autorovým postojem ke zde popisované stávce (jednoznačně straní zaměstnavateli).

Vyznamenal se i co dopisovatel za války Severu proti Jihu a ze vzpomínek na své vlastní dětství vytěžil dobovou *Nezbedovu historii* (1870, česky 1901). Ta nesporně předznamenala oba dnes už klasické Twainovy romány o Sawyerovi a Finnovi, ba možná Twaina k jejich sepsání přistrčila; vraťme se nicméně s potěchou do našich izolovaných komnat.

Dalším typickým románem, který využil motiv tajného pokoje, i když mimodetektivním způsobem, je *Archibald Malmaison* (1884, česky 1894 a 1921) Juliana Hawthorna, syna Nathaniela Hawthorna. Je to tak zvláštní historie, že mocně zaujme i dnes. Co ji následovalo?

V únoru 1892 už zmiňovaný Doylův *Strakatý pás* a téhož roku Israel Zangwill začal uveřejňovat na pokračování *Záhadu velkého oblouku*; a právě ona je prvním z příběhů většího rozsahu, v němž je vražda v uzamčeném pokoji ústředním motivem. Nad její originální zápletkou údajně autor hloubal řadu let a realizovaný tu zločin skutečně je až neuvěřitelně vynalézavý. K rozluštění celé šarády pak je zapotřebí stejně neuvěřitelné šikovnosti a po celý čas, kdy vedlílo svého ranku vycházelo, čtenáři navrhovali londýnského večerníku Hvězda rozřešení. Jako správné se přesto neukázalo ani jedno jediné.

Abychom se však ještě vrátili k Doylovi. Nebudeme-li započítávat netypický příběh *Inženýrův palec*, je u něj dalším Holmesovým případem s vraždou toho typu *Záhada na Thorském mostě* z února 1922. Zaujme, pravda, i jeho neholmesovský příběh *Zmizení zvláštního vlaku* (srpen 1898); s přimhouřením oka jej lze také vřadit do naší kategorie.

A pak? Zcela mimořádné zločiny shromáždila L. T. Meadová ve sbírce *Mistr záhad* (1898). Přímo klasikem žánru „uzavřená místnost“ se stal Jacques Futrelle (nar. 1875); roku 1912 utonul spolu s Titanikem i některými nezveřejněnými texty.

Tento zapomenutý génius vysnil rovněž geniálního profesora PhDr., RNDr., MUDr. a DrSc. Augusta S. F. X. Van Dusena, doktora filozofie, přírodních věd i lékařství, člena Královské vědecké společnosti, známého jako Myslicí stroj, a nejslavnějším jeho případem se stal *Problém cely č. 13*, kterážto povídka původně vycházela od 30. října do 5. listopadu 1905 (a česky ji známe od roku 1977 ze sbírky *Slovo má spravedlnost*). Profesor Van Dusen se v ní nechá dobrovolně zavřít do cely uvnitř přísně střežené věznice, a ač se to zdá naprosto nemožné, prchne jako stín.

Mimořádně, jeden motiv tohoto textu si daleko později (a nepřiznaně) vypůjčil Thomas Harris, když vymýšlel své *Mlčení jehňátek*. Jde o způsob, kterým dr. Hannibal Lecter likviduje spoluvězně, jenž sprostě obtěžoval Starlingovou. Povšimněme si obdobné, ještě však hrůznější příhody ve Futrellově povídce.

Příběhy s Van Dusenem se objevily v knihách *Myslicí stroj* a *Myslicí stroj řeší případ*, kde se setkáme i se zmizením domu, vozu (ze silnice) a všelijakých předmětů (ze střežených místností). Jen zdánlivě neproveditelné zločiny konzultuje s Myslicím strojem reportér Hutchinson Hatch. V knize *Záhada zamčeného pokoje* vyšla česky i bizarní dusenovská povídka *Motorový člun* (1906) a z antologie *21 detektivů* (1967) známe podobně kuriózní text *Záhada tajemné zbraně*.

Již od roku 1905 existují ovšem i *Čtyři spravedliví*, obsahující rovněž krajně neuvěřitelnou vraždu v uzamčené místnosti, kdy je za plného denního světla odpraven muž obklopený policisty. Edgar Wallace, autor této sbírky povídek, zohlednil pak zamčený pokoj ještě několikrát a nejdůvtipněji v románu *Rudý kruhu*, kde se v jedné místnosti najde člověk otrávený plynem, ačkoli...

Z 1908 pochází další román této kategorie, Lerouxovo *Tajemství žluté komnaty*, a dodnes fascinující zůstává *Tajemství jakubovského domu* (1908) od britského novináře Charlese Williamsona (1859-1920). Už roku 1902 vydal přitom tento autor se svou ženou Alicí Livingstonovou fenomenální bestseller *Bleskový šofér*, který dosáhl tak horentního úspěchu, že ho manželé promptně udělali základním kamenem následné série. „Bleskový“ hrdina se zde vcelku pilně, křížem krážem toulá Evropou, na palubě s jistou americkou dědičkou. Šest let poté následovala i sbírka *Šarlatový běžec*, odkud je už zmiňovaný *Jakubovský dům*.

Titulním hrdinou *Běžce* není přitom žádný sprinter ani vytrvalec, nýbrž jedno z prvních aut, a právě v něm se dostává do blízkosti záhad detektiv Christopher Race. Až tak romanticky byl automobil před první světovou válkou vnímán a roku 1916 byl *Šarlatový běžec* též zfilmován.

Pokračujme však. Od září 1910 uveřejňoval klasické už dnes povídky s otcem Brownem vynikající spisovatel G. K. Chesterton – a budily senzaci. První jsou sebrány v *Nevinnosti otce Browna* (1911), ale na neproveditelné zločiny narazíte hodně i v *Pochybnostech otce Browna* (1926).

Za přečtení rozhodně stojí i *Doomdorfova záhada* (1911) od právníka Melville Davissona Posta (1871-1930), jenž vybájl strýce Abnera, věřícího v boží spravedlnost, což mu nebrání, aby prosazoval tu pozemskou. Titulní hrdina cyklu *Podivné případy Randolpha Masona* je advokát bez jakýchkoli skrupulí a současně génius; právě on pátrá v *Doomdorfově záhadě*. Na příbězích s Abnerem určitě zaujme, že jsou pojaty jako historické záležitosti a zapuštěny již do počátku devatenáctého století, tedy ještě před *Vraždy v ulici Morgue*. První abnerovská sbírka přitom vyšla roku 1918.

Už v prosinci 1914 ovšem subžánr zdařile parodoval P. G. Wodehouse v textu *Vzdělání detektiva Oakese*. Obecně pak lze říci, že vraždám v uzamčeném pokoji nepřála dvacátá a pak padesátá léta. Výtečná povídka *Smrt za jízdy* od Franka Howela Evanse z knihy *Klub vražd* je přesto z roku 1921. A členové titulního sdružení luští všeliké bizarní zločiny!

Rovněž slavný S. S. Van Dine využil subžánru, a to nejen ve *Vraždě Markéty Odellové* (1927), a Agatha Christie podobné případy ponejvíce shrnula ve *Třinácti problémech* (1932). Mistrovským dílem jsou i *Kola předou* (1935), kniha od Ethel Liny Whiteové, ve které se žena vypaří z uhánějícího vlaku (1938). Sir Alfred Hitchcock ji zfilmoval pod názvem *Zmizelá žena* (*Lady Vanishes*, 1938).

Dalším spisovatelem zaujatým zamčenými enklávami byl Clyde B. Clason. Vymyslel celou románovou sérii s historikem a amatérským detektivem profesorem Theocritem Westboroughem a hned sedm jeho knih obsahuje neproveditelné zločiny. Nejpodarenější vyhmátneme ve svazku *Muž z Tibetu* (1938, česky 1940), kde je jedna osoba zamčena v pokoji naplněném tibetskými exponáty a zemře na srdeční záchvat. Anebo nešlo o záchvat?

Clayton Rawson (1906-1971) byl profesionální iluzionista, ale psal také sérii detektivek s kouzelníkem Velikým Merlinim. Tu uvádí román *Smrt z cylindru* (1938, česky 1972). S Johnem Dicksonem Carrem si rádi navzájem dobírali jeden druhého a první Rawsona onehdy

vyzval, ať prý napíše o zmizení z telefonní budky. Úkol došel splnění a povídka *Slehla se po nich zem* byla u nás uveřejněna roku 2008 v antologii *Záhada zamčeného pokoje*.

V Rawsonově románu *Bezhlavá dáma* (1940) dojde pro změnu k útěku z elektronicky střežené a nadvakrát zamčené místnosti. Podobně špičkovými jsou jeho knihy *Šlápěje na stropě* (1939) a *Ani jedna rakev pro mrtvolu* (1942). Ale už před nástupem tohoto esa vytvořil dvě pozoruhodné šarády zamčeného pokoje klasik Ellery Queen v *Záhadě čínského pomeranče* (1934) a ve *Dveřích mezi* (1937). Anthony Boucher zase roku 1940 uveřejnil pod pseudonymem H. H. Holmes pozoruhodný román *Nine Times Nine* a jen rok nato připojil ještě *Případ solidního klíče* (1941). Záhadný autor Hake Talbot (pseudonym) stojí za neméně úžasnými romány *The Hangman's Handyman* (1942) a *Okraj a jáma* (1944); druhý z nich označil znalec detektivek profesor Douglas Green za jeden z nejpozoruhodnějších záhadných příběhů, jaké byly kdy napsány.

Jen zdánlivě nadpřirozené jevy tu provazují kruté vraždy.

Taktéž Edmund Crispin, tedy další z klasiků, však nechal svého detektiva-literárního kritika z Oxfordu Gervase Fena hned v první své knize vyšetřovat vraždu v pokoji s nepřetržitou ostrahou (*Případ pozlacené mouchy*, 1944). A v nejdůležitější své práci *Zatoulané hračkářství* (1946, česky 1971) se zdánlivě vypaří celý titulní krám.

Harry R. F. Keating (1926-2011), který dal dohromady i pár příruček o detektivní literatuře, se jinak proslavil knihami s bombajským detektivem Ganešem Ghotem. Hned ta první, *Perfektní vražda* (1964), obsahuje zdánlivě neproveditelný zločin v souvislosti se zmizením jisté bankovky. Jisté „záhady uzavřeného stanu“ předkládá Keatingova povídka *Nohy, které odkrácely* a ve *Vraždě ve vzduchu* „řeší“ Peter Tremayne (nar. 1943) vraždu spáchanou uvnitř uzamčeného WC ve výši deset kilometrů nad světem.

Také William Brittain (nar. 1930) uveřejnil v prosinci 1965 povídku o záhadě uzamčeného pokoje *Muž, který četl Johna Dicksona Carra* a Frank M. Robinson (známý s Thomasem Scortiou jako spoluautor *Skleněného pekla* i dalších katastrofických bestsellerů) píše o neproveditelném zločinu v povídce *Cloumák*.

Peter Lovesey (nar. 1936) dal dohromady tři knihy, v nichž pátrá sám anglický král Edward VII., ale napsal i povídku o uzamčeném pokoji *Milování s mrtvolou*. Paul Doherty zas vyspekuloval vraždu v uzamčeném kostele a vraždu zdánlivě bez pachatele realizovanou před mnoha očima zástupu v knížce *Anděl smrti* (1989). Tento autor připojil také vraždu v uzamčené komnatě v Toweru (*Vraždy Bílé růže*, 1991, česky *Ve znamení Bílé růže*, 1998) a

jako třešinku nám poskytuje neuvěřitelné zmizení kompletní lodní hlídky v *By Murder's Bright Light* (1994).

Ve *Vendettě* (1990) od Michaela Dibdina dochází k vraždě v přísně střežené pevnosti plné videokamer, ale brzdíme a zvýrazníme už jen dva autory. Tím prvním je Bill Pronzini (nar. 1943), jinak tvůrce science fiction, který zkonstruoval i ceněnou detektivku *Zavázané oči* (1981) s párem vražd v uzavřených místech (hlavně text o muži zabitým sekerou v uzamčené chýši má vynalézavé řešení) a který sepsal *Scattershot* (1982) alias příběh se třemi neproveditelnými zločiny najednou (probodnutí v uzamčeném autě, střelba v chatě s ostrahou, krádež prstenu z hlídané místnosti).

Pozoruhodným autorem-rekordmanem je i Edward Hoch (1930-2008); počínaje *Vsí mrtvých* (prosinec 1955) napsal přes osm set povídek a od května 1973 měl příběh v každém čísle Ellery Queen's Mystery Magazine, což se jinak nepodařilo nikomu. Hochův *Problém přeplněného hřbitova* je šarádou, kde se čerstvě odpravená osoba ocitá uvnitř dávno pohřbené rakve. - O neproveditelných zločinech v Hochových historkách vypráví lékař Sam Hawthorne z Nové Anglie a začíná s tím v *Problému krytého mostu* (1974). Je to výtečný příběh vsazený do roku 1922 a časově tak korespondující s Doylovou *Záhadou na Thorském mostě*.

V rané Hochově povídce *Muž odnikud* z června 1956 je na sněhu nalezen ubodaný, ač okolo není ani jediná šlápěj. V povídce *Špión, který procházel zdmi* (listopad 1966) mizí tajné plány z hlídané kanceláře. V *Neviditelném zločinu* (duben 1968) je odstřelen člověk uprostřed pustiny ve sněhem zapadané chatrči. Na sta mil nenajdete živáčka, až na jednoho jediného člověka, ale ten tvrdě spí. V *Krádeži bermudské pence* (červen 1975) mizí jeden muž z bleskurychle ujíždějícího vozu, i když zůstal záchranný pás zapnutý, a v povídce *Kapitán Leopold a neviditelná vražda* (prosinec 1976) se uškrcený vynoří v srdci dopravní zácpy v jinak prázdném autě. Z roku 1984 pochází Hochův příběh *Zmizelý parník*.

Tak by bylo možné dlouho pokračovat, ale my se vraťme ke králi. Tím je samozřejmě John Dickson Carr.

Kdo je nejtalentovanějším autorem detektivek všech dob? Lze se rovněž zeptat. Snad Raymond Chandler? Ano. Co se týká literární úrovně anebo srovnávání jeho prací s hlavním proudem. Asi ano, nicméně úzce subžánrově vítězí jednoznačně Carr (1906–1977), pasovaný roku 1962 na Velmistra žánru.

Byl Američan, ale tíhl k Británii. Oženil se s Angličankou a klíčová léta (včetně války) strávil na Ostrovech (1933-1965). Pokud byl někdy některý spisovatel naprostým géniem, pak

dozajista on. Psaním totiž můžeme brilantně vystihnout realitu, to je pravda, a lze obdobně vykreslovat psychologii (a tady měl Carr co dohánět) či rozličná subjektivní vnímání. Ale nikdo před Johnem Dicksonem Carrem nezvládl v podobné kvantitě a kvalitě vytvářet šarády.

Až on, i stal se králem jejich krotitelů. Budí úžas a... Zůstává co symbol jejich esence. Jako šiframi popsaná Tabulová hora. Zkrátka císař.

I sám Asimov jednou přiznal: „Mým zvlášť oblíbeným autorem byl v mládí John Dickson Carr. *Neboli Carter Dickson*,“ a nemyslím, že svému přiznání uškodil tímto dovětkem: „Později jsem jej ale četl znovu a zjistil, že mi jeho knihy připadají emocionálně přitažené za vlasy a nepřírozené.“

Inu, jsou možná i takové, nebo docela jistě. Ale zase tolik to nevadí. Naštěstí. Carr každopádně kulturní historii přispěl i čtrnácti romány porůznu vklíněnými do času (přesněji řečeno do let 1670-1927) a mapujícími vývoj policejních metod. Dokumentuje tak třeba i někdejší úroveň laboratoří, a jak si vybavuji, jedno jeho odhalení závisí na tom, zda víme, kdy byla vynalezena vzduchovka. - Dnešku nejbliž umístěná z těch detektivek se odehrává v roce, kdy bylo Carrovi jedenadvacet a již byl literárně činný. Ale vyšla teprve roku 1971.

Kdy začal s prací na mapě starých časů? Roku 1950 *Nevěstou z Newgate* (1950). Tu situoval do napoleonských válek (1815), nicméně pozor, vlastně už roku 1934 vydal Carr román *Ďábelský Kinsmere*, odehrávající se roku 1670. Zůstal nejhlubší jeho sondou do času, do dřívější doby si netroufl. V non-fiction *Vražda Sira Edmunda Godfreye* (1936) nicméně analyzoval jeden ze skutečných historických zločinů spáchaný roku 1678. (A uvědomme si, že tzv. historická detektivka, jaké u nás píše také Vlastimil Vondruška a kam patří i případy soudce Ti, neexistovala až do chvíle, kdy ji právě J. D. Carr vynašel.

Dalším jeho skvělým nápadem se stalo rozhodnutí, že občas do role detektiva pasuje některého kolegu z branže, tak třeba Edgara Allana Poea. Ten díky tomu vystupuje v povídce *Host v domě* a Wilkie Collins, autor prvního detektivního románu na světě *Žena v bílém* (1860), pro změnu pátrá v poslední Carrově knize *Hladový goblin* (1972). Právnik Patrick Butler (stvořený Chestertonem) zase vystupuje mj. v jeho knize *Mimo podezření* (1949) a dle Chestertonova pátera Browna popisuje Carr i vzezření nejslavnějšího svého detektiva dr. Gideona Fella, který nosí plochý klobouku anglikánského duchovního a vlastně je kombinací Browna a Chestertona samotného!

S nejmladším synem tvůrce Sherlocka Holmese napsal pak Carr knihu *Hrdinské činy Sherlocka Holmese* (1952) a vypracoval na jeho prosbu oficiální Doylův životopis (1949).

Tou definitivní biografií divotvůrce JDC je teprve kniha *Muž, který vysvětlil zázraky* (1995) od Douglase G. Greena.

Carr začal psát už za studií na pensylvánské Haverford College a tam jej tiskl studentský časopis *The Haverfordian*. Jeho třetí povídka *Stín kozy* (listopad-prosinec 1926) řeší vraždu v uzavřené místnosti, což je právě ono téma, kterému zůstal věrný. Dobře udělal. Nikdo jiný na světě pro to možná větší talent neměl.

Už ve *Stínu kozy* představil francouzského pátrače Henri Bencolina a dodejme, že tato próza vlastně luští hned dvě „pokojoyé“ záhady naráz. Ještě nějaký čas to pak trvalo, ale zamčený pokoj si Carr mohl pomyslně umístit do erbu a jeden z dalších jeho příběhů s Bencolinem *Velký Guignol* (březen-duben 1929) se posléze rozrostl do prvního Mistrova románu *Obcházelo to noci* (1930). Následovala hotová smršť famózních děl.

A především? Inu, na čtvrté místo mezi deseti nejlepšími světovými příběhy o vraždách v uzavřených enklávách odborníci vřadili Carrův román *Zkřivený pant* (1938), který se mj. otáčí okolo naprosto neexistujících vrahových šlépějí v písku a pracuje s rekvizitou v podobě funkční mechanické loutky, v jejíž blízkosti je objevena po vraždě jedna služka (ochromená hrůzou).

Na páté příčce onoho žebříčku se zase skví Carrovo *Židovské okno* (1938), jeho nejlépe vystavěná práce. „Strhující, překvapivá, nápaditá. A přece věrohodná,“ hodnotí ji kritik Mike Ashley.

Nu, a desátou nejlepší detektivkou o uzavřeném pokoji je prý Carrových *Deset čajových koflíků* (1937). Avšak krajně neobvyklé zločiny vás pobaví rovněž ve *Vraždách na morovém dvoře* (1934), *Vraždách ve znamení jednorožce* (1935) a *Vraždách rudé vdovy* (1935).

V roce 1937 uveřejnil pozoruhodnou novelu *Třetí kulka* (slovensky 1971 v knize *Příčina smrti neznáma*), ve které jsou v uzavřené místnosti vypáleny právě tři střely z tří rozličných zbraní. Jediná další osoba vedle tak ohrožené osoby ale u sebe nemá žádnou zbraň.

Carr stál také za televizním seriálem *Plukovník March ze Scotland Yardu* (26 dílů, 1956), kde hrál Boris Karloff, a spisovatel Kingsley Amis si je v eseji *Moji oblíbení detektivové* jist, že právě Gideon Fell náleží mezi tři hlavní pokračovatele Sherlocka Holmese: s otcem Brownem a Nero Wolfem.

U nás má ovšem Carr vcelku smůlu; až do únorového převratu 1948 mu zde vyšly jen dvě knihy: *Death in Five Boxes* (1938, na Slovensku 1940 jako *Čtvrtý host*) a *Problém telefonní*

budky (1939, česky 1948 jako *Vražda po dešti*). Až dodnes následovalo vedle povídek jen jedenáct knih a za celou éru socialismu se objevovaly pouze v letech 1970-1977.

„Rodiče mě poslali na univerzitu, abych se stal advokátem jako otec, americký kongresman,“ píše o sobě Carr, „ale to nebylo nic pro mě. Chtěl jsem psát, a to detektivky. Nikdy jsem netoužil tvořit klasické romány a mou jedinou ctižádostí je, abych jednou napsal vsutku vynikající román detektivní. Což se mi ještě nepodařilo. Ale chci to. Chci knihu, která by ostatní detektivky dokonale zesměšnila i smetla. Víím, že to není reálné, ale pokoušet se snad mohu, ne?“

Projevoval při psaní těch slov, řekl bych, přehnanou skromnost. Za nejlepší „záhadnou detektivku“ všech dob ostatně je právem vyhlášen jeho román *Tři rakev* (1935, česky 1979) a sám neumím zapomenout, jak jsem ho poprvé četl, anebo jak jsem jej prvně předčítal synovi (co bych za to dal, kdybych mohl znovu). Vedle brilantního zpracování jednoho úmrtí uvnitř střežené a uzamčené místnosti obsahuje tento majstrštyk také smrt uprostřed zasněžené ulice bez jediné šlépěje a celý text sestává z tří dílů, které nesou názvy *První rakev*, *Druhá rakev* a *Třetí rakev*.

Do třetího autor vsadil i slavnou přednášku o problematice vražd v uzavřených místnostech. „Proč o tom hovoříte?“ ptají se hrdinové oxfordského amatérského detektiva profesora Fella a on opáčí: „Protože jsme v detektivce - a čtenáře neošálíme předstíráním, že nejsme. Nesnažme se hledat komplikované záminky, abychom mohli diskutovat o metodách vražd, a radši se nepokrytě vyhřívejme na výsluní slávy při nejušlechtilejší činnosti, kterou si hrdinové knihy mohou dopřát.“

Banální tajné štoly a podzemní chodby ovšem Gideon Fell vyloučí jako řešení už z principu a předem. „Vybočují z mezí slušnosti,“ míní dosti po anglicku, „a žádný autor jen se špetkou sebeúcty se ani nemusí zmiňovat, že na místě vraždy nebyly.“

A zbývající alternativy? Následující přehled je také mým doplněním a zpřehledněním původní přednášky.

1. Vrah neexistuje

A nešlo ani o vraždu. Jde o neštěstí se smrtelnými následky, jako vražda jen vypadalo.

„Nejdůkladnější a nejspokojivější řešení toho typu představuje román *Tajemství žluté komnaty* Gastona Leroux, nejlepší detektivka, jaká byla kdy napsána,“ mínil roku 1935 Gideon Fell.

2. Kamuflovaná sebevražda

Ta bývá spáchána, aby uvrhla v podezření nevinného. Sebevrah třeba uchopí zbraň tak, že nezanechá otisky. Ani nesetře ty narařičené. Zabíjet se lze i rampouchem, nejlépe udělaným z vlastní zmrzlé krve, ale sebevražda se dá kamuflovat taky pomocí gumičky, která po činu „vystřelí“ pistoli krbem do komína. - Jindy se zbraň vypaří spolu se závažím přes zábradlí (Doylova *Thorského mostu*) a přímo modelovou pokojovou vraždu vnímejme jen co širší problém obecného rázu zastřešený například i vedle obou Čapkových povídek o šlépějích (nebo a samozřejmě se Škvoreckého *Smrtí na Jehle*).

3. Opravdu se jedná o vraždu

Pokud se ovšem oběť nezlikvidovala sama poté, co k tomu byla donucena psychicky či drogou. Smrtelně raněný se třeba dal na útěk a nepořádek v pokoji natropil, zatímco umíral. Hodnotnou variantou takové situace za využití výparů je Doylův regulérní horor se Sherlockem *Ďáblovo kopyto*, ale naše kategorie se tu už prolíná s

4. vraždou d'ábelským vynálezem

Ten může představovat kupř. těžké závaží, které nám sletí na temeno z vysokého opěradla. Nebo jde o postel uvolňující jed poté, co ji zahřejeme tělem. Nebo se jedná o samostříl, který pachatel ukryje hned po objevení mrtvoly, jak to vysoce účinně a přesvědčivě vylíčil S. S. Van Dine ve *Vyvraždění rodiny Greenů* (1928).

5. Vražda typu „škvírkou vstřelený rampouch“

Už zmíněným rampouchem údajně vraždili Medičejští a stejnou metodu líčí už Martialis. Rovněž akurátní Brit Richard Austin Freeman (1862-1943) sepsal přímo modelovou povídku toho zaměření. Jmenuje se *Hliníková dýka*. V *Proroctví psa* G. K. Chestertona se zase beze skrupulí zabíjí tradiční čepelí v holi, nenápadně prostrčenou zeleným živým plotem. Lze však nastrčit i štíra, hada. Anebo využijme slunce a láhev pálenky jako čočku, soustřeďující paprsky na zápalku náboje, jak to promyslel už zmiňovaný a zaznamenal Melville Davisson Post (1871-1930) v povídce *Doomdorfova záhada*.

6. Vrah na místě činu

Pachatel se v pokoji ukrývá ještě v té chvíli, kdy je objeveno tělo. Např. v komíně nad krbem. Teprve za okamžik se vmísí mezi přítomné, ale není to férová „metoda“. Carr ji ani neuvádí!

7. Vražda se záměnou osob

Pachatel se převleče ve Fantomasově duchu za svou budoucí oběť, nechá se spatřit, když vstupuje do klíčových dveří a zdraví... Jen prázdný pokoj. Je-li břichomluvec, odpoví sám sobě (jiným hlasem), otočí se jako na obrtlíku a vrací se ke svědkům. Bez nich to nejde. Ale pozor, vrací se už ve své pravé podobě. Takhle to zní banálně, ne-li nemožně a absurdně, nicméně po obalení škálou vychytávek princip zabral už mnohokrát. Realita se pod nimi ztratila jako na pódiu Davida Copperfielda.

8. Vražda během nalezení těla

Pachatel před svědky vyvrátí dveře a nikdo nepostřehne, že domněle mrtvý byl dosud jen omámen. Vražda se nenápadně odehraje vzápětí.

Pokud je ovšem vrahem lékař, může smrt konstatovat lživě a vraždu odložit až do momentu, před kterým všechny odeslal pryč. V jedné detektivce se nic netušící oběť sama dohodne s vrahem a předstírá v rámci apríla, že ji probodli. Dýku svírá jako teploměr. Jindy zas ubožák zakopne uprostřed Trafalgar Square a ztratí vědomí. A jelikož náhoda přeje připraveným, i to vrahovi stačí. Skloní se... Nižádná etika nehraje v podobných příbězích ani tu sebemenší roli.

A co ještě dodat?

Připomenu snad už jen wallaceovku *Stopa nové jehly*, která česky vyšla pod titulem *Záhada podzemí*. Poprvé na ni vzpomněl výtečný detektivkář Radko Vyhlíd v časopise Knokaut 6/1990.

„Edgar Wallace podal návod,“ napsal, „jak zamknout podzemní betonovou místnost s mrtvolou a přesto zapomenout klíč na stole u hlavy oběti.“ A jak tedy?

Inu, zapíchněte do stolu jehlu s nití protaženou ouškem klíče, protáhněte nit škvírou pode dveřmi, konec prostrčte do uzavřené místnosti ventilačním otvorem, zamkněte tělo s hlavou na stole, táhněme za nit, až klíč zmizí v pokoji, a jak se nit bude napínat, klíč sjede jako po skluzavce na stůl. Trhněte nití, jehla se uvolní. Jasně, ne?

Ale chyba lávky, ve wallaceovce se jako z udělání vzpříčila ve ventilačním otvoru, cinkla o podlahu a zůstala tam co důkaz. Když jej detektiv objevil, triumfoval!

Ani ty nejrafinovanější kombinace by nicméně nestačily k tomu, aby nás Carrovy knihy lákaly.

Naštěstí se řídil právě Wallaceovým heslem a vždycky pilně kul nadpřirozenou a pokud jen možno hororovou atmosféru. Edgar Wallace je totiž i autorem následujícího výroku:

Opravdu dobrá detektivka může jen získat dotekem bizarnosti.

Doporučená četba: Mike Ashley: Záhada zamčeného pokoje (2000, česky 2008), Robert Adey: Vraždy v pokoji a jiné neviditelné zločiny (1991)

Sir Henry Rider Haggard, král vypravěčů

Je dnes dětmi zapomenut, nebo aspoň u nás. Škoda a chyba chyb. Jeho nevidanou, neopakovatelnou představivost i vcelku bezbřehou schopnost poutavě vyprávět bychom potřebovali určitě. Ano, po jím vysekané cestě šli pak jiní, ale to Haggard ustavil žánr fantasy a *Pán prstenů* by vypadal jinak, kdyby nebylo tří úžasných jeho románů *Doly krále Šalamouna*, *Allan Quatermain* a *Ona*.

Právě *Pán prstenů* se *Dolům krále Šalamouna* vnitřní strukturou až podivuhodně podobá, tak jako i atmosférou. Sir Henry Rider Haggard (1856-1925) ale ovlivnil i duchovního otce *Narnie* C. S. Lewise a stejně jako Kipling disponoval vlivem na autora Tarzana. Koneckonců však i na Roberta Ervina Howarda (a jeho *Conana*).

U nás obdivovali Haggarda kupříkladu Josef Váchal či spisovatel Jiří Jobánek (1923-2002), který oddaně napsal: *V oblasti fantazie je to samozřejmě klíčový autor, který se nestal světovým jen následkem vlastní nadprodukce, ale zase se stal velice bohatým.*

Jobánek jako kluk Haggarda hltal a velice jej miloval a jiný, mladší znalec Mistrova díla Jan Frolík ve sborníku *Poutník* 39/1992 upozorňuje také na román Ludvíka Součka *Případ jantarové komnaty* (1970). Rovněž Souček nejspíš Haggarda uznával, ale Frolík jej viní z plagiátu. Právem?

Podle toho, jak věc uchopíme. Srovnajme sekvenci z *Jantarové komnaty* s pasáží z Haggarda a nejen dle mého názoru se nejedná o víc než regulérní výpůjčku. Právě v literární fantastice navíc obvyklou. Dokonce mi připadá, že jde o Součkovu vážnou úklonu slavnému Britovi.

„Byl plagiátor bez bázně a svědomí,“ píše, pravda, Frolík. „Drzost mu rozhodně nechyběla.“ Já sám nicméně nenacházím na stránkách *Jantarové komnaty* nic kradeného, anebo tedy s výjimkou destičky z temně sopečného skla alias obsidiánu. U Součka ji našli v pancéřové schránce uvnitř sklepů, velmi hluboko pod německým zámekem. Na starodávném pergamenu položeném vedle stálo: *Tato památka je velmi tajemné a podivuhodné dílo, které moji předkové před časem přinesli z Armoriky(sic), Malé Británie, a jistý svatý kněz mému otci stále připomínal, aby destičku úplně zničil, protože ji stvořil Satan, a to způsobem d'ábelským. I proto ji otec vzal a rozbil vedví. Ale já, John de Vincey, jsem obě části zase zcelil.*

Tento zvláštní text lze najít, a to je fakt, i ve slavném Haggardově románu *Ona* (1887), ale myslím, že Souček v rámci svého fikčního světa nenaznačil víc, než že jeho hrdinové zrovna jako Haggardovi natrefili na ten samý artefakt.

Kdeže! Ladné základy, které Haggard vysnil, jsou pevné a pevnější, než aby nebylo fér nahoru nad ně zdvíhat zdi modernějších paláců. A Souček tak jednal. Právě tak. Vzpomínal na svou četbu a psal a Haggarda, pravda, nacházíme pravidelně ve vzpomínkách většiny anglosaských spisovatelů. Nebojí se k němu přiznat. A bývají to řádky přetéající dojetím. Mistři pera, do kterých bychom to neřekli, se rozplývají a měknou nad mladickou četbou, až nám může připadat, že snad Haggard nakonec ovlivnil každého!

Ví Bůh! „Překonal obecné povědomí o sobě samotném,“ formuloval to badatel Josef Sanitřák (nar. 1960) ve třetím svazku svých *Dějiny české mystiky*. A Haggard?

Světlo reálného světa spatřil poblíž Norfolkku jako osmé z deseti dětí advokáta a statkáře. Matka se věnovala psaní. Jako dítě byl považován za blázna, ale se zdarem absolvoval soukromé gymnázium. Devatenáctiletý se ocitá v Jižní Africe coby tajemník guvernéra státu Natal; ten byl přítelem jeho otce a bratrem Bulwera-Lyttona, autora nejen *Posledních dnů Pompejí*.

Haggard se snažil pracovat pro zvláštního britského komisaře v Transvaalu a získal pozici sekretáře u zdejšího Nejvyššího soudu (1878). Prožil intenzivní vztah s černoškou a zkusil štěstí na pštosí farmě s jistou Marianou Margitsonovou. Ji si také ve třidvaceti vezl do Anglie. Vzali se a do roku 1884 studoval práva, praxi však se nikdy nevěnoval. To radši zkoušel psát knihy o politické situaci v Jižní Africe; ta první vyšla roku 1882.

Byl stár osmadvacet jar, když vydal dílo *Úsvit* (1884), ale moc nezabralo. Rok nato následovala *Hlava čarodějky* (1885); ani ona svými zornicemi neupoutala. I Stevensonův *Ostrov pokladů* (1883) ji tehdy zastiňoval a Haggardův bratr, který byl také spisovatel, prohodil: „Nedokážeš napsat nikdy nic tak dobrého jako *Ostrov pokladů*.“

„Oč, že ano. Vsaďte se?“

Plácli si o pět šilinků, uplynulo šest týdnů a vznikly *Doly krále Šalamouna* (1885), jedna z prvních vlašovek subžánru Ztracená rasa, vynalezeného však už zmíněným lordem Lyttonem.

Jsou však *Doly krále Šalamouna* opravdu tak úžasné? Těžko hodnotit. Psány kostrbatě, ale vypravěčství vítězí. I námětem uvedly v nadšení... zvláště americké čtenáře. Jedenáctiletý Burroughs je podle všeho shltl na posezení a napodobitelé se jen rojili. Američan John De Morgan vydal roku 1887 epigonskou prózu *Poklady krále Šalamouna* a následování Haggarda fakticky dodnes neskončilo.

V okamžiku, kdy se tento spisovatel vtěloval jako mág do hlavního hrdiny *Dolů*, ovšem ještě netušil, že právě stvořil supermana a budoucího hrdina dvacítky vlastních prací. Dal mu jméno Allan Quatermain, udělal jej legendárním lovcem a dobrodruhem a bezděky také jednou z nejkoničtějších figur dobrodružného žánru. Inspirovala nejen Indiana Jonese. A Allan sice umřel už roku 1887 v knize, která nese jeho jméno, ale byl to příliš cenný chlapík, takže jej Haggard postavil zase na nohy. Ne ale tak, jako to Doyle provedl s Holmesem, a později psané romány s Quatermainem se vždycky odehrávají už před tím „úmrtím“.

I druhá z nejslavnějších haggardovek *Ona* (1887) je kniha „vskutku pozoruhodně dobrá,“ slovy H. P. Lovecrafta, a titulní africká královna bílé pleti Ayesha se jednou provždy stala ideálním symbolem ženské nezávislosti, který Carl Gustav označil za archetyp.

Sám Haggard vymyslel tři pokračování toho fascinujícího příběhu, ale chrlil bohužel i další knihy. Talent rozmělnil. Ale několik jeho děl za to stojí a razil cesty. Hleďme jaké ještě.

Roku 1888 navštívil Island a tamní mýty ho natolik prodchly, že je dnes považován i za osnovatele dalšího subžánru hrdinské fantasy zvaného Meč a magie, a to díky jedné jediné knize jménem *Erik Jasnooký* (1891).

Roku 1891 zemřel Haggardovi syn, později neúspěšně kandidoval do parlamentu, ale jinak ho nečekaly očividné prohry. Přesto trpěl.

Počátkem dvacátého století důkladně procestoval Anglii a roku 1905 ho vláda poslala do Ameriky jako zpravodaje o stavu armády spásy. Byl považován za odborníka na koloniální migraci a díky tomu cestoval i dál. Psal také odborné práce o zemědělství a to za ně byl pasován na rytíře (1912). Do šlechtického stavu jej definitivně povýšili roku 1921 a možná byl fakticky šlechticem od narození, ale také byl fatalista, okultista, spiritista a členem řady tajných společností. Čtete-li jeho romány, někteří jeho (také) trpící a strádající hrdinové vám mohou až splývat, ale ve skutečnosti každý ztělesňuje nějakou lidskou vlastnost anebo sílu, některou ze složek „všelidského já“. Tak to autor cítil a mínil a chápal to stejně rovněž nejpracovitější z překladatelů Haggarda do češtiny Karel Weinfurter (1867-1942).

HRH byl mimořádně inspirativní osobnost a jeho úžasná představivost je sice poněkud groteskního rázu, ale k mistrovství dotáhl příběhy ztracených enkláva zmizelých ras, pohřbených říší, vypařivších se civilizací a zapomenutých národů. Toť ryzí jeho téma - a uchopil je po svém. Vedl je k dokonalosti s bravurou, již i sám Burroughs už jen potvořil.

Háček tu, pravda, byl. Někdy Haggard líčí až bohorovně poměry v nějaké „tajemné“ enklávě – a hle. Jen deset let nato bylo stejné území čilými Brity prozkoumáno. Realita neodpovídala.

Nu, ale co? Nechtěl být prorokem. Ani ne jasnovidcem. Fantasy ostatně je žánrem touhy, touhy uvězněné v našem srdci, a i díky Haggardovi snad zatoužila po nalezení čehosi, co lidstvu mizelo mezi prsty. A zatímco Mistr pera snil a psal, svět přestával být čarovný. Náhle se stal procestovaným a zmapovaným a pro mnohé už bez kouzla. „Náš malý, prochozený svět," psal o tom sám Haggard už roku 1894. A jak chápal své romány?

Jako „poslední pozitivní hradbu proti moderní době". Disponovaly i mnoha dalšími klady. Jak skvěle uměl líčit boj! A pro ty příběhy je typický i motiv stěhování duší a prokletých lásek, putujících napříč staletími. Přesto snílek nebyl nezdatným obchodníkem a stal se i prvním autorem *pulp fiction*. Jeho poutavé, byť stále palčivější jehlou šité romány vycházely počínaje rokem 1905 vždycky nejprve na pokračování v časopisech. Měl tedy důvod k uspokojení, ale povahou byl melancholik i pesimista, kterému svět zůstal „peklem“, jak to formuluje Graham Greene. Sice se jednalo o upřímného křesťana, ale byl hluboce mysticky založen a paradoxem jeho osobnosti zůstává, že až překvapivě málo četl. V dětství snad jen *Robinsona*, *Mušketýry* a *Pohádky tisíce a jedné noci*. Ale tohle „méně“ vygenerovalo víc. Daleko víc. A byl géniem, ale literární historik Leon Kellner na něm nachází ve své *Anglické literatuře nejnovější doby* taky nedostatky. Haggard je podle něj pouhým „imputátorem nevyčerpatelného zájmu o mamon a leda karikaturou Stevensonova. Odkoukal všechny Stevensonovy dovednosti,“ míní Kellner, „a tisíckrát je zhrubil. Převzal od něj doslova vše,“ pokračuje. „Ich formu, bezdeché napětí, překotné dění, nemilosrdné řeže, hry s tajemnou vědou a alegorií... a měl s tím i Stevensonův úspěch. Jen ze Stevensonova umění není znát nic.“

Je to pravda? Kipling prohlásil (i při svých odlišných názorech na kolonialismus), že se „určitě ještě nikdy nevyskytl vypravěč s tak nepřekonatelnou fantazií, jakou má Henry Rider Haggard“. A nezůstal sám. „Tím nejoblíbenějším románem mého dětství přirozeně byly *Doly krále Šalamouna*,“ přiznává i zmíněný už Graham Greene. „V naší paměti vytvořil obrazy, které ani po desetiletích nevymizí.“ A je to tak. Sázku s bratrem vyhrál a *Doly krále Šalamouna* se staly přes noc neuvěřitelným bestsellerem. Některé z příčin jeho úspěchu dnes osvětlují i poutavé eseje Henry Millera (1952) či právě Greena (1951). Jisté je jedno. Už sto let před Sielbergem si Haggard šalamounsky všiml magické extáze, do níž většinu lidí přiváděly i jen

zmínky o archeologii, hledání pokladů a vykopávkách, a využil ji. Archeology tak povýšil a udělal jimi taky čtenáře.

Co však odkrýt i neprobádané dějiny? napadlo ho. „Existovaly vyspělé civilizace, které zanikly," napsal, „a ty zániky se opakují, co svět stojí světem. Pády říší jsou přirozené a není třeba násilí; každá civilizace zanikne sama, v rámci přirozeného procesu a sešlostí věkem. I ta naše,“ dodává, „vyrostla z barbarské půdy jako strom, a pokud se mě týká, věřím, že do stejné půdy padne jako onen strom. Dřív nebo později. Jako se tamtéž skácely civilizace egyptská, řecká, římská i spousty dalších, o kterých už ani nevíme."

Mýlil se?

„Říše se rozhodně pomalu hroutí. A to bez výjimek,“ mínil i Oscar Wilde, respektive jeho Dorian Gray. A Haggard?

Disponoval mocnou vizí, uměl mezi řádky mistrně vyvolat děs, jak postřehl i zmíněný už král hororu Lovecraft, dokázal šokovat a v románu *Ona* „vynalezl“ náboženskou popravu do běla rozžhavenou nádobou z litiny (vsazenou na hlavu), tzv. hot-potting. A přece stejně věrohodně vypráví o lásce; *Ona* je prvořadě příběh nejsilnější vášně a Ayesha zůstala tak mocným symbolem smyslnosti, že se bez ní vedle Junga neobešel ani Freud, a kořeny působivosti Haggardových děl tkví rovněž v ďábelské moci kontrastů mezi typicky britskou zdrženlivostí a žhnutím oné lásky. Když roku 1965 ztvárnil ve filmu majora Horace Hollyho pověstně odtažitý herec Peter Cushing, nešlo protop najít vhodnější obsazení.

Velký mág Haggard umřel 14. 5. 1925 a byl to on, kdo vyvolal zájem o ztracené civilizace a dokonce nakazil legendárního plukovník Percy Harrisona Fawcetta, když mu věnoval dvacet pět centimetrů vysokou sošku z černého kamene a s vyrytými symboly. „Je z Brazílie,“ podotkl - a nebohý Fawcett roku 1925 beze stopy a navždy zmizel na plošině Mato Grosso i se svým synem a jeho kamarádem. Dva hrdinové džungle tak odešli ve stejném roce. Kam? To se každý nakonec dovíme, ale důležitější podle mě stejně zůstanou postavy jejich knih.

Od těch Vernových se liší tím, že se jim až nestřízlivě jedná o čisté dobrodružství pro dobrodružství, což Jan Frolík výtečně dokumentuje větou vyňatou přímo z Haggardova románu. Kapitán Good totiž říká:

Pojďme až tam k hoře Kenija a na jiná místa s nevyslovitelnými jmény a hledejme bílý národ, který neexistuje.

Nenapsal snad u nás něco podobného i Foglar, který také Haggarda v dětství čítal?

*Pojď se mnou tam, kde nebe je vysoké a modré a kde oblaka bílá rychleji než kde jinde plují.
Slyšíš tu píseň větrů v korunách borovic? Slyšíš tu píseň dalek závratných?*

Edgar Rice Burroughs, další král vypravěčů

Duchovní otec Tarzana byl rozhodně zvláštní muž. Psát pořádně začal teprve někdy v Kristových letech a do smrti vyprodukoval na sto knih; často bohužel brakových.

Podobně jako jeho „předchůdce“ Haggard nebyl sečtělý ani nebyl intelektuál, nicméně vzory mezi schopnými si objevil. Kiplinga, Londona, Franka Lymana Bauma, Jonathana Swifta a další, kteří jsou už zapomenuti. Nikdy v životě nenavštívil Afriku, ale to mu nevadilo, a věrohodně se vyjadřoval k tamním masakrům, k lovům zvěře (u nás to dělal mj. Sekora v *Kapitánu Ani Mukovi*), k otrokářství, ke slonovině, černochům i k Arabům. Psal o bílých kolonizátorech, avšak raději o celých národech ukrytých údajně v pralesích. A Tarzan?

V opí řeči to znamená Bílá kůže a on je i symbolem. Salovce, i když jeho charakter byl složitější; koneckonců jde o lorda. Takřka třicítka svazků s jeho příběhy (1912-1995) jej pak předvádí v podstatě jako prvního všestranného a inteligentního supermana.

Číst ty knížky ale obnáší víc. Oddat se neobyčejně dynamickému vyprávění, tolerovat až neúnosně „vylehčenou“ psychologii a vstřebávat nikdy nekončící sňuru akcí a atrakcí. A když tak užasle listujeme (naposled ty knihy vydalo nakladatelství Paseka), jako bychom sami odhalovali další a další ztracené civilizace. Lidu mravenčího, lidu leopardího, lidu římského, lidu biblického, Atlantid'any. S lordem Greystokem-Tarzanem se pak ještě rádi necháme zajmout Amazonkami, abychom jindy narazili na templářské údolí. A fanatický židovský kmen támhle ukřižovává britskou aviatičku. A Tarzan na potulkách džunglí potká celý „gorilí“ Londýn, včetně obdoby Jindřicha VIII.! Nu, někdy Burroughs na pilu tlačil moc, jenže právě mezi podobnými efekty se taky cítil nejlépe. Na povrchu rudého Marsu, na Venuši, na Jupiteru, na Měsíci - a i v blízkosti zemského jádra; to jsou světy, jež jej zajímaly. Realita?

Ta ho nepokrytě nudí. Chápu. A svou magií dodnes chytí hlavně série sedmi románů z nitra Země (1922-63). Ale i jedenáct fascinujících svazků o Marsu (1911-64). Také Ludvík Souček je hlítal jako kluk a znovu co dospělý a spisovatel Michal Ajvaz se chlubí chutí, s níž se nedávno ponořil do románu *Pozemšťana vojevůdcem na Marsu*. A Burroughs? Čím ještě uhrane?

Určitě geniální schopností intuitivně redukovat vše nepodstatné. Psát román se rovná eliminovat alternativy. Ne snad? A Burroughs to možná pochopil mezi prvními, i když poněkud selským rozumem, a jeho schopnost tvořit zápletky dodnes budí úžas.

Ano, psal pro děti. Ale i pro děti v každém z nás. Za zvládnutí zkratky mu tedy odpusťme leckterou naivitu. Nebo jeho dílo není vítězstvím imaginace nad hmotou?

Většina literárních historiků se shoduje, že Mars osídlený Burroughsem už lépe neoživil nikdo. Ani Bradbury. A proč *ještě* máme Burroughse rádi?

Určitě pro zvláštní snovost. Opakovaně se vás při té četbě zmocňuje klamná jistota, že si autor nevymýšlí a že jen líčí realitu. Ale ta možná původně existovala před jeho vnitřním zrakem, takže popisuje věci, jež uzřel v nočních můrách. I pro ty byl zrozen. A dokázal je využít. A jaké to byly sny! Sny snad rozené až z Jungem odhaleného podvědomí lidstva. Ano, Burroughs nám zanechal záznamy o tom všem, co normální smrtelník zapomíná jen pár vteřin po procitnutí. On to totiž zapomenout neuměl a dal výsledku až surreálnu logiku. Příklady?

Povrch stále válčícího Marsu a to, jak magicky na povrchu té planety funguje čtení myšlenek. Momenty, ve kterých Carter bez problémů „odstiňuje“ bytosti, které by mu rády četly myšlenky! A ze snů snad pochází i ohava Tal Hajus, faktická to předloha Džaba Hada z *Hvězdných válek*, a jen ve snech se dá přece skákat nad oblaka nebo lloydovsky šplhat po fasádách! Obojí Carter brilantně praktikuje.

Jako ze snů pocházejí taky vize všech těch nad Marsem planoucích vzducholodí a princip zdejších letounů, které vás donesou na libovolné místo planety, zatímco se v klidu protáhnete a prospíte. Zabaleni do kožešin. A jaké jiné místo než říše snů mohlo tomu spisovateli vnuknout představu smrtící trhavé střely, která nikdy nemíjí cíl? Na Marsu takových běžně používají. A ve své podzemní sérii zas předvádí místa, na kterých jsou lidé během opakovaných rituálů oklovávání inteligentní obdobou pterodaktylů. I další zapomenuté chvíle z našich nejhorších snů dokázal Edgar Rice brilantně vyličít a jen málo bylo autorů tak očividně napojených na rezervoáry podvědomí.

„Naštěstí nám nikdo nemůže zakázat snít,“ píše usazen v kůži svého hrdiny, „a protože to někdy představuje to jediné, v čem můžeme nalézt štěstí, proč bychom nesnili, když už sníme, sny opravdu velkolepé?“

A proč *ještě* jej máme rádi?

Protože se zdá, že věřil nejen na lásku, ale taky na čest. Citlivě a přesně chápal, že svět sice je krutý a patrně uhnětený pro války, ale že jej lze milovat skrz ideály. A ideál, to je sice iluze, nicméně taková, o které to zatroleně dobře víme, že je iluzí. Představuje to, co nám pomáhá žít i třeba bez opětované lásky, a Burroughse máme rádi taky pro už zde naznačenou a nikdy

neutuchající rozkoš z vyprávění. Není koneckonců tak časté, že narazíte na člověka, který zcela chápe hodnotu příběhu, a právě radost z vyprávění u něj přemostuje lapsy. Jako láska.

Těch pár hodin mi připadalo jako půlka života, píše v překladu Jana Kantůrka. Prožil jsem taková dobrodružství, jaká jsem si nedokázal představit ani ve svých nejdivočejších snech. Stal jsem se důstojníkem příšerné armády ve městě, o jehož existenci jsem do dnešního rána nevěděl. Potkal jsem zvláštní dívku z dalekého Amhoru, a poprvé v životě jsem se zamiloval jen proto, abych o svou lásku během jedné hodiny přišel. Láska je podivná věc. Proč si mě našla právě tehdy a právě tak, jak se to stalo, vysvětlit nedokážu. Věděl jsem jen jedno – miluji Janai a budu ji vždycky milovat. Nikdy se nedozvím, zda jsem měl naději, že mi mou lásku oplatí. Nikdy jí nebudu moci říci, že ji miluji. Celý můj další život bude při pomýšlení na ztracenou lásku zabarven kalnými barvami, vzpomínkami na Janai. A přece bych jí asi nedokázal svou lásku odhalit, i kdybych k tomu měl příležitost. Ano, láska je velmi podivná věc. (Umělí lidé na Marsu)

Co Burroughsovi naopak zazlívám?

Určitě chabou slovní zásobu a kupodivu i ne vždy brilantní fabule. Je to k nevíře, ale mnozí jeho současníci na poli žánru často byli s to fabulovat obratněji a měli i výraznější stylistické nadání. James Branch Cabell i ještě zapomenutější James Gould Cozzens, jak je připomíná Ondřej Müller. Ale...

Nesedí mi také určitá předzvěst hvězdných pěchot v jeho románech a sklony k rasismu, i když si nemyslím, že jim dal výraznější průchod. Kritizujeme ostatně nadčlověčenství Shatterhandovo?

A čím ještě Burroughs magnetizoval?

Jistě i krvežíznivostí, obávám se, a s podobně vysokými součty mrtvých se ani v knihách dobrodružných tak běžně nesetkáme. Jde u něj dokonce až o jakousi sublimaci sexuální, se kterým je to zde vůbec trochu divné. Nedej Bože, aby v blízkosti Cartera kdokoli pojal plán zneužít ženu, a předem již chlípnička (ne)litujme. Sama postižená by v takovém případě vždy „radši umřela“. A John Carter? V tu ránu má rudou mlhu před očima a hotový je obětovat za dotyčnou národy i snad celé planetární systémy. Nezůstal snad největší z vypravěčů v tomhle ohledu na okraji puberty? Zato dynamičnosti vyprávění se lze u něj učit, práci s časem jakbysmet a jistě, psal „jen“ dobrodružné romány, ale nejde i o moderní báje? Vše se řine zhuštěně mílovými kroky a nepostrádáme ani detaily. Má to dostačující věrohodnost, řekl bych, a z textu stále sálá energie. „Ještě žiji,“ zní Carterova mantra.

Někdy ovšem zamrazí z autorova pragmatismu či alibismu. „I když jsem byl zkušený muž a zažil mnoho podobných šarvátek, stále ještě jsem nerad viděl jiné muže zbytečně umírat, zvláště měla-li to být smrt z mých vlastních rukou a dalo se to zařídit jinak,“ zní typická Carterova úvaha a má-li tento bojovník skrupule, pak jich nejsou vozy. Friedrich Nietzsche se nám tak trochu vybaví a obzvlášť (mistrný) román *Umělí lidé na Marsu* (1930) jako by vyklouzl z JEHO noční můry. Nepředpovídá navíc i nacistickou genocidu včetně planoucích pecí? Asi ano. A jak přímočaře autor kupí vyvražďovací scény zdrcujícího kalibru. Naštěstí má na té cestě také to, co u fantastů vždy fascinuje. Značný nedostatek smyslu pro proporce.

Chyba? To míní realista. Plete se. Neboť právě absence smyslu pro proporce dodává i Burroughsovým románům až magickou působivost. Neboť znakem podobných mistrů vždy jsou taky chvíle, ve kterých se kosmicky obří na operačním sále potká s nejintimnějším. Dobrým příkladem je i sekvence se starcem schopným ne empatie, ale telepatie.

Jak že to bylo? Kdesi v podzemí Marsu padouch po staletí uspává, paralyzuje a v nehybnosti shromažďuje takřka celé národy a nerušeně se podobně činí statisíce let. Nikomu to nevadí. „A teď přicházím já, dobře znám svůj čas! Jsem John Carter!“

Carter vyruší telepata a šup, šup, v cukru letu ho vyřídí, zkamenělý lid procitá, řine se z jeskyní a věčných temnot, jako by se nechumelilo, nicméně venku je pravda, jak by řekla *Akta X*, a nešťastníci se rozpadají v prach.

Jedno je rozhodně a bohužel pravda. Takový Asimov anebo Arthur C. Clarke nás učili myslet. Burroughs učí nemyslet. A Carter? V reálu by umřel rychle. Ale vadí to? Ne. Dost z nesnadných autorových životních začátků a deziluzí se sem vepsalo a cítí to hlavně nejobyčejnější čtenáři: „Tak tenhle spisovatel si zažil své. A že je krvelačný? Tím spíš nás.“

Doporučená četba: Milan Krejčí: *Tarzan perem a štětcem*, Ondřej Müller: *Tajemství velkého vypravěče*, Vladimír Tučapský: *Legenda z rodu Opů* (doslovy k románům o Tarzanovi vydaným v letech 2012-2013 nakladatelstvím Albatros)

Magický Ludvík Souček

Motto 1: Člověk zklamáný láskou někdy svou zmarněnou energii upne k cíli tou druhou půlí mozku, která patří intelektu. Anonym

Motto 2:

Po dvou dalších půldeci se malíř stává snílkem,
na zahradu přistál talíř a Mart'an s tykadýlkem,
strká nosík do hlíny, on pozoruje broučka,
odpusťme to malíři, že v mládí hltal Součka.

Karel Plíhal

Spisovatel Ludvík Souček (1926-1978) byl mimořádně nadaný stylista s fenomenální pamětí, sběratel „velkých otazníků“ a mystifikátor, který otazníky i vytvářel. Ač šel s někdejšími režimem, souběžně se nutkavě stavěl proti všemu a se zájmem provokoval. „Máte nějaký názor? Já jsem proti,“ formuloval jeho postoj jeho nadaný pokračovatel Ondřej Neff. „Vzdorný rytíř“, nazývá Součka a napsal o něm celý román *Tušení podrazu* (2007, dotisk 2008). Jako o doktoru Soukovi ostatně hovoří o Součkovi už v *Jádru pudla* a udělal jej rovněž hrdinou jedné povídky; legendární zubař si to nepochybně zaslouží.

Stal se naším nejvýznamnějším autorem science fiction, a přece uměl stvořit i kvalitní sérii detektivek s Martinem Andělem, českým Nero Wolfem. Vyprodukoval bezpočet svazků non-fiction na bezpočet témat a ústředním z jeho námětů sice bylo zpočátku fotografování, ale zajímalo ho zrovna tak letectví či námořní utkání Merrimacu s Monitorem během války Severu s Jihem. Však byl i důstojníkem armády. Už zůstane legendou.

Také jako četbou posedlý syn knihkupce a ctitel antikvárních kuriozit. Za války se ocitl v Kuratoriu pro výchovu mládeže a byl i totálně nasazen. V květnu 1945 raněn, ale vyznamenání prý odmítl. Po apokalypse vystudoval medicínu, vstoupil do armády a jeho práce v Komisi pro příměří v Koreji se měla později stát podnětem k senzačním dohadům. Byl či nebyl „českým Mengelem“ a mučil či nemučil zajatce? Participoval na nějakých pokusech? „V padesátých letech byly procesy, ba popravy,“ připomíná kulturní historik František Dvořák.

Debutoval „mezi skauty“ - ve Vpředu a roku 2000 to ukázkou jeho povídky doložil knižní výbor z toho časopisu *Třináct nožů z Jamboree*. Byl, jak řečeno, celoživotně posedlý četbou a

jeho paměť vstřebávala informace přímo fenomenálně. To i to přerostlo v další posedlost. Psaním. Až do roku 1964 nicméně pracoval v nemocnici. Nato na Ministerstvu obrany řídil kulturu a co podplukovník to dotáhl do ÚV KSČ. Nicméně roku 1968 se špryclíky kariéry prohnuly a padaje shodil ve stresu dvacet kilo. Jeho psychika se podle všeho dotkla dna.

Na druhé straně není sporu, že si nemusel stěžovat ani pak. Stal se šéfem zpravodajství v armádním filmu i televizním moderátorem. Ano, opět byl odejit, ale uchytil se jako redaktor Albatrosu, politické problémy překonal a osobně bych dokonce řekl, že mu někdejší systém seděl. Ne jako ulitý, nicméně tento muž nebyl takzvaně včerejší, uměl našlapovat i mezi vejci a dolovat ze svých postů maxima. Z dnešního hlediska by jistě bylo možné diskutovat o tom, nakolik zneužíval pracovní dobu k soukromým zájmům, ale tak to prostě chodilo a účel u něj bezpochyby světil prostředky. Oč geniálněji by fungoval v prostředí svobody knižního trhu a v srdci informačního boom dneška, který by mu... fakticky konkuroval? Lze se o tom dohadovat. Tam ze sebe stvořil fenomén.

Od mládí zaujatě fotografoval a ještě lépe o tomto psal. Pak i přenášel na univerzitě. Bytelná bytost lékaře a fantasy jako by přitom byla navrstvena na hned několik bytostí. Nevedl jediný život, ale více paralelních. Nejen ale workoholik, i citlivý muž, a pro každé z mnoha svých zakuklení disponoval samostatným srdcem. Vedl paralelní životy v řadě světů, které se nemusely nikde prolínat. Svět lékařů, svět vojny, svět vědy, svět fotografie, svět malířů, svět autorů non-fiction, svět beletristů, svět sběratelů, čtenářů a antikvářů, svět hudebníků. Souček byl mnoho lidí zároveň a snad i proto ho neskolika ani šňůra srdečních příhod. Staly se, pravda, důvodem, aby se předčasně odebral do důchodu. Ten si moc dlouho neužil, ale ještě před smrtí stačil s Milanem Švihálkem natočit působivý šestidílný seriál *Od zmizelého diplomata k jiným vesmírům* (1978), který byl bohužel záměrně uváděn ve značně pozdních hodinách. Vysílal se navíc jen jednou a pojí se k němu zvláštní souhra okolností. Poté, co se na věčnost odebral už druhý z jeho protagonistů, Souček prý prorocky poznamenal: „A teď jsem na řadě já.“

Psychiatr Josef Blažek míní, že nebyl výslovně paranoik, avšak neměl k tomu daleko.

Kupříkladu kamarádu-překladaři (a znalci detektivky) Františku Jungwirthovi se prý před smrtí svěřil, že je sledován. Následovaly devátý infarkt a smrt. Konec si předpověděl s chybou třicet dní.

V letech sedmdesátých, kdy jsem dospíval, mě uhranul. Jako mnoho lidí. Jako mého otce (doktora filozofie), jako mnohé spolužáky. MUSEL ostatně uhranout již tím, jak se vymykal a jak zaplňoval mezery na trhu a nakolik to uměl dělat poutavě. Byly to časy, které těžko

srovnávat s dneškem, a třeba záhadologické publikace psal (a z němčiny překládal) jako jeden z mála. Prosadil se tedy snáze, na úhoru, ale v úhrnu vyprodukoval tolik prací, že to je stejně síla. Po právu ho Neff nazval sopkou.

I navzdory kvantitě a některým nepřesnostem v detailech tvořil v takové kvalitě, že vešel rovnou do čítanek, a náleží mu právem pomyslný titul posledního českého polyhistora. A kdybych psal fantasy, dodal bych, že jej možná zničily opatrné síly, které byly svědkem toho, co Souček vykonal jako polyhistor v nějaké paralelní verzi dějin. V té, kde nezemřel, a dožil se přístupu na „sít“.

Takřka v každé knize poutá spanilými jízdami napříč obory a ani pověstná filmová kamera režiséra Rogera Cormana neuměla tak mistrovsky uhánět po úhlopříčkách plátna. Ani idiotství (hrozící některým specialistům) se jej však nedotklo. Je naší obdobou Alexandra Dumase a jako písaří Mississippi i dnes náleží do našich žil, abych se pokusil o vzlet. Stále k nám doléhají ty sirény, které nechal rozeznít, a mezi jeho učně přece náleží i Pavel Toufar, který kdysi tak dobře moderoval besedy s Mistrem (a stal se takřka jeho druhým synem).

Ale neobdivujme jen chodící encyklopedii s fenomenální pamětí a „lidský internet“, měl i talent pro tušení souvislostí a jejich nalézání. Brilantně zvládal zkombinovat i nejodtažitější fakta a v jeho knihách držela po každé takové rošádě. Zapadala do sebe. A jistě, občas stvořil mystifikaci, ale co bychom chtěli? Právě největší mystifikátor a pábitelé generují nejpodnětnější otázky. Zrovna tací inspirují Einsteiny, a kdo v mládí hltá Součka, nebude jednou jen a jen ufolog; v tom bych Karlu Plíhalovi oponoval.

Svedl vstřebávat ohromné sumu informací, načež tvořival jak tučný pavouk síť, která byla jako jemně utkaný gobelínem s těmi nejúžasnějšími obrazci. Součka nelze neobdivovat. Pro fantazii, obrazotvornost, pro dětskou zvědavost. „Právě jsem sehnal Burroughsovy romány o Marsu, tak jsem se hned pustil do čtení,“ svěřil se dětem v časopise Pionýr (1974) a stejně dobře psal o epizodě staré války (*Rakve útočí*) jako o mravencích (*Malí rytíři velkých měst*); vyznal se v houbách a *Nebe plné balónů* vytvořil s Kamilem Lhotákem. Nadšen historií vzduchoplavby. Knihu na stejné téma *Lehčí než vzduch* sepsal i s Karlem Vrchoveckým (von Wetzky), a ač s proklínáním a prvořadě pro peníze, zvládl taktéž dvoudílnou encyklopedii *Kdo byl kdo*. I když opět s chybami a za pomoci spisovatele Jiřího Mareše, známého jako Lukáš Luhan. (Původní verzi té knihy navíc sepsal Ondřej Neff.)

Souček velmi obratně sestavil i *Obrazový opravník obecně oblíbených omylů* a jeho poutaví *Blázniví vynálezci* zůstávají antikvární raritou. Ačkoli nechtěl řídit žádné dopravní prostředky

a nechával se vozit třeba právě Toufarem nebo svou manželkou, sepsal i výtečně i knihu o dopravní výchově. Zrovna tak živě však odvyprávěl historii knihtisku. „Svedu napsat cokoli,“ ujistil by vás.

„Ale mělo by se napsat taky o tomhle,“ ujelo by vám náhodou vzápětí - a on by šel a napsal o tom. Erudovaně.

V *Otaznicích nad hroby* se zabývá Lincolnem i Napoleonem, Rasputinem i Draculou.

Vytvořil i divadelní hru *Záhada s M* a jistěže se svého času zajímal také o maňásky (dvě knížky). Bodoval však i jako vynikající komiksový scenárista a jeho *Desetioký* je v komiksu odhalen co tvůrce sněžných mužů. Jak zvíme, postačuje totiž pár řezů do mozku a huňatý kožich navlečený na onu oběť, která pak zafunguje podobně jako zombie.

A ranění? „Raněné Desetioký zabíjí,“ četl jsem jako dítě vystrašeně v Ohníčku. Jedná se, dodejme, o adaptaci jeho vlastní povídky z knihy *Bratři černé planety*. A pokud si tato díla někdo snad pošetile chce propojit s výše zmiňovanou Koreou a „zaživa pitvanými“ americkými zajatci, může. Ale především by nám přitom mělo dojít, kde tedy leží semeniště klepů o doktoru Mengele.

Anebo snad Součkovy knihy vážně kryjí nějaké tutlané viny děsuplného charakteru?

Anebo je sám Desetioký alter egem krutého dr. Fu-Manchu alias Součka?

Zanechme podobně laciných šarád; jisté je jen jedno. Materiál zužitkovaný k psaní beletrie uplatňoval s úspěchem v literatuře faktu - a naopak, jde jen o strany stejné mince. Doplnují se - a Součet uměl vědu popularizovat „po lopatě“ i formou vědeckofantastických příběhů. Jichž věru nenapsal málo. A někdy působil domýšlivě, ale měl se čím pyšnit. Tvořil tempem dnešních počítačů a připomínal kybernetický organismus. Bohužel pil.

A dopyoval se prášky. Ale mozkiem i tak zůstával ve střehu a střízlivý. A další podivnou věcí jsou jeho mimikry. Ženě jednou přikázal: „Všude říkej, že jsme spolu na knize pracovali celé měsíce.“ To ale nebyla pravda a nahazoval tím leda fasádu. Fingovanou reportáž *Cesta slepých ptáků* (nejlepší českou sci-fi všech dob) totiž „spíchli“ za čtrnáct dní.

Prostě ji nadiktoval. A s láskou tak navázal na román *Cesta do středu země*. Ke kterému navíc napsal doslov. Nu, a nad mapou si Islandem vyšel ve stopách Vernových hrdinů - a dospěl až do kráteru Sneffelsu. A jindy?

Vykonal i pomyslný výlet mezi holmesology a zaujatě konstruoval pozoruhodnou detektivku *Případ baskervillského psa*. Ne, netuším, zda byl „agent“, ale co vím? Že se v jedné té své

skořápece stal i sherlockovským badatelem. A těší mě vzpomínka na besedu na sluncem ozářeném zápraží letního Šolcova statku ve Šrámkově Sobotce, kdy přírodovědec a král roztočů dr. Karel Samšiňák uvedl Karla Pacnera i právě Součka. První z nich tenkrát představoval s akribií svou fakty podloženou sci-fi *Cesta na Mars* (1979) a... „Chňapne tam po nich něco?“ skočil mu do řeči spontánně Souček. „Ne?“ Zklamaně mávl rukou.

Kritika mu vytkla, že se takřka stejnou měrou vtěluje do veškerých postav, ale vlastně zůstával vícehlase ponořen sám do sebe. A v jednom jediném myšlenkovém řečišti. Součků bylo vskutku vícero a všichni se v jeho knihách pokaždé zhostí svých úloh. Proč? Snad aby se ve finále aspoň na chvíli stali Ludvíkem Součkem jediným. *Je to šest bytostí*, smával se jeho kamarád Lhoták a jen pomyslná Mississippi o mnoha proudech mohla zrodit i zbrusu nového českého pátrače Martina Anděla. Rozvinul jím málo u nás zakořeněný ušákový typ detektivky neboli těch příběhů, kde se případy luští z pohodlného křesla v koutě čajovny.

Anebo z bytu plného orchidejí, jak to uměl Nero Wolfe. Pomocníci jsou ale také třeba a vozičkář Anděl má to štěstí, že je najde v jednom redaktorovi a jeho partnerce, takže se tato (podstatně mobilnější) dvojice stane jeho nohama i rukama, když cestují po Praze, Čechách i světě, aby ověřovali, co Anděl vydedukoval v skrytu. A aby dodávali materiály k dalším dedukcím. A ano, Anděl je sám Souček, i když jeho zárodek lze spatřit už v dr. Holubovi z *Cesty slepých ptáků*.

Jen škoda, že o dotyčné trojici stačil napsat jen čtyři příběhy; dvě povídky a dva romány. Existuje však minimálně i páté a šesté dobrodružství, která s odstupem dotvořil spisovatel Jan Jandourek (mj. pro knihu *Městopis*, 2000). Víc než těmi detektivkami jsem ale byl v dětství nadšen *Velkými otazníky* (1967) a Ludvík tam záhad probírá věru pěknou řádku. I v dalších knihách - a značně posedlý byl kupříkladu Atlantidou. „Chytalo“ ho toho vůbec moc, takže se musel vždy mírnit a některým oblastem (atakujícím jeho potenciální zájem) se programově vyhýbat. On totiž neuměl jen sklouznout po povrchu; věc ihned prahl poznat hloub.

Pak ovšem není divu, že takto potrefen kdekomu říkal lenochu. „Nepředstavitelně moc četl,“ vzpomíná jeho paní a jeho foto-paměť právem nazvěme paměť sloní. Do ní snad rovnou tiskl celé stránky, sám sobě scannerem, a jedinkrát čtené nezapomínal. Otazníky sbíral natolik dychtivě, až za ním samy chodily. „Start UFO jsme viděli z chaty,“ ujišťoval na besedě. „Se ženou.“ V jeho přítomnosti také mizely věci. Anebo opět mystifikoval? Určitě byl unikátní, ale i uzavřený. Skutečně tajemný. I po letech manželku dokázal překvapit. Znalostí jazyka.

Už méně překvapující nám přijde, že to v jeho zubařském křesle prý bolelo.

Zase byl uznávaným odborníkem na tajnou schránku ve stoličce.

Střídal psaní beletrie s non-fiction, a to může být i dvojsečná zbraň. Chtěl podtrhnout vizi? Upravil fakta. Nehodil se mu kedluben do krámu? Vyhodil jej. A obvykle neodhaloval výpůjčky. „Herman Melville je příznával,“ napsal do Tvorby, nicméně se šklebil.

Nejste sčetlí? Nejste? Váš problém! věděl a odkazy na prameny šetřil, takže třeba povídka *Křišťálová koule* z Lemovy knihy *Sezam* (1954) se až nepříjemně podobá Součkově *Pevnosti bílých mravenců*. Do *Případu jantarové komnaty* zaklel zas pasáž z Haggardova románu *Ona*, jak to zmiňuji v jiné kapitole této knihy, a syžet *Případ ztraceného suchoplavce* má hned škálu předchůdců. To ale lze spíše tolerovat, vždyť se jedná o tradovanou městskou legendu.

Taky za *Desetiokým* číhá řada inspirací vč. Zíkova zapomenutého románu *Orlí srdce*, který vyšel už za války, a také jedné Meyrinkovy povídky. Záleží na tom? I Poe, i Shakespeare byli v tomhle smyslu vykradači hrobů. I Twain, když psal *Toma Sawyera detektivem*. A jestliže podobné pomluvy ohledně plagování Součkovu legendu poněkud pošpiňují, mýtus okolo trilogie *Tušení* (1974, 1978, 1992) ji činí nesmrtelnou.

Za normalizace se prvá *Tušení* zdála zjevením. Jako i už zmíněný seriál, natočený právě podle poslední kapitoly *Tušení souvislosti*. Byly to úkazy na nebi a nezapomenu na chvíle, kdy Souček ze sebe v televizi sypal věty z vlastní knížky, jako by si je zrovna vymýšlel. Ó, já. Jak mi imponoval. A ještě jsem netušil, že ho vidíme naposledy.

A osudný třetí díl trilogie, nazvaný *Tušení světla*? Podle jedné z verzí měl tři sta stran a existoval bohužel v jediném výtisku, který autor všude pověřčivě vláčel. Nebo ho nosil ze strachu? Teprve po letech vyšlo krátké torzo *Po stopách bludiček* (1992), zatímco jedenáct údajných pokračování *Tušení světla* ve Tvorbě z roku 1976 je jen přejmenovanými sekvencemi z *Tušení souvislosti*.

Maně vzpomínám, že jsem onu záležitost v jedné své povídce (*Tajnosti Starého Plzece*, *Mladý svět* 16/1996) na pravou míru uvedl s pomocí věty o tom, že prý nějaká reportérka našla trezor s *Tušením světla* a zbytky jeho autobiografického románu *Železo přichází z hvězd*, nicméně se jednalo o další mystifikaci, samozřejmě. Jen *Železo z hvězd* existuje, jde o úvod nikdy nedopsané knihy, a ten úvod končí symbolicky.

Nebylo nic. Jen dvě jiskry vědomí, které putovaly neskonale daleko a cestou, kterou nelze vylíčit. A Součkův odkaz dnešku?

1. Aspoň občas myslíme také my součkovsky.

2. Aspoň sem tam si opakujme věty, které kupodivu nejsou z poslední stránky *Tušení světla*, nýbrž z *Desetiokého*. A šlo by je navíc ve vztahu ke ztracenému *Tušení* inovovat:

*Nedostanete mne, neboť já, text zasvěcený, jsem rukama smrtelníků nezranitelný. Ted' zmizím.
Ale až se vynořím...*

Doporučená četba: Ondřej Neff: Literární sopka Ludvíka Součka (kapitola knihy *Něco je jinak*, 1981), František Novotný/Ladislav Lenk/Ludvík Souček: *Po stopách bludiček* (1992), Luboš Y. Koláček/Ludvík Souček: *Vzpomínky na Ludvíka Součka* (2008)

Krajně francouzský Maurice Leblanc

Maurice Leblanc (1864-1941) se uvedl psychologickými romány, ale teprve roku 1905 esem. Stvořil legendu, lupiče-gentlemana Arsene Lupina, kterého inspiroval opravdový Alexandre Jacob (1879-1954) z Marseille, Král zlodějů. Byl odsouzen na doživotí k nuceným pracím za sto padesát trestných činů, putoval v podpalubí v řetězech na Ďábelské ostrovy, pětadvacetkrát marně prchal a devět let strávil v samovazbě. Propuštěn po dvaceti letech (1928) zkusil normálně žít, ale roku 1954 sezval „děti ulice“ do jisté cukrárny, zaplatil za všechny a spáchal sebevraždu.

Mistr převleků Lupin byl naštěstí i dost jiný a rozhodně svůj. Dítě štěstěny i podvodný génius a i legendární Harry Jelínek (1905-1986) by mu asi závidět. Nenajde na světě zkrátka nikdo, kdo by se mohl s Lupinem měřit, jak sám rozhlašoval, a jeho věčný protihráč inspektor Ganimard pokaždé splakal nad výdělkem.

Lupin se stal hrdinou šňůry próz a nesl tudy svůj šarm. Byl svůdcem a prošel neuvěřitelným vývojem od řemeslného „párače“ pokladen přes diskrétního napravovatele policejních omylů až po veřejně pracujícího vlastence ve službách zákona. Stal se zcela nekrvavým předchůdcem Fantomasovým (tento netvor vznikl roku 1911), miloval umění a glosoval politiku. Vždy galantní k ženám, muž s nesnesitelným sebevědomím a idol srovnatelný se Sherlockem Holmesem.

Neobyčejná dobrodružství Arsene Lupina vyšla česky v osmnácti svazcích (1921-1933) a francouzsky již v letech 1908-1929, ale stín Lupinův se vrací a padá na typicky šedé střechy Paříže. Francie ho nedá a za nejlepší bývá označován jeho příběh *Osm úderů hodin*. V některých detektivkách má za protihráče už zmíněného Holmese, ale ten vystupuje jako Holmlock Shears, u nás Herlock Sholmes, a věru neperlí, ba je výsměchem Anglii. Víc než Doylem se ostatně autor inspiroval Hugem i Dumasem, jak dokazuje třeba úvod románu *Tygří zuby* (1920) s odkazy na *Monte Crista* a *Tři mušketýry*.

Leblanc převzal i Řád čestné legie a zůstal mistrem záhad. Jakých třeba?“

Inu, už Marie Antoinetta položila Cagliostrovi kdysi čtyři hádanky, ale mág neměl čas. Prorocky zato vyhlásil: „Kdo k těm čtyřem najde klíče, bude mocnější než králové.“

Lupin šel do toho. První hádanku luští v knize *Dorotka, tanečnice na ledě* (problém pokladu v dubu), druhou v *Ostrově třiceti rakví* (záhada náhrobní desky českých králů), třetí odhalí v románu *Dutá jehla* (zatímco sledujeme válku o prastarý poklad francouzských králů) a čtvrtá,

ta je šifrou sedmiramenného svícnu a pokladu ukrytého mnichy na normanském pobřeží v románu *Hraběnka Cagliostrova* (1925), z něhož čerpal poměrně nedávný film (2004).

I Maurice Leblanc se zajímal o tajemství a jako první člověk na světě si všiml, že jsou benediktinská opatství v kraji Caux rozeseta do tvaru souhvězdí Velkého vozu. Podobným duchem mystérií naplnil i *Dutou jehlu*, která se nazývá dle reálného ostrohu v moři u pobřeží letoviska Etretat v Normandii, kam jezdil na prázdniny, aby psal ve vile, které se říká Casa Lupin. Právě *Dutá jehla* je klíčové dílo, ilustrující tvrzení, že „komu patří Jehla, ten drží svět, a ztratí-li Jehlu, ztratí svět“. Také Napoleon o Jehlu přišel, ale Lupin vše napravil. A Leblanc?

Obdařen mocnou fantazií vyprodukoval taky ryze fantaskní knihy jako *Tři oči* a regulérní sci-fi *Úžasná událost*, ale lupinovky to nezastřelo. Nejen, že má v každém příběhu novou milenkou, ale dočkáme se i odvážnějších zápletek v tom směru. Vrcholem je román *Obraz nahé ženy*, kde se kol vypravěče semknou čtyři sestry. Během několika dnů se postupně vyspí s každou. Kdo ví, co tomu říkala Leblancova sestra Georgetta. V letech 1895-1918 žila s belgickým básníkem Maurice Maeterlinckem (1862-1949), laureátem Nobelovy ceny (1911), a psal pro ni hry, ale roku 1919 si klidně vzal její kolegyni Renée Dahoneovou. Ani Lupin klasikovi neimponoval. Holmesovy slávy se nedočkal. Přesto o něm začali psát už za Leblancova života jiní. Kupříkladu roku 1934 u nás vyšla dost kuriózní kniha Kurta Juhna *Pražská hostina Arsene Lupina. Patnáct dobrodružství* a lupinovku *Žena se zobákem* (1937) si stříhl i Eduard Fiker. Stylu se držel, ale jeho „Lupinem“ je uprchlý vězeň a revolucionář Ted Brent, cynický arcipadouch.

Koncem dvacátého století přispěla mýtu dvojice autorů detektivek Pierre Boileau (1906-1989) a Thomas Narcejac (1908-1998, vlastním jménem Pierre Ayraud); vznikly romány *Spravedlnost Arsena Lupina* (1977, česky 1984) a *Arsene Lupin přísahá* (1979, česky 1992). Ale to Leblanc byl skutečný mistr a vážil si ho dokonce Vladimír Neff. Čítal jeho příběhy v originále. A přece některé sklouzávají k sebeparodii a příkladem budiž *Stéblo slámy*.

Zde dojde ke krádeži šesti tisíc franků. Podezřelý žebrák prchá do hermeticky zavřené zahrady, kde mizí jako pára nad hrncem. *Dvacet mužů prohledávalo čtyři hodiny pět hektarů ohraničených zdmi, tlouklo do keřů holemi, kopali do každého drnu, nahlíželi do vykotlaných stromů, rozhrnovali hromady suchého listí, ale po Trainardovi jako by se slehla zem.* Stromy přitom byly holé, zdi nešlo zlét. A 28 dní a nocí zahradu hlídali a opakovaně pročešávali, u studánky střídali stráž. Vše je však marné. A tu se vynoří cizinec. Prohodí: „To nebude tak složité; já se v takových věcech trochu vyznám. Jen hodinu času chci. Pak buďte připraven.“

To dodá k šoférovi. Nato vklouzne do zahrady. Hned u studánky najde tři navzájem do sebe vstrčená stébla, pak si půjčí karabinu a broky zašle do koruny nad vodou, což čtenáři připomene věty z úvodu: *Na větvi od léta uvízl strašák s rozpjatými pažemi. Strnul na té spodní v póze na bříše. Hadrová hlava s cylindrem visela, slaměné nohy se klátily, trčel nad studánkou. Prásk! Strašák seskočí. Je to onen žebrák s nohama ovázanýma slámou, tělem pokrytým hadry, hlavou obalenou špinavým plátnem, sešněrovaný, zašmodrchaný. A cizinec?*

Teatrálně dí: *„Hle. Koho by napadlo prohlížet strašáka? Nikoho. (Jen Lupina. Pozn. IF) Každý ho byl zvyklý vídat na stromě! Ale moc pohodlné to nebylo, což? To vám povím. Slyšet hlídky, tušit pušku metr od hlavy a... Měsíc tu viset bez jídla. Ale to není jeho největší drzost. Tou jsou ta stébla. Ó, když si pomyslím, jak je bezhlučně vyjímal z hadrů a zasouval do sebe a sál vodu po kapkách.“*

Než se vesničané vzpamatují, cizinec se vpaří i s šesti tisíci žebrákovými franky, a zanechá jen podpis: Arsene Lupin. A žebrák? Tu krádež mu nedokážou, dvacet osob naopak dosvědčí, že u sebe neměl ani vindru, ale *každý čtvrtrok mu pak Lupin nechával u patniku tři zlatáky*, zvíme. Co dodat?

Maurice Leblanc dokonale vytěžil úsloví o svícnu a tmě, využité ovšem už klasickou Poeovou povídkou *Odcizený dopis* (1845), ale přehnal to příšerně. Napsal nesmysl.

Sentimentální Ray Bradbury

Vepsali jej do školních čítanek a mně ho tím takřka odcizili. Proč? Vybrána a vydána byla v Československu ta povídka *Mart'anské kroniky*, ve které je lidstvo v pánu a leda prázdný byt přesto bublá činy strojků a vynálezů, které jsme po sobě zanechali. Marnost nad marnost a trefné, nicméně led. Připadalo mi v deseti letech. Takže jsem zůstal napoprvé jeho šípem nezasazen. Ale Ray Bradbury naštěstí nenapsal jen to.

A jako školák (vzpomíná) rekovně nezahlasil obrázkové seriály, a sice onen balast spolu se spolužáky zavrhl a uvrhl do odpadkového koše, on sám to však nazítří zavrhl coby stádní rozhodnutí a pouhé hnutí mysli. Ještě je prý stačil vylovit. Ale horlivě četl i knihy, začal psát, od osmnácti publikoval. Inspirovali jej Poe, Wells, Lovecraft a autor Tarzana.

Bradbury je plný sentimentu, moralizující magický vypravěč, ale skoro bez humoru. Přesto strhává. Zvláště jeho raná tvorba je očividně sublimací násilí a Spender, jeden z pověstných jeho hrdinů, se postaví na Marsu vlastním barbarským druhům z rodu lidí, stane se vrahem, oprávněně je umlčen, ale těžko zapomenout na to, že se zbláznil pro podlé umlčování svobodné mart'anské rasy.

Bradburyho matka švédského původu mu v dětství neodepřela němý biograf a chlapce uhranul strašidelný *Zvoník od Matky Boží* Lona Chaneyho i další přízraky. Kinem zůstal očarován a sám postupně napsal scénáře deseti filmů, pokud nepočítáme práce pro televizi.

Prvním tím snímkem se stala *Příšera z hloubky dvacet tisíc sáhů* (1952), která vznikla na podkladě povídky *Žabí roh*, u nás ilustrované Zdeňkem Burianem. Je to příběh o prehistorickém monstrem a je klíčový v tom směru, že inspiroval japonský náčez i americký film o *Godzille* (1954), jeho pokračování a zbrusu nový subžánr. V původní próze hrdina říká: *Zde máš poučení o životě. Stále někdo čeká na někoho, kdo se nikdy nevrátí. Stále někdo miluje víc, než je sám milován. Když to trvá nějakou dobu, zachce se ti zničit předmět lásky, ať je to cokoliv, aby už ti nemohl působit bolest.* Monstrum jedná právě tak. Napadne maják.

Také podle Bradburyho povídky *Meteor* vznikla klasická filmová sci-fi let padesátých, i když zapovězená v socialistickém táboře, *Přišlo to z vesmíru* (1953). Roku 1966 se pak režisér Truffaut ujal *451 stupňů Fahrenheita* a Bradbury je filmován dodnes. Nic to nemění na tom, že je na plátna nepřenositelný, a oprávněně jej lze jen číst. Stal se nakonec i laureátem Národní medaile za umění za „nesrovnatelný příspěvek americké literatuře“ a dnes je prozkoumán křížem krážem, ale stejně sotva vysvětlíte, kde se to v něm všechno vzalo. *Lidé se ptají: Kde berete svoje nápady?* Těmi slovy v osmdesátých letech osobně uváděl svůj televizní seriál a

pokaždé si odpověděl stejně: *Je to všechno tady. Tady o ně nikdy nebudu mít nouzi. Tohle je divadlo Raye Bradburyho.* Co však bylo a je oním divadlem?

Snad nějak poraněný Bradburyho mozek? Snad jeho do sklíčka zatavené dětství? Snad skladiště jeho vzpomínek? Co znamená ono tady? Nakonec to stejně jistě nevíme. A tak se ptám: Existuje snad jakákoli krátká povídka, která Bradburyho ukotvila a jež ho zapracovala do pomyslné kostky? Která ho předvádí ve zkratce?

Ne. Taková jistě nemůže existovat, řeknete. Nejsou snad ryzí tvůrci mnohostranní?

Napadá mě jeden takový příběh. *Usher II.* Opět se odehrává na Marsu, ale to je jedno. Mart'ané byli potřeni lidstvem, asi jako byli kdysi odstrčeni v Americe Indiáni do rezervací, a na jejich pozice nastupují často barbaři, které masakroval již Spender. Zde jde o jakési ďábelské inkvizitory.

Co chtějí? A říkáte, že nelze dál dusit původní Mart'any, protože došli? Inu, dusme vlastní rod. *Jak slyším slovo kultura, sahám hned po revolveru,* bylo ostatně i mottem připisovaným H. H. Ewersovi a nacistům a tady se ono motto vrátilo. Ničitelé kultury jsou náhle všude, tedy i na rudé Planetě válek, a hu, vstupují rovnou k vám. Jménem koho?

Jménem opatnické společnosti – a co se jim zrovna nezajídá, to upálí!

Knihy? Ano, ale v této povídce v přeneseném slova smyslu. Pán domu na Marsu totiž své stavení nostalgicky modeloval a vybavil po vzoru těch nejkrásnějších, ale také nejděsivějších próz Edgara Allana Poea. Ony povídky jsou ovšem uprostřed Bradburyem předváděné budoucnosti interpretovány jako úchylné a pro lidstvo nebezpečné, takže je zakázali, a nic tak zvláštního to přece není. Každá rozměrnější společnost se zřejmě intuitivně a z vlastní podstaty pokouší umrtvit vlastní kulturní nadstavbu, ostrakizuje přečnávající individuality a každá taková individualita přitom nosí ve svém nitru i svou niternou budovu. Dům Usherů? Možná. Ten ovšem může společnosti smrdět a pan Stendahl (pozor, nikoli Stendhal) je právě jedním z páchnoucích.

Útoků na vlastní identitu se staví brutálně, tedy jako Spender, a inkvizitoři hynou těmi způsoby, jimiž měli umřít hrdinové Poeových nejlepších prací. Pod kyvadlem, v hrobě, zazděni... Ale to není všechno. V další *short story* uvedl Bradbury ve vesmíru do života také Poeovy literární následovníky z oblasti makabrázní prózy a ve finále dopustil, aby se vypařili, což je také zdůvodněno. Rozplynuli jste se v zapomnění, vy pisálci, v té chvíli, kdy vás i ten nejposlednější zástupce rasy lidí zradil a opustil tím, že vás neuznal ani při vaší poetičnosti za hodné čtení.

Podobně jako u nás Ivan Wernish se vítězný, protože všestranně uznáný Bradbury nutkavě potřeboval vyrovnat také s osudy těch, nad jejichž dny slunce zapadlo ještě předtím, než vyšlo, a pokud to náhodou nevíte, mezi takové náleží třeba i Herman Melville, jehož *Bílou velrybu* Bradbury přepsal ve film Johna Hustona.

A co víc? George Orwell nám ukázal Velkého Bratra a Bradbury mu přizvukuje, nicméně udělá ještě krok. To sami se možná jednou vzdáme poezie, říká, pokud se to už neděje. A domů k těm, kteří nepochopí, možná jednou vstoupí soused s plamenometem, ať už pomyslně nebo opravdu. To, co mě přesahuje, vše, nač nemám, na co ještě nejsem připraven, to, co neumím opětovat, by se mělo spálit! I změňme to na popel! míní katani a Bradbury se jednou jen tak sám procházel za noci – a bylo mu vyčíněno, upadl v podezření a nešlo jaksi uvěřit, že by se někdo jen tak pro nic za nic potuloval. Proč by to dělal? Také o tom pak Ray napsal povídku.

Je jako spisovatel přeceněn? Jak kým. Jeho charisma bylo totální a většina kritiky mu šla po celý život na ruku, i to jméno měl skvěle znělé a Amerika vždy potřebovala hrdiny, takže také tady našla jednoho. Ale ledacos Bradbury postrádá, není žádný Sherwood Anderson, i když znal dobře jeho *Městečko v Ohiu* (1919), které stojí v pozadí *Marťanské kroniky*, a jistěže neopisoval, ale... Adoruje dětství a svobodu, to hlavně, ignoruje sex a kouzlí slovy jako bravurní génius stylu. Vstoupil do čítanek, ale ta svá padesátá léta už nepřekonal. Ani později jistě netvořil jen z podstaty, ale mnozí měli více co říci. Na Spendera a Stendahla ovšem nezapomeneme. Ani nezapomeňte na varování, že se lze snadno ubavit k smrti.

Dětský Arthur Ransome

Podobně jako Foglar, i Brit Arthur Ransome (1884-1967) zůstal v srdci dítětem. Nedokončil vysokou a sepsal monografie o Wildovi a Poeovi. Od roku 1913 sbíral v Rusku pohádky. Vypukla válka, vyhnul se odvodu pro špatný zrak, ale stal se korespondentem. Hrál šachy s Leninem, druhou manželku objevil v Trockého sekretářce Ženě Šelepinové. Když se vrátil do Londýna (1918), zatklí ho hned na nádraží. V Yardu ho výslechu podrobil šéf Speciálního oddělení Basil Thompson zvaný Lovec špiónů a zverboval ho k MI6. Dostal označení S76. Léta to bylo tajemstvím.

Ransome se vydal do Tallinnu (1919), s rizikem překročil frontu mezi Bílými a Rudými, dojel do Moskvy, vyzvedl svou Žeňu a doručil bolševikům estonský návrh mírové konference. I díky tomu získaly Estonsko a Lotyšsko nezávislost.

Nato fingoval spolupráci s ruskou špionáží a jachtařit na Baltu. V únoru 1924 však doplachtil s pomocí Adlarda Colese do Anglie a usadil se v Jezerním kraji. Netušil, že se proslaví co autor třinácti knih (1930-1947, 1988) o pěti sourozenců zvané Vlaštovky a dvou sestřích přezdívaných Amazonky. Předobrazy těch dětí existovaly.

Malý Ransome vyrůstal s bratrem a sestrami a vesloval po jezeře Coniston pod kopcem Old Man, kam chodíval. Jednou roku 1896 se vracel, usnul u cesty a našel ho etnograf a malíř William Collingwood, který měl tři dcery a syna. Ransome ztratil ve třinácti otce a jezdil teď na prázdniny k nim. Brousili po okolí, pořádali pikniky na ostrově. Collingwood tam objevil zbytek vikingského osídlení a napsal knihu *Thorstein na jezeře* o chlapci tohoto mořského národa. Jeho děti Arthura učily plachtit a Doře bylo osmnáct a jemu dvacet, když... mu dala košem. Pět let nato se oženil (1909) a vlekł svou paní právě na Coniston. Ta však postřehla intimitu mezi ním a dívkami. Ujela. Přesto se po roce vrátili a Arthur se zaražen seznámil se studentem medicíny Ernestem Altounyanem. U Collingwoodových zaujal jeho místo. Byl Armén, měl rodiče v Sýrii, Ransomova první láska se za něj vdala (1915) a po válce jej následovala do Aleppa. Dveře domu opevnili, v oknech byly mříže. Ernest si dopisoval s Arthurem a roku 1923 strávili dovolenou v Anglii. Zjara 1928 navštívili Altounyanovi Jezerní kraj a učily děti plachtit. Na Vlaštovce se plavily devítiletá Zuzana a šestiletý Roger, na Drozdu jedenáctiletá Taqui a osmiletá Titty. Otcové radili ze břehu. Ale v lednu 1929 se rodina vrátila do „vyhnanství“, kde vedla nemocnici, a Ransome propadl zmatku. Sice dostal šanci jet co dopisovatel do Berlína, ale odmítl a 24. 3. začal psát *Boj o ostrov*. Ještě netušil, že již bude až do smrti vymýšlet jen pokračování té knihy. Dopsal ji v dubnu 1930 a výtisk

putoval do Aleppa. Vyvolal nadšení. „Flint jsi přesně ty,“ psal mu Ernest a Taqui se podepsala John; v knize totiž je klukem.

Následovali *Trosečníci z Vlaštoky* (1931), náklonnost rodů kulminovala. „Strýčku, přijed!“ psaly děti. Stalo se. V lednu 1932 se Ransome už v Sýrii pustil do *Petra Kachny*, příběhu o honbě za pokladem. Ještě nevěděl, že tím udělá průlom a zbaví se navždy finančních starostí. Psal v Dořině ateliéru v patře, a když scházel na oběd, stávaly děti u schodů. „Kolik stránek?“ Vždy zvedl prsty: „Teta Žeňa to pokládá za hrozné.“

Jenže po dvou měsících už viděl, že jsou předlohy dětských hrdinů méně solidní. Marně chtěl život přizpůsobit fikci, ale naznačil, že by děti měly „mazat“ do škol v Anglii. Snil totiž, že je bude mít pod dozorem, a Doru pohoršil. Ransomovi opustili Aleppo a čekal je vyloupený dům a zvěst o smrti Ransomova redaktora na jezeře Windermere. Přesto Arthur *Petra Kachnu* dopsal, ba ilustroval. A zklamané děti? Psaly mu. A rodiče je vskutku poslali do britských škol. Zúčastnily se díky tomu Ransomových plaveb a nezbavil se pocitu, že to mohly být jeho děti. Mimo „ghetto“. Umělecky to ztvárnil a zachytil i Doru. Sebe jako strýce Amazonek Jima zvaného Flint. „Dá se říct,“ míní František Novotný v knize *Za tajemstvím Vlaštok a Amazonek* (2012), „že užil pro postavy energii živých dětí a do stránek je zaklel.“ V Johnovi, Zuzaně, Titty, Rogerovi a Bridget ale vykreslil jiné, idealizované a vyceповané děti. Nikoli Armény, nýbrž Brity. Tělem i duší. Navštěvují soukromé školy, jejich otec je důstojník Royal Navy a jsou patetické tím, jak přejímají standardy britského námořnictva.

Čtenářům Ransome zasílal modifikovaný dopis: *Jediný způsob, jak udržet tajemství, je NIKDY neodpovídat na žádnou otázku, ale zdá se, že jste na stopě. Všechna místa popisovaná v knihách se dají nalézt, ale nejsou na stejných místech jako na úředních mapách.* Jak vidíme, k věci měl tedy podobný přístup jako Foglara, když šířil tzv. Hromadné dopisy. Kdo ostatně ví, kolik Mirek Dušín pochytil z Johna? Johnovou předlohou přitom byla nejstarší Dořina dcera Taqui (1917-2001). Proč? Kdyby zůstal jediným klukem v posádce Roger, nebyla by genderově vyvážená, jak dnes říkáme.

Do „prvního důstojníka“ Zuzany pak autor vmísil Ženiny rysy a Zuzana tak patří k nejpodivnějším postavám dětské literatury. Disponuje autoritou rodiče, na její písknutí se děti šikují. I Ransome však prý tak reagoval na píšťalu své ženy!

Oblíbil si nejvíc snivou Titty. Její předobraz se jmenoval Mavis (Drozd), ale doma jí říkali dle myši z oblíbené pohádky. Spisovatel ji chtěl adoptovat. Marně. To ona je v knihách

generátorem imaginace, to ona stírá rozdíl mezi realitou a fantazií. Klíčový to rys Ransomova díla. Citová hnutí malé Titty líčí nejzevrubněji.

A Roger? V knihách mívá potůuchlou radost z partyzánské války se staršími, ale to je jen rys, který si musel vytvořit každý absolvent britské internátní školy, aby obstál. A pátým z dětí je „lodní mazlík“ Bridget, v knihách Brigit. I obě Amazonky Nancy a Peggy Blackettovy mají ovšem předobrazy, a to v sestřích Georgii a Pauline Rawdon-Smithových, dcerách armádního chirurga vychovaných jako chlapani. Nancy má navíc i ty rysy Taqui, které nemohl mít John.

Ransome si uchoval chlapecky dychtivý pohled na svět a s chutí se zapojoval do her. Nestyděl se, respektovat dětské plány a vedle Flinta je jeho alter egem rybář z románu *Velká šestka* (1940). Miloval Jezerní kraj, ale vyslal své děti i na oceán, i když zprvu jen v jejich představách. V knize *Nechtěli jsme na moře* (1937) již ovšem doplují do skutečného Holandska. Inspiroval se zde příběhem z novin roku 1932, podle něhož byli jistí Maurice Griffiths a jeho choť uneseni odlivem na Severní moře.

Ransomovky jsou malou školou jachtingu. Stěží po jejich četbě už zapomeneme, že je třeba za přílivu popustit kotevní řetěz. Jen v Anglii vyšla ta díla v pěti milionech výtisků. „Ale nikdy už je nebudu číst se stejným rozechvěním jako v dobách, kdy jsem o pozadí vzniku nic nevěděl,“ končí smutně František Novotný příběh pěti svých expedic ve stopách Vlastovek a Amazonek. A sice je absolvoval pod plachtami, ale ztratil prostor, kterým se předtím proháněla jeho fantazie. Splnit si dětské sny? Bývá to ošidné. I Ransome sám ostatně vzpomíná, jak se koncem prázdnin loučívá s jezerem Coniston s pláčem.

Mučitel Roald Dahl

V dětství mě v Mateřídoušce zaujala krácená verze (1971-1972) Dahlova bestselleru *Karlík a továrna na čokoládu*, ačkoli jinak nepronikla během éry socialismu do naší vlasti ani jediná jeho kniha pro děti. Naštěstí na rozdíl od Dahlových povídek pro dospělé. Tato tabu jsem sice v sedmi letech neřešil, ale jako takřikajíc typická kniha pro děti mi *Karlík a továrna na čokoládu* nepřipadal. Proč?

Autor se sice chová více než solidně k titulnímu dobrotisku, které dokonce zdědí fabriku, ale jinak na stránkách děti pohříchu mučí, anebo tedy prostřednictvím továrníka Willy Wonky. V reálném světě by na následky takového zacházení bezpochyby zemřely. Jistě, umělecká nadsázka, ale měl jsem se ještě přesvědčit, že Roald Dahl straší dětského čtenáře víc než rád. Snad ani nezplodil knihu, kde by se i vaše děcko nepotkalo se sekvencí, která je šokuje natolik, že na přečtené do smrti nezapomene!

Dahl (1916-1990), trojnásobný laureát Ceny Edgara Allana Poea, nebyl v ničem britsky tradiční a na rozdíl od většiny Angličanů prý dokonce chodil na houby. Ostatně mohl, původem byl Nor. Nejen z jeho knihy *Čarodějnice* vytušíme jisté jeho sklony k misogynii, ba snad nechuť k naprosté většině lidstva. V *Jakubovi a obří broskvi* zastupují hnus štěpné verše, příhodné ale k pozvracení; jsou výčtem pokrmů, jež zbožňuje jistý Stonožník. V díle *Moc hodný obr* zase dětský čtenář odhalí ódu na prdění, i když umírněnou asociací na krkáním, a v *Karlíkovi a továrně na čokoládu* se nevyčvalání frackové jen rojí, aby byli jeden po druhém krutě mrzačeni v hlubinách ďábelské čokoládovny, i když pokaždé jen a pouze v důsledku vlastních slabostí a zlovyků. August Kdoule je baňatý mlsoun a vycucne ho potrubí z podzemní čokoládové řeky, když ji ochutná. Miky Telekuk uhranutý televizí a zvláště příběhy, kde se střílí, je rozložen na částice a takřikajíc ztelevizněn. Bez přestání přežvykující Fialka Garderóbová se stane ohromnou fialovou borůvkou a rozmazlenou Veruku Saltini alespoň unesou veverky do odpadní jímky. A v další Dahlově knížce *Čarodějnice* pak hodný kluk na konci aspoň zůstane myší a ve slavné *Matildě* trýzní ředitelka školy děti tím stylem, že je zamyká do útrob železné panny anebo je roztočí na dvoře a vrhá jimi co kladivem, po čemž přelétají těsně nad hroty ocelového plotu. Kdepak se asi všechny ty nápady v Dahlovi vzaly?

Nevíme. Ale narodil ve Walesu a jméno dostal po polárním badateli Roaldu Amundsenovi. Jeho tatínek Harald bohužel podlehl zápalu plic, když byli chlapeci teprve čtyři roky, a když mu bylo osm, maminka jej předala péči internátní školy, kde pak býval nezdravě bit, jak to později vylíčil v jedné své děsivé povídce. Ale zamiloval si literaturu a četl mj. Conrada,

Kiplinga, Marryata a Haggarda. Do svých vzpomínek *Šťastná náhoda* (do češtiny je přeložili Josef Linek a Mai Fathi Havrdová) opíše později z vysvědčení let 1930-1933 i následující hodnocení vlastních slohů: 14 let: *Ještě nikdy jsem se neseťkal s chlapcem, který by tak vytrvale psal přesný opak toho, co chce říct. Zdá se, že nedokáže na papíře srovnat myšlenky.* 15 let: *Naprostý packal. Zanedbatelná slovní zásoba, špatně stavěné věty. Připomíná mi velblouda.* 16 let: *Tento hoch patří ve třídě mezi ty nejnedbalejší a nejnevzdělanější žáky.* 17 let: *Stále zahálí. Má velmi omezené myšlení a představivost.*

V osmnácti přijal takřka dva metry vysoký Dahl místo obchodního zástupce u firmy Shell. Ta jej roku 1937 vyslala do Dar-es-Salaamu v Tanzanii, kde se naučil svahilsky. V prvním svém článku poutavě vylíčil napadení černošky lvem. A pak vypukla válka; přihlásil se k R.A.F. Po šest měsíců se učil létat nad stády zeber a slonů a výcvik ukončil u Bagdádu, načež jej vyslali do Egypta. Hned během prvního nasazení však obdržel chybné souřadnice a byl sestřelen nad Libyjskou pouští. Letadlo shořelo a jemu pukla lebka. Třebaže byl popálený, dostal se z kokpitu a kamarádi se pro něj doplazili do nepřátelského území. Přežil a válčil ještě v Sýrii i Libanonu, ale pak jej poslali domů. Šťastně tak mohl putovat na palubě lodi kolem Mysu Dobré naděje.

Jako by Dahl začal žít život podruhé, stal se počátkem roku 1942 ve Washingtonu asistentem britského leteckého zmocněnce. Už za tři dni zde potkal spisovatele C. S. Forestera, autora budoucí námořní ságy *Hornblower*, a na jeho podnět napsal první svou skutečnou prózu *Hračka*. „Úplně jste mě omráčil,“ reagoval Forester v dopise. „Vaše povídka je skvělá. Je to dílo talentovaného spisovatele, hned jsem ji poslal svému agentovi a požádal, ať ji nabídne časopisu Saturday Evening Post s mým doporučením. Určitě vás potěší, že ji Post okamžitě přijal a vyplatil za ni honorář tisíc dolarů. Post se ptá, zda pro ně ještě něco napíšete. Doufám, že budete souhlasit. Věděl jste o sobě, že jste spisovatel? Blahopřeji.“

Během dvou let v USA vytvořil Dahl tucet povídek, představujících dnes s výjimkou dvou sbírku *Přepínám* (1946, česky 2007). Také si vysnil pitvorné skřítky škodící letectvu, tzv. gremliny a její manželky fininely a děti widgety. Malá monstra se poprvé vynořila v povídce *Folklór gremlinů*, z níž vznikla první z dvaceti Dahlových knih pro děti, *Gremlini* (1942), a historky o bytůstkách se mezi letci uchytily, jako by tu kolovaly odnepaměti. Ano, snad už také předtím bylo něco podobného vyprávěno, ale v úplně jiné podobě.

Dahl se vrátil do Anglie - k matce - a živil se od roku 1946 jen tím, že psal dvě povídky ročně, přičemž na každé pilně pracoval čtyři měsíce. Napsal také román *Sometimes Never*, verzi

Gremlinů pro dospělé, ale dílo propadlo. Aspoň však zůstává první knihou o nukleární válce vydanou v USA po svržení atomových pum.

I proto, že Dahlovy příjmy z povídek byly vyšší v zámoří, vrátil se do Ameriky a později získal i tamní občanství. Světového úspěchu se dočkal teprve sbírkami *Někdo jako vy* (1954) a *Líbej mě, líbej* (1959). V tom čase se i oženil; vzal si o deset let mladší herečkou Patricii Nealovou, kterou poznal roku 1951, když skončil její poměr s ženatou hvězdou Gary Cooperem. Patricia se přátelila rovněž s Hemingwayem, kterého Dahl vždy respektoval jako svůj vzor.

Napsal i dva scénáře podle románů Iana Fleminga, autora bondovek, a ač pohrdal televizí, osobně v ní uváděl seriál *Mimo* (1961). Tu skutečnou dahlománii ovšem zahájil teprve *Jakub a obří broskev* (1961) a vedle *Karlíka a továrny na čokoládu* (1964) se stala dalším z vrcholů Dahlovy kariéry *Matilda* (1988), příběh holčičky toužící po vzdělání v rodině idiotů. Je to zoufalství, co v Matildě uvolní paranormální schopnosti, a v určitém smyslu se jedná o jakousi dětskou verzi slavné Kingovy prvotiny *Carrie*.

Mezi jeho předchůdce co do stylu a zaměření patří i „krutý“ britský povídkář Hector Hugh Munro Saki, který shodou okolností zemřel právě v roce jeho narození. Dahl ovšem léta stál i po boku Astrid Lindgrenové v čele království dětské literatury. A v čem se ti dva lišili?

Mám pocit, že zatímco Dahl píše jaksí směrem od pecky, kterou vždy pečlivě a precizně obaluje, Lindgrenová postupuje v jistém smyslu obráceně a v zárodku každé její knihy je ohromný vzmach, který ona poté krotí a kočíruje. Oba byli geniální, ale každý úplně jinak.

Agaton Sax od pana Franzéna

Veledetektiv Agaton Sax (česky 1968) je kniha a detektiv vymyšlený ředitelem švédského rozhlasu. Stal se i hrdinou animovaných filmů a vystupuje v jedenáctidílné sérii (1955-1978), jejíž tři části pronikly souborně také do socialistického tábora (v překladech Dagmar Chvojkové-Pallasové). Za jiných poměrů by možná následovaly i české verze zbytku cyklu a možná ne. Pokud by následovaly, kdo ví, třeba by nám Sax zevšedněl. Takhle je to jeden z nejcennějších svazků edice KOD. Má číslo 104, je fialový a jeho původce Nils-Olof Franzén (1916-1997) vedl severský rozhlas v letech 1956-1973.

Česky známá Saxova dobrodružství jsou zasazena přímo do let 1959, 1961 a 1963, kdy knihy vyšly poprvé, a známe je pod názvy *Agaton Sax a zloději briliantů*, *Agaton Sax a stařík s koží bradkou* a *Agaton Sax a byköpinská hostina*. Hrdinou je poněkud podsaditý, obtloustlý novinář a zároveň šéfredaktor tzv. Byköpinského kurýra, a právě to mě jako kluka fascinovalo, že si ve Švédském království smí každý svobodně tvořit vlastní noviny.

Agaton ovšem není na redakční práci sám. Žije tetou Tildou, která mu vede i domácnost, a z ploché střechy domu v jejich malého Byköpingu (a ploché střechy jejich domu) investigativně vyráží různé případy prostřednictvím rychlovrtulníku Hermes XP 677. S tímto strojem opakovaně usedá na střechu Scotland Yardu, kam to má 1210 kilometrů vzdušnou čarou, které dokáže urazit za šest hodin. Očividně k tomu nepotřebuje cestovní pas a čeká ho pokaždé přívětivý vrchní detektivní inspektor Josuah H. Lispington. A Švéd tomuto Britovi, anebo tedy spíš britské policii jako takové, oddaně pomáhá, podobně jako se do případů nechával zasvěcovat již slavný Sherlock Holmes. Sax je ovšem i odleskem jiného slavného literárního pátrače, totiž Nera Wolfa. Mnohé má oproti oběma samozřejmě i navíc. Dýmčičku pro každý den týdne, například.

Bavilo nás jako kluky moc, že mu nepřátelé přezdívají Tlust'och. Neustále nosil tzv. tvrd'áček a jeho list se honosil tím, že je nejmenší v nejmenším švédském městě. *Jako vynikající novinář je hbitý, důvtipný, pohotový, o všem důkladně zpravený muž*, informovalo nakladatelství dopředu dětské čtenáře. *Jsou to ovšem vynikající vlastnosti jeho druhé tváře, neboť vězte, že Agaton Sax je také detektiv amatér.*

A proč se Agaton dere na světové fórum a doma nic? Také to je kouzelně zdůvodněno. V Byköpingu prý nikdo nic neprovádí. Ale (cituji) jakmile někde vznikne větší zločinecká banda, objeví se tam Agaton Sax a pracuje s rozvahou a důkladně, ale především rychle a úspěšně, takže ho Interpol i Yard vybavují plnými mocemi, jak se dočítáme, a neustále od něho žádají

radu anebo výpomoc. Je to přitom hlavně vrchní inspektor Scotland Yardu Lisington, kdo se bez něj již neumí obejít. Co víc? Abychom nezapomněli, Sax je i vynálezce a sestruje ponejvíc praktické pomůcky denní praxe detektiva, mezi něž tehdy náležela třeba tzv. detektorová kamera, která „samočinně filmovala“. Ano, v čase prvního vydání těchto knih bylo něco podobného unikem. Ani filmový James Bond ještě neexistoval.

Sax je ovšem také vynikajícím břichomluvcem a perfektně ovládá dva nesmírně obtížné jazyky, a totiž bronsštinu a grélštinu. Tak a nejinak se totiž podle Franzéna dorozumívají mezinárodní zlosyni.

Nerad bych přeháněl a dnes už je něco podobného nemyslitelné, ale sekvence ze Saxových dobrodružství se ve své době staly mezi dětskými čtenáři klasikou. Osobně se mi pak nejvíc líbilo Lisingtonovo klení: „Proklatě! Tříkrát proklatě!“ a heslo, které užívá v příběhu *Stařík s kozí bradkou* v kapitole *Dvanáct minut nabitých událostmi*. Cituji: „*A heslo?*“ „*Měl jsem říci: Která stanice?*“ „*A on?*“ „*Měl říct: Příští stanice Braxington!*“ „*A vaše tajné jméno?*“ „*S. F. sedmnáct.*“ „*A jeho?*“ „*D. G. dvanáct.*“ „*Můžete mi říct ještě něco víc?*“ „*Ne. Přisahám!*“ „*Dobrá! Jsme hotovi, Sycamore Flinte, buďte tak laskav a vstupte dovnitř!*“ řekl Agaton Sax a zamkl dveře za posledním z vězňů.

V kapitole *Nebezpečný cizí muž* jsme pak i svědky toho, jak se Agaton „tichým a sytým“ hlasem ptá: „*Která stanice?*“ „*Příští stanice Braxington.*“ „*A vaše jméno?*“ „*D. G. dvanáct. A vaše?*“ „*S. F. sedmnáct.*“ Což ovšem lže.

Prostinké? Jistě. Ale regulérní parodie to je a nebylo to zase tak prostinkým uprostřed dětského světa mých sedmdesátých let. I můj kamarád ze školy Valenta měl Saxe rád (ještě spolu s kodovkou *Černý korzár*) a ještě na střední škole přišla ta kniha na přetřes. Tam ji zas nejvíc milovali spolužáci Vladka a Josef, který dodnes zahajuje telefonní hovory se mnou onou otázkou: „*Jaká stanice?*“ – a je třeba opáčit: „*Příští stanice Braxington.*“

Atmosféra přívětivého Byköpingu mi vždycky připomínala svět a charakter tří možná známějších dětských detektivek s Kalle Blomkvistem od Astrid Lindgrenové (1946-1953), zato jsem ale dlouho neznal (ne dřív, než mi jednu věnoval redaktor Albatrosu Ondřej Müller) knihy Ake Holmberga o detektivu Sventonovi, které se Saxem očividně nechaly inspirovat.

Plagiáty to ovšem nejsou ani zdaleka; už proto ne, že zde až fatálně chybí charismatická figura „nejvyššího policejního inspektora“ Lisingtona. Spolu s ní celé britské prostředí. Švédskou krajinu přitom vhodně doplňovalo. Šlo si současně tak trochu střílet z anglických povah a taktéž silné aluze na klasické detektivky s Holmesem nebyly od věci. Právě

kooperace s Lispingtonem značně upomíná na Sherlockovy spolupráce s obdobnými policisty z děl Conana Doylea, byť... Rozdíl existuje. Sax je vůči Yardu daleko vstřícnější a Franzénem líčená londýnská policie je daleko méně tupá. Vskutku vytříbeně ale vždy pátrá jen zakulacený Agaton.

Vedle gentlemanského Lispingtona se k nám, dětem, tehdy vraceli s každým čtením oné knihy i sveřepí padouši Julius Mosca a Octopus Scott. Co však jsme stěží mohli tušit? Že jsou dva pánové Bricks a Brocks ze *Staříka z kozí bradkou* inspirováni slavnou dvojicí Kadlec a Tkadlec z Tintina; tento kreslený seriál totiž u nás začal vycházet až po sametovém převratu.

A teď ocituji nezapomenutelné finále Franzénova románku *Agaton Sax a byköpinská hostina*. „Co to říkáte?“ podivil se Lispington. Vzal telegram do ruky, roztrhl pásku, přečetl si text a jeho elegantně vytesaný koňský obličej se zachmuřil mrakem starosti. „Proklatě!“ zabručel. „Třikrát proklatě!“

„Copak je? Nějaké nepříjemnosti?“ tázal se Agaton Sax účastně.

„Čtete sám!“ řekl Lispington, podal Agatonu Saxovi telegram a Agaton četl: **Vrchní detektivní inspektor Josuah H. Lispington, u Agatona Saxe, Bykroprimgs-Prosten, Bykroprimg stop OBJEVILI JSME ŽE MÁTE DVOJNÍKA LISPINGTONA STOP CO MÁME DĚLAT? SMITH SCOTLAND YARD.**

Inu, jako měli dospělí svou detektivkářskou edici Třikrát, měli my, děti, třikrát svého Saxe.

Aspoň to!

Provokativní Astrid Lindgrenová

Astrid Lindgrenové (1907-2002) se narodila roku 1934 dcera Karin a ta dostala v zimě 1941 zápal plic. S ním vnuknutí. Jméno. Pipi Dlouhá punčocha. „O ní mi vyprávěj,“ prosila.

Tak matka vymýšlela. Ztřeštěné příhody. Už roku 1939 ale uveřejnila i referát o vzpurnosti dětí. Ty dvě věci souvisely a „jednoho březnového dne 1944 ve Stockholmu sněžilo,“ vzpomíná, „a když jsem šla večer po chodníku okolo Vasova parku, byl pod sněhem led. Upadla jsem, natloukla si nohu a musela ležet. Abych zabila čas, těsnopisem jsem zaznamenala Pipiny příběhy, a když bylo Karin v květnu 1944 deset, přepsala jsem je na stroji. Jako dárek.“

Inspirovala se kupodivu i prvky Hamsunova románu *Hlad* (1890). Jeho zoufalý hrdina pábí podobně jako Pipi. Nato rukopis zaslala nakladatelství Bonniers se slovy: „Upřímně doufám, že mě neudáte na Péči o dítě. Mám sama dvě, a jak by asi naložili na úřadě s matkou, která píše takové knihy.“

Gerard Bonnier dámu neudal, ale knihu odmítl. Dokonce dvakrát. V šedesátých letech to pak ospravedlňoval. I on měl děti a děsilo ho pomyšlení, že si vezmou z Pipi příklad. Dnes představuje malá hrdinka Švédska „rodinné stříbro“ země a hlavní úspěch na poli dětské literatury. Je přeložena do sedmdesáti jazyků. Ale ne původní text.

Ten Astrid proškrtala, drzosti a prostořekost umírnila, naopak zdůraznila Pipinu velkorysost, nenáročnost a skromnost. Anarchistické rysy tak zpola pohřbila a knihu vydala firma Rabén & Sjögren, kterou to zachránilo před krachem.

Ale hned roku příběhy napadla kritika. Nejsou snad demoralizující? Podle profesora Landquista není Pipi normální. Je nemocná. Mýlil se? Ani možná ne, ale kniha je přece i ozvukem „volné pedagogiky“ třicátých let.

Zda i nebezpečným návodem? Neřekl bych. Děti chápou, že je Pipi bláznivá i nebezpečná (jako je nezávislá), ale po hřebeni střech po jejím vzoru nelezou, ani hřebce nad hlavu nezkoušejí dostat. „A příkladnými vzory jsou Tomík a Anika,“ zdůraznila autorka.

Osamělá Pipi skutečně najde v těchto „vzornících odvedle“ kamarády a umí se k nim chovat až mateřsky. Je nekonvenční, ano, ale právě sousedi Tomík s Anikou neboli po mém Jakub s Jorikou vyvažují svou normálností divé dívčiny činy.

Když mi bylo šest roků, uveřejňovala Mateřídouška vkládané romány na pokračování. V letech 1970-1971 také *Pipi Dlouhou Punčochu* (sic). V překladu Josefa Vohryzka, s

Bornovými obrázky. A tak jsem každý měsíc očekával kapitolu příští, ten měsíc byla éra a díky těm pauzám jsem *Pipi* dokonale vstřebal. I má matka nad mí jákala a mě zaujalo v druhé kapitole slovo píditel. Po Pipině vzoru jsme se pak píidili se sestrou na ulici po... Po čemkoli.

Další kontroverzní kapitola nese titul *Pipi si hraje se strážníky na babu* a zahrnuje eskapády na střeše. Avšak dobromyslné. Přesto jsem byl rád, když jí dali dva policajti pokoj. Do dětského domova přece Pipi nepatří, věřil jsem.

A škola? I ji zkoušela; ale dlouho ve třídě Tomíka a Aniky nevydržela. Radši venku pábila neboli prášila, ale začal jsem snad lhát po jejím vzoru? Ale vůbec ne. Už jsem to uměl předtím. Ta kniha mě leda ujistila, že se fantazii nemají klást meze.

V další kapitole *Pipi uspořádá výlet* se hrdinka střetne s nebezpečným býkem. Běda, běda! V reálu by ji prošpikoval jako slanečka. Ale tady? Pipi býkovi zláme roh jako v pohádce a píše: „Slunce svítí, býk se řítí/ naší letní krajinou,/ voda v botách pěkně čvachtá,/ jámám ráda sekanou!“ A napadlo mě snad po dočtení kapitoly šplhat do kravských ohrad?

Nad tou další sekvencí se ale sama Astrid zamyslela. Bylo třeba kontrastu k páru policistů, a tak Pipi navštívili zloději. Taky dva dobráci, taky je zvládla.

Pipi v kávové společnosti jmenuje se další kapitola. Utahuje si z planého tlachání a upoutal mě motiv pomlouvání služek. Pipi si jednu takovou vypábí, aby držela krok se stolní společností, a bájí a bájí, až vznikne nejvýstřednější komorná všech dob. „Madla ni-kdy ne-za-me-tla pod po-ste-le-mi!“ křičí Pipi za konsternovanými dámami.

Jenže musím předvést, že i anarchista pomůže, uvědomila si Astrid a udělala Pipi záchránkyní životů, o které mohly při požáru věžáku přijít dvě děti, obdoba Tomíka a Aniky. Jako mimochodem je snesla na ulici, neboť závrat' jí byla cizí, a první díl končí oslavou jejích narozenin, na kterou pozve jen Tomíka s Anikou. Podobně jako Petr Pan si rovněž Pipi odmítá připustit osamělost a anarchie bývá podvědomý boj s ní. Tato kapitola byla původně rozsáhlejší a zbytek se později stal základem knížky *Vánoční večírek Pipi Dlouhé punčochy* (1950, česky 2014).

Při vánoční oslavě učí Pipi své sousedy oblézat pokoj po nábytku a nemají dovoleno šlápnout na podlahu. Vede je poté na půdu, předvádí truhlu po otci, vyloví dalekohled a knížky, pytlík zlatých a kord i tři pistole. „*Tralalá!*“ jákala.

„*To je napínavé,*“ vydechl Tomy. *Pipi vše uložila do noční košile jako do rance a děti se vrátily do kuchyně. Anika byla ráda, že už je z půdy pryč. „Nedávejte dětem do rukou střelné*

zbraně,“ řekla Pipi. Vzala do každé ruky jednu pistoli. „Jinak může snadno dojít k neštěstí,“ dodala a stiskla spouště. „To byla pořádná rána,“ řekla uznale a zadívala se do stropu. Byly tam vidět dvě díry po kulkách. „Kdo ví,“ řekla s nadějí v hlase, „třeba proletěly střechou ven a zasáhly některého z duchů do nohou. To je aspoň naučí, že nemají strašit nevinné děti.“

Knižně vyšla *Pipi* česky teprve roku 1976, a to včetně pokračování *Pipi Dlouhá punčocha se nalodí* a *Pipi Dlouhá punčocha v Tichomoří*; ale Josef Vohryzek nesměl za normalizace publikovat, tak ho svým jménem pokryla Jana Fürstová. A teprve šesté české vydání (2001) obsahuje také kapitolu *Pipi Dlouhá punčocha na Chmelnici*, kterou objevili v archivu nakladatelství Rabén & Sjögren. Od začátku milénia se soubor honosí i autorčiným věnováním českým čtenářům.

Astrid Lindgrenová chápala, že svět bývá krutý, ale měla za to, že bychom neměli v zoufalství obracet zbraň proti sobě. To radši střelme d'ásíky do pat anebo pišme. Přesto se rozbrečíme nad jejími knihami *Bratři Lví srdce* (1973) či *Mio, můj Mio* (1954), ale právě pláč osvobodí lépe sebevražda, ke které *Bratři Lví srdce* údajně nabádají postižené děti, jak autorce předhazovali. - Mně osobně už bude stejně provždy připadat nejdojemnější finále první části *Pipi*, kdy Tomík a Anika odcházejí po vánoční oslavě z její vily Vilekuly k rodičům.

Ivo Fencel: Knížky, články a jiné

Knížky

- *Smí zůstat, Kynžvart* (2001, výtvarný návrh obálky Josef Mištera, připsáno Ladislavu Fuksovi)
- *Kalendář plzeňský 2004* (2003, předmluva Vladimír Novotný, ilustrace Stanislav Poláček, připsáno „Charlesi Bronsonovi a Evě Vlachové“)
- *Norman Bates kontra Fantomas* (2006, doslov Vladimír Novotný, ilustrace Michal Neradil)
- *Smíš zůstat mrtev* (2006, iniciační „román ztracených iluzí“)
- *Zabiju Putina v Karlových Varech* (2007)
- *Američan zemře v Brdech* (2008)
- *Královská zábava* (2010, s Ondřejem Neffem)
- *Dvě tváře doktora Jekylla* (2012, doslov Vladimír Novotný, ilustrace Marek Škubal)
- *Rok Joriky* (2012, ilustrace Lukáš Kudrna, vč. textů z Literárních novin a Plzeňského literárního života)
- *Gotická kobka aneb Třináct milionů způsobů jak zemřít* (2013, iniciační „román o bloudovi připsaný „Radce, Katce a Jakubovi“)
- *Styky s Jorikou aneb Obvyklý případ doktora Jekylla a pana Hyda* (2013, doslov Martin Petiška)
- *Domek pana Stilburyho* (2013, doslov Viktor Viktora)
- *Básnické mezisvěty otců a jejich synů k prahu bolesti* (2014, s Ivo V. Fencel, ilustrace Ivo Fencel)
- *Zdánlivé maličkosti* (2015, s Janem Kameníčkem)
- *Žiju! Ježek v kleci* (2015)
- *Idealista, romantik, kritik a Marie* (2015)

Spoluautorství

- *Láska je poezie života* (2001)
- *Malé milostné básňoviny* (2001, ilustrace Lenka N. Novosadová)

- *Obrazy obrazů* (2001, úvod Josef Hrubý)
- *Na druhém břehu* (2002)
- *Almanach(y) Literární shrabování* (2002, 2003, 2004, 2006)
- *Moje Vysočina* (2005)
- *Fenomén Foglar* (2007, úvod a edice Ivo Jirásek)
- *Kniha o kundě* (2007)
- *Rozhovory o interview* (Univerzita Karlova 2009)
- *Setkání na Šumavě* (2009, úvod Josef Hrubý)
- *Edgar Allan Poe* (Masarykova univerzita 2009)
- *Malá vánoční knížka* (2009, ilustrace Eva Anna Pilátová)
- *Lásky, poezie a prózy čas* (2010, zvukový nosič)
- *Sborník prací autorů oceněných v 9. ročníku Literární soutěže Čáslav 2010*
- *Na dva západy* (2010, předmluva Vladimír Novotný, ilustrace Ludmila Kristová)
- *Herzenslandschaften. Krajiny našich srdcí* (2011, česko-německý sborník, překlad do němčiny Walter Annus a Elfi Hartensteinová)
- *Kalendář plzeňský 2012* (2011, ilustrace Vhrsti)
- *Uvnitř puklin* (2012, vč. úvodních šesti kapitol románu Styky s Jorikou, ilustrace Dita Smělá)
- *Zlatá kniha komiksů* (2013)
- *Psí knížka* (2014, povídka Fluke, doslov Martin Šíp, ilustrace Zdeněk Světlík)
- *Hagen, houby a Denisa* (2014, ilustrace Jaromír Frič)
- *Kočkování* (2014, povídka Když nastaly deště, ilustrace Romana Štrynclová)
- *Vizitkář západočeských spisovatelů a výtvarníků* (2014, česko-cizojazyčný sborník, překlad do italštiny Věra Kubová, 2000 výtisků)
- *Unterwegs. Cestou. Geschichten aus Westböhmen und Ostbayern. Příběhy z východního Bavorska a západních Čech* (2015, esej Auf dem Weg der Seewölfe. Cestou mořských vlků. Překlad Heike Jörssová, předmluva Marita A. Panzerová a Carola Kupferová, ilustrace Robert Kaindl-Trätzl)

- *Všechno nejlepší! Čtení k narozeninám* (2015, sedm povídek, próza *Rozpad*, předmluva Radim Kopáč, spoluautoři: Zdeněk Svěrák, Michal Šanda, Patrik Linhart, Roman Ráž, Kateřina Tučková, Hana Pachtová)
- *Literatur in Wanderstiefeln von Regensburg nach Pilsen. Literatura v pohorkách z Řezna do Plzně* (2015, 1500 výtisků)
- *Almanach Kmene 2015* (povídka *Hrůza se musí hromadit*, ilustrace Ida Huttová)
- *Plzeňský literární almanach 2015* (ilustrace Ottová Zelenková, 1000 výtisků, povídka *Jeden milion dolarů tomu, kdo přepere barmanku Joriku*)
- *Knihovnička Čtyřlístek* (otevřený projekt na webu)

**POVÍDKY, ROZHOVORY S OSOBNOSTMI, ESEJE A ČLÁNKY (V TISKU,
ČASOPISECH A LITERÁRNÍCH PŘÍLOHÁCH)**

Rock a černá magie (Fireball, 1992/1- 2)

Byl sám (Fireball, 1992/3)

Ringova Galéra pro Jirku (Fireball, 1993/1)

Kletba oka aneb Žena s velkou puškou (Rodokaps 20/1993)

Stvoření z jeskyně (Rodokaps 20/1995, ilustrace Petr Pačes)

Tajnosti Starého Plzně (Mladý svět, 17. 4. 1996, č. 16, ilustrace Jiří Mann, povídka)

Jedna povídka z pošty pana Lorence (Salon Práva, 15. ledna 1998, ilustrace Miloš Polášek, povídka)

Světlo na konci jeskyně (Rodokaps 20/1998)

Ostrůvek jich dvou (Spektrum 2000/4, povídka)

U řeky, v proudu - a v posteli (Spektrum 2001/2, povídka)

Promiluj mne k št'astným zítřkům (Obrys-Kmen, č. 26, 29. 6. 2001, verše)

Zpravodaj České společnosti Sherlocka Holmese (12/2001, prosinec, spoluautor čísla)

Ve výstavní síni se křtily knížky o Plzni a Kynžvartu (Plzeňský deník, 1. 3. 2002, spoluautor)

Výroky velikého Tukana (Listy Ason-klubu, 10/2002, 16. 7., in Vážení a milí Asonklubáci)

Šeré zjevy (Pucejř 3-4/2002, ročník 9/44, 1500 výtisků, recenze komiksu)

Mé Blovice 78-82 (Bloviceké noviny 15/2002, 2. 8)

Oprava (Listy Ason-klubu 11/2002, 5. 9, další z Výroků velikého Tukana)

Tkaničky tvého vlasu. Dva domky. Co nechci. Tramvaj pro tebe (Obrys-Kmen, č. 38, 20. 9. 2002, verše, ilustroval Miroslav Houra)

Triko paní Ivany aneb Burroughs (Plž 1/ 2002, konec září)

Karel May (Plž 2/2002, konec října)

Arthur Conan Doyle (Plž 3/2002, prosinec)

Robert Louis Stevenson (Plž 1/2003, leden)

Víc než pes. Minipovídka (Plž 1/2003, Listy Ason-klubu, povídka)

Ambrose Bierce (Plž 2/2003, únor)

Víc než pes (Obrys-Kmen, č. 6, 7. 2. 2003, povídka)

John Dickson Carr (Plž 3/2003, březen)

Sir Arthur Conan Doyle (pozdávka České společnosti Sherlocka Holmese, březen 2003)

Čtyřicet hodin. Povídka z cyklu Jerry Ženíšek a já (Plž 4/2003, duben, povídka)

Pohled z paštiky (Plž 4/2003, duben, povídka)

Henry Rider Haggard (Plž 4/2003, duben)

Thomas Edward Lawrence (Plž 5/2003, konec dubna)

John Buchan (Plž 6/2003, červen)

E. A. Poe a dutá země (Obrys-Kmen, č. 27, 4. 7. 2003, ilustrace František Muzika)

Isaac Asimov (Plž 7-8/2003, červenec)

Osobní oddělení (Salon Práva, 7. 8. 2003, povídka)

Ludvík Souček (Plž 9/2003, konec srpna, 1. část rubriky **Svetr MUDr. Zuzany**)

Uvnitř zahrad (květen a březen) (Obrys-Kmen, č. 37, 12. 9. 2003)

Jaroslav Foglar (Plž 10/2003, říjen)

Podnět k diskusi (Plž 10/2003, Listy Ason-klubu)

Bob Hurikán (Plž 11/2003, konec října)

Josef Váchal (Plž 12/2003, konec listopadu)

Osobní oddělení (Obrys-Kmen 5. 12. 2003, č. 49, povídka)

Jaroslav Foglar ne podle Komárka (Obrys-Kmen, 19. 12. 2003, č. 51, ilustrace Jan Fischer)

A obešel já polí pět. Zubní lékař píše Ladislavu Klímovi (Plž 1/2004, prosinec, verše, pod jménem Jiří Odvárka)

Alexandre Dumas (Plž 1/2004, prosinec)

Včelka Mája a nacismus (Mladá fronta PLUS, č. 2, 16. 1. 2004)

Byl to básník aneb Sekora (Obrys-Kmen 30. 1. 2004, č. 5)

Kdo to cupe Saharou (Obrys-Kmen 30. 1. 2004, č. 5, verše)

Edvard Valenta (Plž 2/2004, 4. 2. 2004)

Úvod do čtyřlístkologie (Mladá fronta Plus, č. 5, 6. 2. 2004, s J. Nejedlým)

Myšpulínovy vynálezy (Mladá fronta Plus, č. 5, 6. 2. 2004)

Slavné slogany zlaté éry (Mladá fronta Plus, č. 5, 6. 2. 2004)

Znáte Čtyřlístek? (Mladá fronta Plus, č. 5, 6. 2. 2004, test)

Znáte Rychlé šípy? (Mladá fronta Plus, č. 6, 13. 2. 2004, test)

Dobrou noc, strýčku Fido! (Mladá fronta Plus, č. 7, 20. 2. 2004)

Ze zlatého fondu Večerníčků (Mladá fronta Plus, č. 7, 20. 2. 2004)

Jules Verne (a kuklení) (Plž 4/2004, konec března)

Vinnetou – nesmrtelný rudý gentleman (Mladá fronta Plus, č. 13, 3. 4. 2004)

Ať žijí duchové: Randall, Hopkirk a ti druzí... (Mladá fronta Plus, č. 14, 9. 4. 2004)

Moriarty pád jen naznačí (Tvar 8/2004, 15. 4.)

Hitchcockovy štěky (Mladá fronta Plus, č. 16, 23. 4. 2004)

Smolíkovi, Halíř a Hufnágel (Mladá fronta Plus, č. 17, 30. 4. 2004)

Peníze si nevytisknete (Mladá fronta Plus, č. 18, 7. 5. 2004, rozhovor s F. R. Čechem, spoluautor J. Nejedlý)

Znáte hraběte Dracula? (Mladá fronta Plus, č. 18, 7. 5. 2004, test)

Švandrlík vs. Vaculík (Tvar 10/2004, 13. 5.)

Doplň slavné trojice! (Mladá fronta Plus, č. 20, 21. 5. 2004, test)

Znáte Dietlovy seriály? (Mladá fronta Plus, č. 21, 28. 5. 2004, test)

Rudolf Richard Hofmeister (Plž 6/2004, konec května)

Co soudím o... (Mladá fronta Plus, č. 25, 25. 6. 2004, v oddílu Kultura s podtitulem „anticelebrita“. Rozhovor s Annou „Dajdou“ Gleisnerovou, 19 otázek)

Doplň slavné dvojice (Mladá fronta Plus, č. 25, 25. 6. 2004, test)

Znáte scénky Felixe Holzmannů? (Mladá fronta Plus, č. 26, 2. 7. 2004, test)

Znáte filmy Miloše Macourka ? (Mladá fronta Plus, č. 28, 16. 7. 2004)

Felix Háj (Plž 9/2004, konec srpna)

Štafeta aneb Stephen King ctí klasiky (Tvar 14/2004, 9. 9.)

Miloslav Švandrlík (Plž 10/2004, konec září)

Bude Aleš Česal pokračovatelem v díle Vladimíra Havlice? (Plzeňský deník, 25. 10. 2004, Plzeňský kulturní přehled Kultura. spoluautor Ivo V. Fencel)

Václav Čtvrtek (Plž 11/2004, listopad)

Literární kvíz: Znáte Edgara Allana Poea? (Knižní novinky 22/15. 11. 2004)

Jen pro zasvěcené (Tvar 19/2004, 18. 11. 2004)

Ian Lancaster Fleming (Plž 2/2005, únor)

Dva typy vycpanin (Tvar 5/2005, 9. 3.)

Čas ubíhá různě, podle toho s kým (Tvar 5/2005, 9. 3., ilustrace Hergé)

Tleskačovo kolo navrženo už roku 1900 nemravným mágem? (Tvar 6/2005, 24. 3.)

Letec a guma (Tvar 6/2005, 24. 3.)

Než přijdou pachtivci. Dotazník pro Ondřeje Neffa (Tvar 6/2005, 24. 3., rozhovor s Neffem uveřejněný na den 100 let po Vernově smrti. Ilustrace Ondřej Neff)

Edgar Wallace (Plž 4/2005, konec března)

Šerif Roxburn (Řádky. Trapsavecký časopis. 8/2005, duben, povídka)

Sherlock přehodnocen? (Tvar 7/2005, 7. 4.)

Jak potopit první časopis filmového hororu v češtině? (Tvar 7/2005, 7. 4.)

„Náký hovno z toho vyrostel!“ (Tvar 8/2005, 21. 4.)

Semtamt'ukovi se nepodobám (Tvar 8/2005, 21. 4, rozhovor se Svatoplukem Hrnčířem, ilustrace Adolf Born)

Ulčovky (Tvar 9/2005, 5. 5.)

Málem jsem se stala myší (Tvar 9/2005, 5. 5., rozhovor s Lucií Lomovou. Ilustrace Lucie Lomová)

Knížek pro děti si cením víc (Tvar 10/2005, 19. 5., rozhovor s Vojtěchem Steklačem. Ilustrace Dobroslav Foll)

Stephen King (Plž 6/2005, konec května)

Hadži z ABC. Rozhovor s Vlastislavem Tomanem (Tvar 11/2005, 2. 6. Rozhovor)

Pohnul se kříž v Číhošti? Zeptejte se Aleše Česala (Plzeňský deník, 13. 6. 2005)

Postmoderní pohádkář v nepohádkovém světě (Tvar 12/2005, 16. 6., rozhovor se Z. K. Slabým)

Činorodý o činorodém (Tvar 12/2005, 16. 6, recenze na knihu Jules Verne a jeho svět)

Neff: Lepší je být zvědavý než omrzelý (Plzeňský deník, 22. 6. 2005, rozhovor. Ilustrace: mj. fotografie Ondřeje Neffa s V. Sloupem, K. Saudkem a F. R. Čechem)

Ještě jednou Hadži (Tvar 13/2005, 30. 6., včetně úvahy o Harry Potterovi)

Rychlá Ivana odmítá Brada Pitta (Plž 7-8/2005, červenec, povídka)

Rychlé šípy byly ze Slovan (Plzeňský deník, 25. 7. 2005, příloha Kultura)

Toman z časopisu ABC: Vracím se do Plzně (Plzeňský deník, 17. 8. 2005, rozhovor. Ilustrace: fotografie Autor rozhovoru Ivo Fencl se spisovatelem Vlastislavem Tomanem)

Česká tvořivost (Tvar 14/2005, 8. 9.)

Nehádám se vůbec s nikým (Tvar 14/2005, 8. 9., rozhovor s Miloslavem Švandrlíkem. Ilustrace Neprakta)

Druhý díl klasické série (Tvar 15/2005, 22. 9., recenze na Baumovu knihu Čarodějná země Oz)

Josef Roden: Irča a Lexa (1919) (Tvar 15/2005, 22. 9.)

Lorencův stroj lásky (Plž 10/2005, říjen)

Herbert George Wells (Plž 10/2005, říjen)

Lexikon pro sběratele dobrodružné literatury (Tvar 16/2005, 6. 10.)

Příběhy jsem si většinou vymýšlel sám (Tvar 16/2005, 6. 10., rozhovor s Karlem Frantou. Ilustrace Karel Franta)

Štěstí a smůly siňora Bonaventury (Tvar 16/2005, 6. 10., ilustrace Sergio Tofano)

Tristní jsou chyby v knize Sedm klíčů k otevření literatury pro děti a mládež... (Tvar 17/2005, 20. 10.)

Čechy jsou jako ementál... (Tvar 17/2005, 20. 10.)

Anna „Dajdou“ Gleisnerová: Ukradli mi Superstar! Praha 2005 (Tvar 17/2005, 20. 10., rubrika Patvar)

Procházka Blesem s Ianou (Salon Práva, 27. 10. 2005)

Zase jsem potkal Velikého Tukana! (Plž 11/2005, listopad, Listy Ason-klubu)

Daniel Defoe (Plž 11/2005, listopad)

Krchovský a Vinš (Tvar 18/2005, 3. 11.)

Dnes poprvé vstupujeme do oblasti pro milovníky literárního braku zaslíbené... (Tvar 18/2005, spoluautor části o kreslíři Tofanovi)

Sláva Václav Jelínek: Detektiv Bangs (Tvar 18/2005, 3. 11., rubrika Patvar)

Plzeňská maminka kocoura Vavřince (Plzeňský deník, 8. 11., rozhovor s Dagmar Lhotovou)

Chartista z čítanek (Plzeňský deník, 16. 11. 2005, rozhovor s Janem Vodňanským)

Nezničitelný major Zeman (Tvar 19/2005, 17. 11., jako rubrika Fenclovo krmítko)

Paběrkování v díle Stephena Kinga (Tvar 19/2005, 17. 11., jako rubrika Fenclovo krmítko)

Co spojuje Růžového pantera s doktorem Živagem (Tvar 19/2005, 17. 11., rubrika Fenclovo krmítko)

Kompletní Asterix (Tvar 19/2005, 17. 11., rubrika Fenclovo krmítko)

Svetr MUDr. Zuzany dopleten (Tvar 19/2005, 17. 11., rubrika Fenclovo krmítko)

Jediný za železnou oponou. Rozhovor s Rudolfem Čechurou. (Tvar 19/2005, 17. 11., rozhovor. Ilustrace Jiří Šalamoun)

Jan Zmatlík: Sněhurka a sedm trpaslíků (Tvar 19/2005, 17. 11., rubrika Patvar. Ilustrace František Smatek)

Zelenou Horu už neřeším (Plzeňský deník, 23. 11. 2005, rozhovor s Miloslavem Švandrlíkem)

Josef Alois Novotný (Tvar 20/2005, 1. 12.)

Hedwig Courths-Mahlerová: Na vlnách osudu (Tvar 20/2005, 1. 12., rubrika Patvar)

Rychlé šípy ovlivnily Čtyřlístek (Plž 12/ 2005, prosinec, Listy Ason-klubu)

Ona, Poe a já (Plž 12/2005, 5. 12., poslední článek rubrik Triko paní Ivany a Svetr MUDr. Zuzany)

Čtyřlístek – problém vědecký (Tvar 21/2005, 15. 12.)

Digest z Tří mušketýrů (Tvar 21/2005, 15. 12.)

Nezařaditelný v týlu: Podstatou umění je nesvoboda. Rozhovor se spisovatelem a výtvarníkem Aloisem Mikulkou (Tvar 21/2005, 15. 12., rozhovor. Ilustrace Alois Mikulka)

Můj poslední kroket s králíkem (Plž 1/2006, leden, Listy Ason-klubu, povídka)

Smysl pro detail je pro psavce základní (Tvar 1/2006, 12. 1., rozhovor se Zdeňkem Svěrákem, ilustrace Adolf Born)

Otakar Haering: Marbulínek (Tvar 1/2006, 12. 1. Rubrika Patvar. Ilustrace Fráňa Smatek)

Tatínek Maxipsa Fíka (Plzeňský deník, 18. 1. 2006, rozhovor s Rudolfem Čechurou. Ilustrace Jiří Šalamoun)

Nejlepší autogramiády jsem míval v Plzni (Plzeňský deník, 23. 1. 2006, rozhovor s Vojtěchem Steklačem. Ilustrace Jaromír Palme)

Kvidon z Felsů: Lips Tullian (Tvar 2/2006, 26. 1., rubrika Patvar)

Bratr má svůj Semafor, já zase vsadil na děti (Plzeňský deník, 3. 2. 2006, rozhovor s Ondřejem Suchým)

Přežvýkaný Dahl (Tvar 3/2006, 9. 2.)

Ještě jednou Rychlé šípy (Plž 3/2006, konec února)

Při psaní se musím radovat. Rozhovor s Pavlem Šrutem (Tvar 5/2006, 9. 3.)

Alexej Gubarev, Vladimír Remek: Splněné naděje (Tvar 5/2006, 9. 3., rubrika Patvar)

Recenze: „Svět Sherlocka Holmese“ (holmesovský Bohemian Newsletter 62/16. 3. 2006)

P. S. (Plž 4/2006, 28. 3., Listy Ason-klubu)

Vojtěch Němec a jeho Mozkobouře: v Polance dne 8. března (Plž 4/2006, 28. 3., Listy Ason-klubu)

Spisovatel Umberto Eco hezky píše o Holmesovi... (holmesovský Bohemian Newsletter 63/4. 4. 2006)

Václav Čtvrtek aneb Preventivní očkování proti snížení citlivosti (Obrys-Kmen, 7. 4. 2006)

Dělat radost lidem je víc než psát knihy (Plzeňský deník, 11. 4. 2006, rozhovor s Miroslavou Ledvinovou)

Blanka Svačinová a Marie Voříšková: Punt'ovy příhody (Tvar 8/2006, 20. 4., rubrika Patvar)

Na konec světa a zpátky (Lidové noviny, 28. 4. 2006, příloha Pátek Lidových novin č. 17, rubrika Můj život, výpověď Hany Gerzanicové)

Můj zážitek. Zaujal mě film Capote... (Mladá fronta Dnes, 2. 5. 2006)

Krása zkompletování literárního díla... (Tvar 9/2006, 4. 5.)

... pokud možno vždy něco úsměvného... Rozhovor s Ondřejem Suchým. (Tvar 9/2006, 4. 5., rozhovor)

Jakub Honner: Na cestě stál osud (Tvar 9/2006, 4. 5., rubrika Patvar)

Normální svět. 1. část (Bulvární rána 4/2006, 4. 5., povídka)

Olga Hejná: Koukal jste už do hlávky zelí? (Plzeňský deník, 16. 5. 2006, rozhovor)

Roman Kníže (Salon Práva, 25. 5. 2006, Literární encyklopedie Salonu)

Literární testy (Plž 6/2006, 30. 5.)

Karel Pexidr křtil klavírní skladby (Plzeňský deník, 31. 5. 2006)

František Ringo Čech (Salon Práva, 1. 6. 2006, Literární encyklopedie Salonu)

Hana Gerzanicová (Salon Práva, 8. 6. 2006, Literární encyklopedie Salonu)

Posloužit (Lidové noviny, 9. 6. 2006, příloha Pátek Lidových novin, rubrika Můj život, výpověď Miroslavy Ledvinové)

Vlakové pošty? To už je minulost (Mladá fronta, 12. 6. 2006)

Idealizovaný Myšín (Tvar 12/2006, 15. 6., recenze knihy Ivany Lomové)

Bettina Clausenová: Trosky Wellingtonu (Tvar 12/2006, 15. 6., rubrika Patvar)

Karel Pexidr (Salon Práva, 22. 6. 2006, Literární encyklopedie Salonu)

Normální svět 2 – Klára pátrá (Bulvární rána 5/2006, 26. 6., povídka)

Sovětské častušky. Vybrala a přeložila N. Melnikova-Papoušková (Tvar, 29. 6. 2006, rubrika Patvar)

Literární recenze – část první: Jaroslav Tafel: Prázdniny se Sherlockem Holmesem (Bohemian Newsletter No 66. Zpravodaj České společnosti Sherlocka Holmese, červen 2006)

Cesta do kostela (Lidové noviny, 7. 7. 2006, Pátek Lidových novin, rubrika Můj život, povídka, nepřiznaně fiktivní biografie kompilovaná z momentů životů Jany Čekanové a Hany Gerzanicové)

Internetový týdeník Subjektivník hledá autory (Plž 2006, červenec, Listy Ason-klubu)

Do anglické rodiny neproniknete (Plzeňský deník, 25. 7. 2006)

Než budeme zastropovaní (Salon Práva, 3. 8. 2006, spoluautor Jakub Šofar. Zčásti podle vyprávění Hany Gerzanicové)

Literární recenze – část druhá (Bohemian Newsletter No 67. Zpravodaj České společnosti Sherlocka Holmese, červenec 2006, druhá část komentované četby z díla Jaroslava Tafela)

Mickey Spillane: Já, porota (Tvar 14/2006, 7. 9., rubrika Patvar)

Literatury jsou klepy (Tvar 15/2006, 21. 9.)

Nejen Němcův Cheb (Plž 10/2006, říjen)

Z amatérismu by mě trefilo. Rozhovor s Borisem Jachninem (Tvar 16/2006, 5. 10., rozhovor)

Tajemství Maxmiliána Drápa (Tvar 16/2006, 5. 10.)

Blarnie, Trottell i Trotter (Tvar 17/2006, 19. 10.)

Vojtěch Steklač: Šeredka (Tvar 17/2006, 19. 10., rubrika Patvar)

Zelená krev démonů. Normální svět 3 (Bulvární rána 6/2006, říjen, povídka)

Dopisy milence a jemu (Plzeňský deník, 30. 11. 2006, Plzeňský kulturní přehled Kultura)

Přestal jsem psát (Plž 11/2006, 30. 10., Listy Ason-klubu, parodie)

Umírněné senzačno (Plž 11/2006, 30. 10.)

Jak vznikla kniha „Prázdniny se Sherlockem Holmesem“ (Bohemian Newsletter No 70. Zpravodaj České společnosti Sherlocka Holmese, 31. 10. 2006, rozhovor s Vlastou Tafelovou)

Kingova beznaděj (Tvar 18/2006, 2. 11., recenze románu)

Gaston Leroux: Dvojitý život Theofrasta Longueta (Tvar 18/2006, 2. 11., rubrika Patvar)

Maurice Leblanc: Stéblo slámy (Tvar 2006, 16. 11., rubrika Patvar)

Ondřej Neff a Elvis na Měsíci (Plzeňský deník, 29. 11. 2006)

Andrzej Zbych: S nasazením života (Tvar 20/2006, 30. 11., rubrika Patvar)

Historické pozadí Psa baskervillského 1 (Bohemian Newsletter No 71, listopad 2006)

Ač mlád, bez iluzí (Plž 12/2006, 4. 12., recenze knihy Tomáše Konečného Autohumbuk Pana Kondi)

Venkovanova polemika s jedním odstavcem článku Hromada valná, nebo nevalná? (AD TVAR č. 20/2006) (Tvar 21/2006, 14. 12.)

Janusz Przymanowski: Čtyři tankisté a pes (Tvar 21/2006, 14. 12., rubrika Patvar)

Dva tucty prožily křest (Plzeňský deník, 19. 12. 2006, o knize Markéty Čekanové a Zdeňka Zajíčka)

Opět je tu – Pes baskervilský. Historické pozadí Psa baskervillského 2 (Bohemian Newsletter, leden 2007)

Ivan Mládek (Salon Práva, 18. 1. 2007, Literární encyklopedie Salonu)

Politik, kterého bych si mohl vážít (Psavec 5, 31. 1. 2007, o Ronaldu Reaganovi)

Jindřich Krátký oslavuje a vypráví nejen o vláčkách. Interview (Plzeňský deník, 29. 2. 2007. Plzeňský kulturní přehled Kultura. Rozhovor k 75. narozeninám. Ilustrace Jindřich Krátký: Štítý, olej, 2002)

Čekám snad něco od vlastní tvorby? (Plž 2/2007, 7. 2.)

Jiří Č. Ulrich (Salon Práva, 15. 2. 2007, Literární encyklopedie Salonu)

Mlčení Marvinina Harkinse (Tvar 4/2007, 22. 2., povídka)

„Skrytý Plž pro zjevný talent“ (Plž 3/2007, 1. 3., článek o předání Cen Plže)

„JÁ ti upřímně řeknu, jaký bych byl JÁ“ (Plž 3/2007, 1. 3., povídka)

Americké centrum (Plzeňský deník, 20. 3. 2007)

Knihy na celý život (Plž 4/2007, 30. 3., recenze knihy Vyprávění z Podbrdská)

Ian Fleming: Goldfinger (Tvar, 5. 4. 2007)

Jeden den... v životě Ivo Fencla (Starý Plzenec). Březnová sobota 2007 (OBČASNÍK Zory Šimůnkové č. 5, květen 2007)

Ondřej Neff: Jeruzalémský masakr motorovou pilou (Tvar 9/2007, 3. 5., rubrika Patvar)

Jak jsem psal Smíš (Plž 5/2007, 4. 5., Listy Ason-klubu)

Surrealismus na poště (Plž 5/2007, 4. 5., o Pavlu Řezníčkovi)

Bezbřehá moc náhody? (Tvar 10/2007, 17. 5., recenze Kingových Srdcí v Atlantidě a jejich filmové verze)

Jak jsem viděl pražský veletrh (5. a 6. května) (Plž 6/2007, 1. 6., Listy Ason-klubu)

Výstava Od Bobří řeky do Stínadel (Plž 6/2007, 1. 6., Listy Ason-klubu)

Tajné přání paní Ivany (Plž 6/2007, 1. 6., spoluautor Dagmar Kuncová)

Hýta a Batul Johna Habbertona (Lidové noviny, 7. 6. 2007)

Zdeněk Matěj Kuděj: Tarzanova babička. A. Svěcený, Praha 1926 (Tvar 12/2007, 14. 6., rubrika Patvar)

Podomní prodej (Plž 7-8/2007, červen, Listy Ason-klubu, povídka)

Zdvořilá reakce na jeden zdvořilý článek o mně (Plž 7-8/2007, červen, Listy Ason-klubu)

Pohádka o Frýbovi (Pako 14/2007, 22. 7., povídka)

Folkový Slávek a folková Slávka (Salon Práva, 2. 8. 2007, povídka)

Tragicky zahynula zpěvačka Pavla Kapitánová (Plž 9/2007, konec srpna, Listy Ason-klubu)

Čtenář poezie (Tvar 15/2007, 20. 9. 2007)

Piráta Klaus, Start, Benešov 1992 (Tvar 15/2007, 20. 9. 2007, rubrika Patvar)

Sherlock Holmes selhal. Julian Barnes: Arthur a George (Tvar 16/2007, 4. 10.)

Barnesova pravda o siru Doylovi (Literární noviny 42/2007, 15. 10.)

Foglaromanie 2007 (Tvar 17/2007, 18. 10.)

Vlastislav Toman (Salon Práva, 1. 11. 2007, Literární encyklopedie Salonu)

Nákupní centra v sobotu večer (Plž 11/2007, listopad, Listy Ason-klubu)

Zabil spisovatel Putina? (Plzeňský deník, 26. 11. 2007, spoluautor Viktor Steinbach)

Emilio Salgari: Sandokan. Albatros, Praha 2000 (Tvar 20/2007, 29.11., rubrika Patvar)

Jedna otázka pro Ivo Fencla (Tvar 21/2007, 13. 12., povídka)

Alexandre Dumas aneb Pokračování příště (Obrys-Kmen 49/2007, 22. 12)

Chlapec, který nechtěl nikdy vyrůst (Mladá fronta Dnes, 27. 12. 2007, s Michaelou Zindelovou)

Zora Šimůnková (Salon Práva, 17. 1. 2008, Literární encyklopedie Salonu)

Lidé s vlastním světem neboli Bondy (Obrys-Kmen, 19. 1. 2008)

Jako dva Hájci z Libočan (Plž 2/2008, únor, recenze knihy Půl kopy pohádek...)

Vzpomínání vnímavého šťastlivce (Plž 2/2008, únor, recenze knihy Šlapací ponorka od Vladimíra Bernáška)

Sax Rohmer: Zrádný doktor Fu-Manchu (Tvar 4/2008, 21. 2., rubrika Patvar)

Obstruhávat (Tvar 5/2008, 6. 3.)

Shaun Hutson: Slimáci (Tvar 5/2008, 6. 3., rubrika Patvar)

Odpovědnost za vlastní osud (Plž 3/2008, březen, recenze knihy Václava Grubera Prokletá vteřina)

Jiří Procházka: Hrdelní pře majora Zemana (Tvar 7/2008, 3. 4., rubrika Patvar)

Ozbrojen nebudu... (Plž 5/2008, konec dubna, Listy Ason-klubu)

Edgar Collins: Sahir (Tvar 10/2008, 15. 5., rubrika Patvar)

Svět knihy 2008, Výstaviště Praha (Plž 6/2008, červen, Listy Ason-klubu)

Lidovky blábolily o Lewisi Carrollovi (Obrys-Kmen 23/2008, 7. 6.)

Marija Juříčová Zagorka: Gričská čarodějka, Ivo Železný, Praha 1993-1997 (Tvar 12/2008, 12. 6., rubrika Patvar)

Jen trochu a spíše ve snu jde také o radar... (Plzeňský deník, 28. 7. 2008, Kultura, s Petrem Dvořákem)

O kladech, záporech i dluzích. Ivo Fencel hovoří s Vlastislavem Tomanem (Obrys-Kmen 31/2008, 9. 8., rozhovor)

Zemře Američan v Brdech? (Plž 9/2008, září, Listy Ason-klubu)

Josef Hrubý. Hovory (Weles č. 34, září 2008, o Josefu Hrubém)

Rozhovor s Josefem Hrubým. Člověk píše proto, aby se dověděl, proč píše (Weles č. 34, září 2008, rozhovor s Josefem Hrubým)

Část pravdy o českém vysokém školství (Plž 10/2008, říjen, recenze Fantovy knihy Univerzita)

Jak se píše Američan (Plž 10/2008, říjen)

Pierre Souvestre-Marcel Allain: Fantomas. Jan Fromek, Praha 1929-1930 (Tvar 16/2008, 2. 10. 2008, rubrika Patvar)

Eugéne Sue: Ďáblova skála. Práce, Praga 1964 (Tvar 17/2008, 16. 10. 2008, rubrika Patvar)

Marie Formáčková: Eva a Vašek. Cesta na Říp (Tvar 20/2008, 27. 11., rubrika Patvar)

„Ted' zmizím. Ale až se vynořím..." (Obrys-Kmen, 27. 12. 2009, o Ludvíku Součkovi)

O knížce Mileny Písačkové Jeden víkend v říši čistého snu (Plž 12/2008, Listy Ason-klubu)

Ulrichovy krimi (Plž 1/2009, Listy Ason-klubu)

J. N. (*1971) píše básně, prózu a drobnou publicistiku... (Plž 1/2009, Listy Ason-klubu, o Janu Nejedlém)

Bohumil Jirásek kronikářem (Plž 1/2009)

Anne a Serge Golonovi: Angelika v Quebecu (Tvar 1/2009, 8. 1., rubrika Patvar)

František Ringo Čech: Můj boj (Tvar 2/2009, 22. 1., rubrika Patvar)

Ideály jedné duše (Plž 2/2009, povídka)

Mám málo hrdinek? (Plž 2/2009, Listy Ason-klubu)

Lenka Lanczová: SUPER koťata (Tvar 3/2009, 5. 2., rubrika Patvar)

R. Warrison: Zelená Paruka (Tvar 4/2009, 19. 2., rubrika Patvar)

Anča, Pepík a Lucie v akci (Bobří stopou 2/2009, únor, s Markem „Sharp“ Polákem)

Antonín Navrátil: Dvojník. Bratislava 1937 (Tvar 5/2009, 5. 3., rubrika Patvar)

Eliška Krásnohorská: Svěhlavička ženuškou (Tvar 6/2009, 19. 3., rubrika Patvar)

Alexandra Ripleyová: Scarlett (Tvar 7/2009, 2. 4., rubrika Patvar)

Harriet Lummis Smithová: Pollyanna se vdala (Tvar 9/2009, 30. 4., rubrika Patvar)

Barbara Hamblyová: Kráska a zvíře (Tvar 10/2009, 14. 5., rubrika Patvar)

Čtyřlístek jsou čtyřicetileté děti (Hospodářské noviny, 15. 5. 2009)

Arthur Doyle rostl z muže v chlapce (Hospodářské noviny, 22. 5. 2009)

Proslulá kniha. Pes navždy zakouslý do literatury (Hospodářské noviny, 22. 5. 2009)

Joan Seymourová: Věčná Ambra. Volné pokračování (Tvar 11/2009, 28. 5., rubrika Patvar)

Navždy mladík Vlastík (Plž 6/2009, 1. 6., k osmdesátinám Vlastislavu Tomanovi)

Gratulace? (Plž 6/2009, 1. 6., komentář k vlastním 45. narozeninám, s Janou Horákovou)

Plž na suchu? (Tvar 12/2009, 11. 6.)

Géniů není nikdy dost (Tvar 12/2009, 11. 6.)

Vlastislav Toman: Obdivuji ty, co pracují s mládeží (Bobří stopou 6-7/2009, léto, rozhovor)

Čtyřlístek, Bukanyři a Rychlé šípy (Bobří stopou 6-7/2009, léto)

Za Lád'ou Strakou aneb Byl hroznej mráz! (Pucejř 3-4/2009, červenec)

Historie nejslavnějšího trosečníka (Hospodářské noviny, 7. 8. 2009)

Žlutásek (Lidové noviny, 22. 8. 2009, Pátek Lidových novin, rubrika Můj život, povídka)

Milióntá Tomanova výprava (Plž 9/2009, srpen, recenze knihy Třetí výprava)

OKOLNOSTI dobytí pólu JSOU NEJASNÉ... (Spirit 35/2009, 28. 8.)

„Hluché“ a snové finále. O VALENTOVĚ ROMÁNU JDI ZA ZELENÝM SVĚTLEM
(Tvar 15/2009, 17. 9.)

Verše Josefa Hrubého putují i do Asie a Afriky (Plzeňský deník, 29. 9. 2009, Plzeňský kulturní přehled KULTURA)

Ten někdo nahoře. Podivná místa ve Třech mušketýrech (Tvar 16/2009, 1. 10)

Jako by se hráči Hromdopolic smrskli (Tvar 17/2009, 15. 10.)

John Jakes: Sever a Jih (Tvar 18/2009, 15. 10., rubrika Patvar)

William E. Western: Rýžový klas (Tvar 19/2009, 12. 11., rubrika Patvar)

Hugo Vavris: František Lelíček ve službách Sherlocka Holmese (Tvar 20/2009, 26. 11., rubrika Patvar)

Psal jsem o Plži s obavou (Plž 12/2009, 1. 12., Listy Ason-klubu, polemika s úvodníkem Vladimíra Novotného v Plži 11)

Hrajeme za dobrou práci. Někdy příště (Tvar 21/2009, 10. 12., spoluautor)

Bedřich Smudek: Mrazík (Tvar 21/2009, 10. 12., rubrika Patvar)

Doktor Slabý a jeho detektiv Břetislav Hostivít (Bobří stopou 12/2009, prosinec, rozhovor)

G. F. Unger: Do poslední kapky krve (Tvar 1/2010, 7. 1., rubrika Patvar)

Neprakta a Švandrlík. Sek a Zula (Bobří stopa č. 1/2010 (73), leden, spoluautor)

AD: TVAR č. 1/2010 (Tvar 4/2010, 4. 2., reakce na kritiku Svatavy Antošové)

Nick Carter: Bodnutí dýkou a jiné příběhy (Tvar 4/2010, 4. 2., rubrika Patvar)

Heinz Gunther Konsalik: Květy lásky (Tvar 5/2010, 18. 2., rubrika Patvar)

Bedřich Beneš-Buchlovan: Nejposlednější dobrodružství Leona Cliftona (Tvar 5, 4. 3. 2010, rubrika Patvar)

Kamarádi zůstanou (Bobří stopou, březen 2010)

Tom Shark: Zrádné "st". Benátský šílenec (Tvar 6/2010, 18. 3., rubrika Patvar)

Mrtvý mezi dvěma živými (Plž 4/2010, 30. 3., Laudatio pro Plzeň)

Čarozvěsti Českého Lesa (Plž 4/2010, 30. 3., recenze Vičarovy knihy O krásné panně Juliáně)

Terapie smrtí (Tvar 8/2010, 15. 4., recenze Barnesova Žádného důvodu k obavám)

Sapper: Bull-Dog Drummond v nesnázích (Tvar 9/2010, 29. 4., rubrika Patvar)

SPISOVATEL VLASTISLAV TOMAN PŘEVZAL STRÍBRNOU PLAKETU! (Plž 5/2010, Listy Ason-klubu)

Omlouvám se čtenářům... (Tvar 10/2010, 13. 5., omluva za „Její Veličenstvo“ v Drummondovi)

Vlastislav Toman převzal plaketu (Plzeňský deník, 31. 5. 2010, Kultura)

Ponson du Terrail: Rocambolo, kniže katakomb (Tvar 12/2010, 10. 6., rubrika Patvar)

Vzpomeňme na O. Henryho (Obrys-Kmen, 12. 6. 2010)

Milan Kindl: V síti (Tvar 13/2010, 24. 6., rubrika Patvar)

Příšící ctitelé Verna (Obrys-Kmen, 26. 6. 2010)

Adamovičova antologie Vládcové vesmíru (Interkom 6/2010)

Je Kindl novým Miroslavem Ivanovem? (Plž 9/2010)

Ivo Fencel nás dodatečně informoval o křtu svého rozhovoru s Neffem (Plž 9/2010, Listy Ason-klubu)

Česká fantastika podle Adamoviče (Obrys-Kmen, 27. 8. 2010)

William Earl Johns: Biggles – létající detektiv (Tvar 14/2010, 9. 9., rubrika Patvar)

PLZEŇSKÁ EXPEDICE PROKOPSKÝM ÚDOLÍM PO STOPÁCH JAROSLAVA FOGLARA (Plž 10/2010, Listy Ason-klubu)

Od IVA FENCLA: Zvítězil jsem v Literární soutěži Čáslav 2010 (Plž 10/2010, Listy Ason-klubu)

Pravda, a tedy žádná fakta (Plž 10/2010, recenze knihy Jitky Prokšové)

Verne je totálně přepisován. K dobrému? (Obrys-Kmen, 1. 10. 2010)

Kudláčkova kniha *Literatura přes palubu* (Interkom 8-9/2010)

Bufalo Bill. Černý přízrak (Tvar 16/2010, 7. 10., rubrika Patvar)

Výlov (Tvar 17/2010, 21. 10., o Sborníku foglarovců a Krátkém druhém životě Bree Tannerové)

Bob Hurikán: Modrý běs pouště (Tvar 17/2010, 21. 10., rubrika Patvar)

Byl jsem mladistvým vykradačem hrobů. Několik příkladů brakové literatury (Tvar 19/2010, 18. 11.)

Od IVA FENCLA: (Povídání s redaktorem Josefem Kubešem...) (Plž 12/2010, Listy Ason-Klubu)

Medvědí služba Smoljakovi (Obrys-Kmen 47, 3. 12. 2010)

Nápady a sex na malém prostoru (Plž 1/2011, o povídkách Jana Vavříčky)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 1 (Tvar 1/2011, 6. 1.)

Diamond Race pana Fencla (Obrys-Kmen, 21. 1. 2011, povídka)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 2 (Tvar 2/2011, 20. 1.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 3 (Tvar 3/2011, 3. 2.)

Styky s Ivanou (ČAJ pro chvíle pohody č. 53. Časopis autorů Jičínska, 5. 2. 2011, povídka)

Čtenářské zastavení na místě činu. Jaké šance má dnes knižní krimi? (Host 2/2011, 15. února 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 4 (Tvar 4/2011, 17. 2.)

(Ne)kompletní Sek a Zula (Obrys-Kmen, 18. 2. 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 5 (Tvar 5/2011, 3. 3.)

Tramenské vábení (ty vado!) i sci-fi (Plž 3/2011, 8. 3.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 6 (Tvar 6/2011, 17. 3.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 7 (Tvar 7/2011, 31. 3.)

O čem zpíval nemocný hlas? (Obrys-Kmen, 1. 4. 2011)

Černou ovčí není autorka Kalendáře (Plž 4/2011, 7. 4.)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 7. 4. 2011, mj. o Jiřím Schelingerovi)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 8 (Tvar 8/2011, 14. 4. 2011)

Černou ovčí autorka kalendáře není (Plzeňský deník, Plzeňský kulturní přehled Kultura, 26. 4. 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 9 (Tvar 9/2011, 28. 4.)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 5. 5. 2011, mj. o Nepraktovi)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 10 (Tvar 10/2011, 12. 5.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 11 (Tvar 11/2011, 26. 5.)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 26. 5. 2011, o Muzejní noci)

Pravdy a lži probíhají tady a teď? (Obrys-Kmen, 27. 5. 2011)

Diamond Race pana Fencla (Plž 6/2011, povídka)

Kate a William (tohle je opravdu pravda...) (Plž 6/2011, Listy Ason-klubu, povídka)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 12 (Tvar 12/9. 6.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 13 (Tvar 13/23. 6.)

111 konspirací? Ale ne! (Obrys-Kmen, 29. 7. 2011)

Zdi zbavený (Obrys-Kmen, 19. 8. 2011)

Dívka v masce a centrum palačinky (Obrys-Kmen, 19. 8. 2011)

Boris Jachnin odešel, ale zůstává (Hlubocký zpravodaj, září 2011)

IVO FENCL: Plzeňská ikona (Plž 9/2011, Listy Ason-klubu)

Zdi zbavený (mikropovídka) (Plž 9/2011, Listy Ason-klubu, povídka)

Můj flirt s Danielou Kovářovou (Plž 9/2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 14 (Tvar 14/2011, 8. 9.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 15 (Tvar 15/2011, 22. 9.)

Ivo Fencl pronikl do Čtyřlístku... (Plž 10/2011, Listy Ason-klubu)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 16 (Tvar 16/2011, 6. 10.)

O vydloubnutých očích a letních upírech (Literární noviny 40/2011, 6. 10.)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 20. 10. 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 17 (Tvar 17/2011, 20. 10.)

„S Martinou Bittnerovou“ (časopis Český dialog, podzim 2011, rozhovor)

Moderní napodobitelé Julese Verna (Interkom, 29. 10. 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 18 (Tvar 18/2011, 3. 11.)

ROBERT LOUIS STEVENSON / 19 (Tvar 19/2011, 18. 11.)

Princezny a Winter (Literární noviny, 18. 11. 2011)

ROBERT LOUIS STEVENSON /20 (Tvar 20/2011, 1. 12.)

Surreálná romaneta (Literární noviny, 15. 12. 2011)

Strašidelné pohádky (Literární noviny, 15. 12. 2011)

Moderní napodobitelé Julese Verna (Obrys-Kmen, 16. 12. 2011)

Myška (Literární noviny 22. 12. 2011, povídka)

Ach, ty pokerová falši pozlátkové Ameriky!!! (Plž 1/2012, Listy Ason-klubu, povídka)

JAN ODNYKUD JAKO NOVÁ KNIHA IVA FENCLA (Obrys-Kmen, 6. 1. 2012)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 19. 1. 2012, o Johnsonovi, Thatcherové, Hrubém, Gruberovi i Milanu Čechurovi)

Rujný beran a šťastná štírka (Plž 2/2012, 3. 2., povídka)

John Carter: Mezi dvěma světy (Žurnál. Plzeňský kulturní a společenský magazín, 27. 2. 2012, spoluautor)

Příběh z míru (Plž 3/2012, Listy Ason-klubu, povídka)

Čítanka české fantastiky, díl 2. (Obrys-Kmen, 14. 3. 2012)

Adamovičova antologie Puls vesmíru (Interkom 2-3/2012, březen)

Václav Gruber napsal o chromém koni (Plzeňský deník, 26. 3. 2012, Kultura)

Šarlí (Tvar 12/2007, 29. 3.)

Dopis z Plzně (Literární noviny, 5. 4. 2012)

Dívka v masce a centrum palačinky (Plž 4/2012)

Bible vampyrismu oddaného tajemníka (Hospodářské noviny, 20. 4. 2012, ilustrace Teichmann)

Hrabalův let a pád (Obrys-Kmen, 25. 4. 2012)

ZA SANTEREM! Podivuhodný život stvořitele Vinnetoua (Bobří stopa 2/2012, duben)

Test Ivo Fencla. Znáte Karla Maye? (Bobří stopa 2/2012, duben)

Vyhodnocení testu ze strany 10 (Bobří stopa 2/2012, duben)

Vůdcovy šlépěje pod mikroskopem (Obrys-Kmen, 23. 5. 2012, recenze na knihu Václava Junka)

Plzeň: kultura bez domu (Literární noviny, 24. 5. 2012, spoluautor)

„Tohle je divadlo Raye Bradburyho!“ (Literární noviny 24, 14. 6. 2012, ilustrace Lou Romano)

Přerostlé dítě Ray Bradbury už není (časopis Mlha, 15. 6. 2012)

Koncertuje v Čechách i v zahraničí, skládá poezii, píše (Plzeňský deník, 25. 6. 2012, rozhovor s Karolínou Fruhbauerovou)

Kate a William, nejnovější zprávy z hradu (Plž 7-8/2012, červenec, Listy Ason-klubu, povídka)

Před prázdninami jsem v Plzeňském deníku navštívil spisovatele Josefa Kejhu (Plž 7-8/2012, červenec, Listy Ason-klubu)

U Moniky a Jakuba (Literární noviny, 12. 7. 2012, verše)

Přerostlé dítě Ray Bradbury už není (Obrys-Kmen, 18. 7. 2012)

Kate a William, nejnovější zprávy z hradu (Obrys-Kmen, 1. 8. 2012, povídka)

Vzpomínka na Gore Vidala (Obrys-Kmen, 3. 10. 2012)

Vzpomínka na Gore Vidala (Dokořán 54/2012, říjen)

Vzpomínka na Jaroslava Maláka (Obrys-Kmen, 10. 10. 2012, ilustrace J. Malák)

„JEDLÝ“ JAN V ROLI ŠVANDRLÍKA I VÁCHALA (Tvar 18/2012, 1. 11., recenze na Nejedlého knihu)

Lukáš Weishäupl a jeho starosti (Plž 11/2012, Listy Ason-klubu)

Rádio Applaus před volbami (Obrys-Kmen, 7. 11. 2012)

Martin Staško a Pippa. Reportáž ve stylu malířských báchorek Aloise Mikulky (Plzeňský deník, 7. 11. 2012, povídka)

Co mě mrzí... (časopis Dokořán 55/2012, listopad)

Cestovatel Zikmund i spisovatel Hakl aneb „Líbí se mi tvořit obrazy“ (Rozhovor s Milenou Písačkovou) (Plž 12/2012, Listy Ason-klubu, rozhovor)

Je člověk starý, jak se cítí? (Plž 12/2012, Listy Ason-klubu)

Lada komiksový (Literární noviny, 13. 12. 2012)

Král verneovek Jaromír Vraštil a jeho záhadná smrt (Obrys-Kmen, 5. 12. 2012)

Triumf fantazie (Literární noviny, 20. 12. 2012, recenze na knihu Dagmar Lhotové)

Nejkratší fejeton o sebejistotě (Plž 1/2013, Listy Ason-klubu)

Grantové razítko neboli O odhalování slabosti i projevech síly (Obrys-Kmen, 30. 1. 2013)

Zpovídám se Veronice (Plž 2/2013, povídka)

Ikaros pro 21. století (Literární noviny 9/2013, 28. 2., recenze na Kameníčkovu knihu Ikarovy monology)

Johnsonovy bleskové portréty (Obrys-Kmen, 10. 4. 2013)

Jorika ze Rhodu a Jean-Paul Belmondo z Istanbulu (Plž 7-8/2013, povídka)

Velmistr české sci-fi myslí na rodnou Plzeň. Rozhovor (Plzeňský deník, 25. 7. 2013, rozhovor s Vlastislavem Tomanem)

Jung v devíti svazcích (Literární noviny, 8. 8. 2013)

Malé noční horory (Literární noviny, 29. 8. 2013)

Hej, bytosti nižšího světa! Předějte nám těla... (Interkom 8/2013, 2. 9., recenze na Kadlečkové Jantarové oči)

Vlastislav Toman, stále písíci (Obrys-Kmen, 2. 10. 2013, rozhovor)

Nespoutaný Django – politicky i jinak (Obrys-Kmen, 9. 10. 2013)

Knížní sklad Iva Fencla v distribuční firmě Kosmas (a jiná fakta) (Plž 10/2013, Listy Ason-klubu)

Hledání ježka (Obrys-Kmen, 16. 10. 2013)

Příběh Dívky s copánky (Obrys-Kmen, 16. 10. 2013, verše)

Co je pravdivé, co je lež? (Literární noviny, 31. 10. 2013, recenze na Dějiny legendárních zemí a míst od Umberta Eca)

Ivo Fencl a Marek Velebný vystoupí 26. 11. v 17. 00 v Knihovně Jana Drdy v Příbrami... (Plž 11/2013, 7. 11., Listy Ason-klubu)

Vavřinec a spol. (Literární noviny, 5. 12. 2013)

Prahou neřesti (Literární noviny, 19. 12. 2013)

O komunikaci s jednou dívkou (Plž 2/2014)

Pavel Maurer: Ježek v kleci (Tvar 3/2014, 6. 2.)

Jak zachránit Kennedyho a zabránit Vietnamu (Obrys-Kmen, 19. 2. 2014)

Tři Keplerovy úkony (Plž 4/2014, 8. 4., povídka)

Dvanáctiletá v knihovně. K výročí Plže (Plzeňský deník, 7. 4. 2013)

Pavel Toufar píše o záhadách a chce poznat Plzeň (Plzeňský deník, 16. 4. 2014, rozhovor)

Básniřka putovala se sokolníkem (Plzeňský deník, 26. 4. 2014, o knize Karly Erbové)

„Byla temná a bouřlivá noc“ (Tvar 9/2014, 2. 5., recenze na Vyprávění nočních hubeňourů)

Že pábím? Ani moc ne (Plž 5/2014, Listy Ason-klubu)

Fantomasův táta (Literatura Umění Kultura, 14. 5. 2014)

Plzeňáci na Světě knihy (Plž 6/2014, Listy Ason-klubu)

Otomar Dvořák: Plzeň založili templáři? Něco na tom být může (Plzeňský deník, 2. 7. 2014)

Církevní zakázka skoro bez jobovek (LUK, 16. 7. 2014, o Petiškových povídkách)

Předchůdce Sherlocka Holmese a upírka (LUK, 6. 8. 2014)

V Plzni bývá pražská atmosféra, míní Vladimír Novotný (Plzeňský deník, 7. 8. 2014, rozhovor)

Kterou knihu na ostrov? (Tvar 15/2014, 25. 9.)

Karolína Frühbauerová píše a hraje (s díkem Blance Hejtmánkové) (Plž 10/2014, Listy Ason-Klubu)

Jak za peníze MI5 nepotřít východní blok (LUK, 8. 10. 2014)

V mantinelech dětství. Štefan Švec: Česky psané časopisy pro děti (1850-1989) (Tvar, 9. 10. 2014)

Bloch a Psycho (LUK, 15. 10. 2014)

Skrz detektor do Senátu (Tvar, 23. 10. 2014)

Produkují dbalí lékaři poutavou beletrii? (Tvar, 23. 10. 2014)

Zemřel Rudolf Čechura (Tvar, 23. 10. 2014)

Karel Pexidr: Spisovatel, filozof, skladatel... (Plzeňský deník, Kultura, 27. 11. 2014)

Lesní zkratka (Plž 11/2014, 6. 11., povídka)

Scénárista Toman v akci (Plž 11/2014)

Skrz detektor do Senátu (Plž 11/2014)

„První“ český spisovatel a číman (LUK, 26. 11. 2014, o Zdeňku Perském)

Literární putování Prahou s jinochem (Plž 12/2014, Listy Ason-klubu)

Kubaštovo století (LUK, 17. 12. 2014, ilustrace Vojtěch Kubašta)

Glosa. Přijede turista do Prahy... (Tvar 21/2014, 18. 12.)

Ach ten Zeman! (LUK, 31. 12. 2014)

Neuchopitelný Chesterton (Plž 1/2015)

Tremrování nejen fantazijní (Plž 1/2015, recenze na Fránův Rok pod širákem)

Braťka. Vodní skaut ve stínu Jaroslava Foglara (Bobří stopa 4/2015, leden)

Očistný Ray Bradbury (Plž 2/2015, 3. 2.)

Jiří Trnka vybásnil kdys prózu *Zahrada* (Plž 2/2015, Listy Ason-klubu)

Knihami proložená Plzeň (Tvar 4/2015, 5. 2.)

Stanislav Motl: Téma si vás nenajde, musíte být připravený (Plzeňský deník, 6. 2. 2015, rozhovor)

Ondřej Neff: Pán vzduchu (Interkom 12/2014, únor)

Skrytá „mylady“ (LUK, 25. 2. 2015, o filmu Jasmíniny slzy)

Jorika na Ukrajině (LUK, 11. 3. 2015, povídka)

Neproniknutelný Graham Greene (Plž 3/2015)

Král českých reportérů nemá skoro nikdy čas (Plž 3/2015, Listy Ason-klubu)

Agaton Sax od pana Franzéna (Plž 4/2015)

Dobře odvedená práce na kalkulačce (Plž 4/2015, recenze na knihu Daniely Kovářové)

Birdman. Muž, který nechtěl jít cestou toho nejmenšího odporu (Interkom 1-2/2015, duben)

Fascinující Jiří Trnka bude k vidění až do května v Plzni (LUK, 22. 4. 2015)

Přátelé Nadace aneb Poutavý sborník k poctě Isaaca Asimova (Interkom 3/2015, květen)

Odsouzení se Zemanem (LUK, 6. 5. 2015, variace na článek Tomáše Vodvářky Žít se Zemanem z Neviditelného psa 10. 4. 2015 uveřejněná už 10. 4. na blogu Literárních novin)

A co z toho? aneb Patnáct minut slávy (Plž 5/2015, Listy Ason-klubu)

Dětský Arthur Ransome (Plž 5/2015)

Ó, ten Malý přírodopis duchů, přízraků a strašidel! (Literární noviny, 14. 5. 2015)

Kdy zemřel malíř Salač? A jiné podivnosti kol Foglara (LUK, 20. 5. 2015)

Zakuklený Verne. Praotec science fiction a jeho šrafovaný svět (Bobří stopa 1/2015, květen)

Mučitel Roald Dahl (Plž 6/2015)

Gradující soubor fejetonů (Plž 6/2015, recenze na knihu S. Bukovského O (ne)nápravě věcí veřejných)

Ze z Plzně na pražský Svět knihy (Plž 6/2015, Listy Ason-klubu)

Spisovatel Mirek Valina znovu vystoupil v Praze (Plž 6/2015, Listy Ason-klubu)

S Plzní v krvi (vol. 1). Průvodce inteligentního čtenáře po Plzni umělecké (Host 6, 18. 6. 2015)

300 Májů (LUK, 1. 7. 2015)

Rozpad (Plž 7-8/2015, povídka)

Brutální trenér (LUK, 15. 7. 2015, recenze na film Whiplash)

Co se děje, dít se musí. Jan Kameníček (Literární noviny 7/2015, 16. 7., rozhovor)

Očistný Ray Bradbury (Interkom 5, červenec 2015)

Horla (Interkom 5, červenec 2015)

Co řekne písmo, ví grafoložka Helena Baková (Plzeňský deník, 28. 7. 2015)

S Ondřejem Neffem do podzemí: O knize Pán země (Interkom 6, srpen 2015)

Zdeněk Burian: 110 (Interkom 6, srpen 2015)

Peter Sellers by měl 90 (LUK, 2. 9. 2015)

Provokativní Astrid Lindgrenová (Plž 9/2015)

Zapsáno prózou v přítomném čase (Plž 9/2015, recenze knihy Jiřího Koláře)

Isaac Asimov pětadevadesátiletý (Interkom 7-8/2015, září)

Před devadesáti lety zemřel Henry Rider Haggard (Interkom 7-8/2015, září)

Spiess (260) (LUK 37, 16. 9.)

Co je základem státu? (Rodinné listy 9/2015, 22. 9.)

Burroughs (140) (LUK 38, 23. 9.)

Znáte Tarzana? Nevážný test (LUK 38, 23. 9.)

Všestranný James Hilton (Plž 10/2015, 6. 10.)

Lubomír Lipský a jeho film (LUK 41, 14. 10. 2015)

Krátký rozhovor s nezdolným Vlastislavem „Abc“ Tomanem (LUK 41, 14. 10. 2015)

Jen trocha Doylea. Před 85 lety zemřel tvůrce Ztraceného světa (Interkom 9-10/15, 31. 12.)

Edgara Rice Burroughs (140) (Interkom 9-10/15, 31. 12.)

Znáte Tarzana? Nevážný test (Interkom 9-10/15, 31. 12.)

Před devadesáti lety zemřel Henry Rider Haggard (LUK 42, 21. 10. 2015)

Krajně francouzský Maurice Leblanc (Plž 11, 10. 11. 2015)

Allenův pan Ripley (LUK 11. 11. 2015)

To vše a stokrát víc je Obec (Dokořán. Výroční číslo k 25 letům Obce spisovatelů České republiky, 1990 -2015, 57/2015)

Sedmdesátiletý Bořík, Šťastné dětství s Vojtěchem Steklačem (Bobří stopa 3/2015, 3. 12.)

Platonický Jonathan Swift? (Plž 12/7. 12. 2015)

Knihy se píší proto, aby byly čteny... S Vlastimilem Vondruškou o základech psaní, imaginaci a časech, kdy i katastrofy vyznívaly optimisticky (Host 10, 17. 12. 2015)

Milý Pavle Weigle... (LUK 23. 12. 2015)

Stopětiletý filmař Karel Zeman (LUK 30. 12. 2015)

Vlastislav Toman + Ivo Fencel o konci roku (Plž 1/2016, Listy Ason-klubu, 8. 1. 2016)

Uzavřená Patricia Highsmithová (Plž 1/2016, 8. 1. 2016)

Bohumil Jirásek, 85 (Plž 1/2016, 8. 1. 2016)

Báseň v próze (se slavností mrtvých) (Literární noviny, 14. 1. 2016)

Etnologie podle Noama Chomského (LUK 27. 1. 2016)

Miroslav Valina: Jak přestat překládat a začít psát (Plzeňský deník 28. 1. 2016, rozhovor)